

BILTEN BROJ 4
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, oktobar – decembar 1988. godine

KRIVIČNO PRAVO

1.

Krivični zakon SFRJ

Član 9. KZ SFRJ

Pozivanje na fizički obračun ili prihvatanje takvog poziva, isključuje mogućnost da se radnje učesnika obračuna pravno ocijene kao nužna odbrana ili prekoračenje njenih granica. Te radnje, u zavisnosti od prouzrokovanih posljedica, sadrže obilježja odgovarajućeg krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim zbog pokušaja krivičnog djela ubistva iz čl. 36. st. 1. KZ SRBiH u vezi sa čl. 19. KZ SFRJ.

Optuženi u žalbi tvrdi da je na njegovu štetu povrijeđen Krivični zakon jer smatra da je postupao u nužnoj odbrani ili prekoračenju njenih granica.

Žalba je neosnovana.

U prvostepenoj presudi je utvrđeno da je optuženi izvadio i repetirao pištolj nakon što mu je oštećeni predložio da se potuku. Tim ponašanjem optuženi je na nedvosmislen način izrazio volju da se fizički obračuna sa oštećenim. Okolnost da se fizički obračun nije odigrao šakama na što je optuženi bio spreman, već tako što je on nakon, što je oštećeni upotrijebio palicu iz koje je ispuštao plin ispalio metak iz pištolja u područje grudi i stomaka oštećenog, nema značaja za krivično-pravnu ocjenu njegovih radnji. Ovo iz razloga jer pristanak na fizički obračun ili pozivanje na takav obračun isključuje mogućnost da se njegovi učesnici pozivaju na nužnu odbranu. Suština nužne odbrane je odbijanje istovremenog protivpravnog napada. Kod činjenice da je optuženi pristao na fizički obračun na koji ga je pozvao oštećeni, mora se tumačiti tako da su od tog momenta optuženi i oštećeni jedan prema drugom, vršili istovremeni protivpravni napad. Time je za oba otpala pretpostavka nužne odbrane-jednostrani istovremeni protivpravni napad. Kako prekoračenje granica nužne odbrane u smislu člana 9. stav 3. KZ SFRJ pretpostavlja postojanje jednostranog istovremenog protivpravnog napada, radnje učesnika fizičkog obračuna se ne mogu pravno ocjenjivati ni kao prekoračenje granica nužne odbrane. Tek ako jedan od učesnika prestane sa učešćem u fizičkom obračunu, bilo svojevrijedno, ili zbog toga što je drugi učesnik svojim radnjama do toga doveo, radnje drugog učesnika obračuna koje nakon toga uslijede predstavljaju samostalno krivično djelo. Radnje oba učesnika koje su izvršene za vrijeme fizičkog obračuna sadrže obilježja odgovarajućeg krivičnog djela u zavisnosti od posljedica koje su iz njih proistekle.

Radi toga je neosnovan navod žalbe da je optuženi postupao u nužnoj odbrani ili u prekoračenju njenih granica, obzirom da je on ispalio metak iz pištolja na oštećenog za vrijeme fizičkog obračuna, i time pokušao izvršenje krivičnog djela ubistva iz čl. 36. stav 1. KZ SRBiH u vezi sa čl. 19. KZ SFRJ.

(Vrhovni sud BiH, Kž-695/88 od 28.12. 1988)

2.

Krivični zakon SR BiH**Član 35. stav 3. KZ SRBiH**

Pojam odgovornog lica u smislu čl. 35. stav 3. KZ SRBiH ne određuje rukovodeći položaj radnika u društveno pravnom licu, već činjenica da je tom radniku povjereno ovlašćenje i dužnost kontrole raspolaganja sredstvima društveno pravnog lica. Zbog toga svojstvo odgovornog lica ima i radnik banke na poslovima dinarske i devizne likvidature jer u taj krug poslova spada i kontrola pravilnosti obračuna kamate na štedne uloge građana.

(Vrhovni sud BiH, Kž. 18/88, od 16.6. 1988)

3.

Član 151. stav 2. u vezi sa članom 150. i član 36. stav 2. tačka 4. KZ SRBiH

Razlika između krivičnih djela teškog slučaja razbojništva iz člana 151. stav 2. KZ SRBiH i ubistva iz koristoljublja iz čl. 36. st. 2. tač. 4. KZ SRBiH u subjektivnom pogledu je u sljedećem:

Kod teškog slučaja razbojništva kriminalni cilj – pribavljanje protivpravne imovinske koristi – se ostvaruje upotrebom sile pri čemu je umišljajno lišavanje života lica prema kome je sila primijenjena, posljedica ostvarenja tog cilja;

Kod ubistva iz koristoljublja lišavanja života nekog lica je uslov ostvarenja kriminalnog cilja u tom smislu što lišavanje života prethodi realizaciji koristoljubivog motiva.

(Vrhovni sud BiH Kž. 485/88 od 12.10. 1988)

4.

Član 226, stav 1. KZ SRBiH

Radnik banke koji vrši obračun i isplatu kamate i lica (štediša) kome taj radnik, odmah po sklapanju ugovora o oročenoj štednji, isplati dio kamate na štedni ulog (tkz. anticipativna kamata), čine krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz čl. 226. st. 1. KZ SRBiH, radnik banke kao izvršilac, a štediša kao pomagač.

Iz obrazloženja:

Osnovna postavka žalbi optuženih svodi se na tvrdnju da je anticipativni način obračuna i isplate kamate sa finansijsko matematičkog stanovišta korektan i da nije zabranjen pravnim propisima.

Ova postavka je neodrživa. smisao bankarskog posla u obliku oročavanja štednih uloga jeste u tome, da poslovna banka kao novčana institucija, nakon što koristi (za vrijeme oročavanja) novčana sredstva koja predstavljaju štedni ulog, isplaćuje štediši po isteku roka oročavanja kamatni prinos po kamatnoj stopi koja je utvrđena ugovorom o oročavanju. Anticipativni način obračuna i isplate kamate negira svrhu ovog bankarskog posla, jer se po tom metodu dio kamate isplaćuje odmah nakon sklapanja ugovora o oročenoj štednji. Taj metod obračuna i isplate kamate je u direktnoj suprotnosti sa izvršenjem funkcije poslovne banke kao novčane institucije iz dva razloga. Prvi, jer u času oročavanja štednog uloga za banku tek nastaje pretpostavka da njegovim plasiranjem putem odgovarajućih bankarskih poslova ostvari odgovarajuće novčane efekte iz kojih može isplatiti kamatu. Drugi, jer je kamata u svojoj cjelini i sa finansijskog i sa pravnog stanovišta budući prinos na štedni ulog. Kod oročene štednje takva priroda kamate posebno je

naglašena činjenicom zaključenog ugovora u kojem je utvrđeno vrijeme oročavanja štednog uloga, tj. vrijeme u kojem banka raspolaže štednim ulogom.

Prema tome anticipativni način obračuna i isplate kamate negira ova osnovna pravila bankarskog poslovanja, što je u konkretnom slučaju imalo za posljedice da je dio isplaćene kamate u času oročavanja štednog uloga veći od samog štednog uloga.

Iz činjenice da propisima koji regulišu poslovanje banaka u oblasti štednje nije izričito zabranjen anticipativni način obračuna kamate, ne može se izvesti zaključak o njegovoj dopuštenosti. Logika žalbenih navoda da je dopušteno sve ono što propisima nije izričito zabranjeno, u ovo slučaju je neodrživo.

U bankarsko poslovanju u oblasti štednje priroda konkretnih poslova određena je činjenicom da banka vrši funkciju novčane institucije. To znači da se konkretni bankarski poslovi (oročena štednja građana) moraju zasnivati na naprijed navedenim odnosim pravilima. Drugačiji obračun i isplata kamate od onog koji je utvrđen samoupravnim aktima poslovnih banaka Jugoslavije jedinstveno za sve poslovne banke, predstavlja kršenje propisa u toj oblasti. To je optuženim, radnicima oštećene banke, bilo poznato. Naime, iz definicije poslova koje su oni obavljali u oštećenoj banci nužno slijedi da su znali da je kamata budući prinos na štedni ulog i da se može isplaćivati samo po proteku vremena oročavanja štednog uloga. Pravilo o ovakvom obračunu i isplati kamate sadržano je u Uputstvu Udruženja banaka Jugoslavije broj 5 iz 1982. u kojem je, i cilju jedinstvenog vođenja poslova sa stanovištvom utvrđeno da se obračun i propis kamate vrši po pravilu na kraju godine, s tim da banka na zahtjev štediša može vršiti obračun i isplatu kamate u toku godine, mjesečno, tromjesečno i polugodišnje po umanjenoj kamatnoj stopi za diskont. Prema tome i u slučaju kada se vrši obračun kamate u roku godine, i tada od vremena ulaganja štednog uloga do isplate kamate mora proteći određeno vrijeme. Kako se u konkretnom slučaju radi o oročenoj štednji, obračun i pripis kamate prema navedenom Uputstvu mogao se vršiti samo na kraju kalendarske godine, a njena isplata po proteku vremena oročavanja. Obzirom da ovo Uputstvo sadrži osnovno pravilo radnika banke na poslovima obračuna i isplate kamate, jasno je da im je ono bilo poznato.

Stoga su optuženi radnici banke obračunom i isplatom kamate odmah, po sklapanju ugovora o oročenoj štednji, prekoračili granice svojih ovlaštenja.

Neosnovani su navodi žalbi optuženih štediša oštećene banke da nisu znali da je anticipativni način obračuna kamata zabranjen. Po ocjeni ovog suda prvostepeni sud je pravilno zaključio da je tim optuženim, kao i drugim licima koji ulažu novac na štednju kao banke, opšte poznato da se kamata na štedni ulog ne isplaćuje unaprijed, već po proteku vremena oročavanja. Ovo iz razloga jer je pravilo o isplati kamate na štedni ulog po proteku određenog vremena postalo sastavni dio pravne svijesti prosječnog čovjeka, pa se s pravom može govoriti o opštepoznatosti. Pri tom, po ocjeni ovog suda nije od značaja to da li su ovi optuženi znali šta terminološki znači anticipativna kamata, da li je takav način obračuna kamate poznat u teoriji i koji konkretni pravi propis je povrijeđen ovakvim načinom isplate kamate. Za njihov usbjektivni odnos prema djelu bitno je da li su bili svjesni da je isplata kamate odmah po sklapanju ugovora o oročavanju štednog uloga zabranjena, pa ta činjenica određuje njihov subjektivni odnos prema djelu.

Prvostepeni sud je pogrešno zaključio da su optuženi radnici banke i optužena lica kojima je isplaćena anticipativna kamata, pribavila protivpravnu imovinsku korist. U ovom slučaju ne može se govoriti o pribavljanju protivpravne imovinske koristi u smislu krivičnog djela pljačke iz člana 169. stav 1. KZ SRBiH. Naime, za isplatu kamate postojao je osnov – oročeni štedni ulog. Posmatrano sa tog stanovišta, isplaćeni novčani iznosi koji predstavljaju tzv. anticipativnu kamatu su dijelovi ukupne kamate (po tada važećim propisima) koja bi bila isplaćena svakom od njih po proteku vremena oročavanja, pod uslovom da se ugovor o oročenoj štednji realizovao u skladu sa njegovim odredbama. Tu se dakle radi o protivpravnosti u pogledu vremena isplate

dijela kamate. Treba imati u vidu da bi sami ugovori o oročavanju štednih uloga bili pravno valjani osnovni za isplatu kamate po proteku roka oročavanja. Međutim, kako su optužene štediše, po sklapanju ugovora o oročavanju zaključili sa oštećenom bankom i sporazume o isplati anticipativne kamate, slijedi da je isplata anticipativne kamate izvršena na osnovu tih sporazuma. Tek od zaključenja tih sporazuma, optuženi su započeli sa kriminalnom djelatnošću, i time, radnici banke kao izvršioci postupali u namjeri pribavljanja kakve koristi štedišama, a štediše kao pomagači postupali u namjeri da sebi pribave kakvu korist. Korist se sastojala u tome što su optužene štediše, odmah po oročavanju štednog uloga dobili određene novčane iznose kao dijelove ukupne kamate s kojima su mogli raspolagati po svom nahodanju.

Sa tih razloga ovaj sud je preinačio prvostepenu presudu u pogledu pravne ocjene djela i time otklonio povredu zakona učinjenu na štetu optuženih, jer se u njihovim radnjama stiču obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. st. 1. KZ SRBiH u oblicima učešća kao u prvostepenoj presudi, a ne obilježja krivičnog djela pljačke.

(Vrhovni sud BiH, Kž. 18/89 od 16.6.1988. godine)

KRIVIČNI POSTUPAK

5.

Zakon o krivičnom postupku

Član 18. st. 1. Zakona o sprečavanju zloupotrebe štambe i drugih vidova informisanja u vezi sa čl. 23. ZKP

Shodna primjena zakona je takva primjena njegovih odredbi na materiju (ili pitanja) koja je (su) predmet regulisanja drugog zakona kojim se izražava duh i suština načela i pravila zakona koji se primjenjuje. Dosljedno tome po shodnoj primjeni odredaba ZKP-a u smislu čl. 18. st. 1. Zakona o sprečavanju zloupotrebe slobode štampe i drugih vidova informisanja, o prijedlogu javnog tužioca za izricanje zabrane rastupanja stampane stvari odlučuje Viši sud u vijeću iz člana 23. st. 1. ZKP-a sastavljenom od jednog sudije i dvojice sudija prototnika.

IZ obrazloženja.

Prema odredbama člana 9,10, i 11. Zakona o sprečavanju zloupotrebe slobode štambe i drugih vidova informisanja ("Službeni list SFRJ" broj 58/76) o prijedlogu javnog tužioca za izricanje zabrane rastupanja stampane stvari odlučuje viši sud na pretresu. Odredbom člana 18. stav 1. tog zakona propisano je da se u ovom postupku shodno primjenjuju odredbe Zakona o krivičnom postupku. Jedno od tih pitanja je pitanje sastava vijeća koje odlučuje o prijedlogu javnog tužioca.

Shodna primjena zakona je takva primjena njegovih odredbi na materiju koja je predmet regulisanja drugog zakona kojom se izražava duh i suština načela i pravila Zakona koji se primjenjuje. Pitanje sastava suda koji odlučuje u krivičnom postupku spada u kategoriju osnovnih načela i pravila krivičnog postupka. Povreda tog načela i pravila predviđena je kao apsolutno bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364 stav 1. tač. 1. Zakona o krivičnom postupku, na koju drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti u žalbenom postupku i radi koje se pobijana odluka mora ukinut. Shodna primjena odredbi člana 23. Zakona o krivičnom postupku koje propisuje sastav vijeća sudova kada odlučuje o krivičnom postupku, u konkretnom slučaju znači da se mora odgovara i na pitanje da li o prijedlogu javnog tužioca za izricanje zabrane rastupanja stampane stvari odlučuje vijeće iz stava 1. člana 23. (sudija i dvojice sudija prototnika) ili vijeće iz stava 6. člana 23. (trojica sudija). kako u tom prijedlogu odlučiće viši sud na pretresu, na kojem se, pored ostalih procesnih radnjih, izvode i dokaze, (član 10. st. 2. Zakona o

sprečavanju zloupotrebe štampe i drugih vidova informisanja), taj pretres može sprovesti samo vijeće iz člana 23. stav 1. (sudija i dvojica sudija porotnika), a ne vijeće iz člana 23. stav 6. ZKP, obzirom da to vijeće odluke donosi van glavnog pretresa.

(Vrhovni sud BiH, Kž. 17/89 od 11.1.1989. godine)

6.

Član 364. stav 1. tačka 8. i član 364 stav 2. ZKP

Ako sud suprotno odredbama člana 84. ZKP (kad nije odlučio da se koriste izdvojeni zapisnici ili kad ta mogućnost uopšte ne postoji) sasluša na osnovu člana 85. ZKP na glavnom pretresu u svojstvu svjedoka službeno lice organa unutrašnjih poslova, pitanje da li je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka, treba ocijeniti sa stanovišta odredbi člana 364. stav 1. tačka 8. i 364. stav 2. ZKP na slijedeći način:

- a) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. ZKP će postojati ako takva presuda ne bi bila donesena s obzirom na druge dokaze.
- b) Ako se ne radi o slučaju iz tačka a), onda treba ocijeniti da li postoji povreda odredbi člana 84. i 85. ZKP, uticala ili mogla uticati na pravilnost i zakonitost presude, u rezultatu te ocjene sadržan je odgovor na pitanje da li je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. st. 2. ZKP.

(Vrhovni sud BiH, Kvlp. 67/88 od 5.10.1988. godine)

7.

Član 378. ZKP

Pravilo o zabrani preinačenja presude na štetu okrivljenog iz čl. 378. ZKP obavezuje sud i u slučaju kada u ponovnom postupku, umjesto ranije izrečene kazne zatvora, okrivljenom izrekne uslovnu osudu, tako da utvrđena kazna zatvora uz uslovnu osudu ne može biti duža od ranije izrečene kazne zatvora.

(Vrhovni sud BiH, Kž. 980/87 od 31.10.1988. godine)

8.

Član 364. stav 1. tačka 11. ZKP

Neslaganje činjeničnog opisa krivičnog djela iz izreke izvornika i prepisa presude (čl. 311. stav 1. ZKP) ne može se otkloniti primjenom člana 358. ZKP, već ovakav nedostatak čini izreku presude nerazumljivom i predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Kž. 694/87 od 29.9.1988. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

9.

Član 49. stav 1. tač. 6. i st. 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Dostavljanje naloga naldežnom SDK za plaćanje svih dospjelih obaveza predstavlja obavezu korisniku društvenih sredstava predviđenu odredbom iz člana 113. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", broj 70/83, 16/86 i 72/86), čije ispunjenje ne može predstavljati osnov za isključenje odgovornosti zbog neblagovremenosti izmirenja obaveze prema povjeriocima (privredni prestup iz člana 49. st. 1. tač. 6. i st. 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava).

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 161/88 od 21.10.1988. godine)

10.

Član 23. st. 1. i 2. Zakona o mjeničnim poslovima i prometu efektivnog stranog novca u Jugoslaviji

U smislu odredbe iz člana 24. i 25. Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 70/85) Filijala osnovne banke nema svojstvo pravnog lica, pa stoga ne može biti ni oglašena odgovornom za učinjeni privredni prestup.

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 606/87 od 21.10.1988. godine)

11.

Član 91. st. 1. tač. 5. i st. 2. Zakona o standardizaciji

Prometna organizacija udruženog rada i njeno odgovorno lice odgovorni su za privredni prestup iz člana 91. st. 1. tač. 5. i st. 2. Zakona o standardizaciji i u slučaju kada su od proizvođača dobili obavještenje da se određeni proizvod može staviti u promet bez garantnog lista i tehničkih uputstva.

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 585/87 od 8.11.1988.)

12.

Član 364. st. 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku

Ako sud u činjeničnom opisu privrednog prestupa iz člana 60 st. 1. tač.3. i st. 2. Zakona o knjigovodstvu ne navede koje su u lazne fakture knjižene i na temelju kojih isprava čija ispravnost, tačnog i zakonitost nije utvrđena takva izreka presude je nerazumljiva što predstavlja bitnu povredu odredaba postupka iz čl. 364. st. 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku.

(Vrhovni sud BiH. Pkž. 219/88 od 23.11.1988.g)

13.

Član 94. st. 1. tač. 2. i st. 2. Zakona o osnovama sistema cijena u društvenoj kontroli cijena

Okolnost da je ostvarena imovinska korist u manjem iznosu izvršenjem privrednog prestupa iz člana 94. stav 1. tačka 2. i st. 2. Zakona o osnovama sistema cijena i društvenoj kontroli cijena ("Službeni list SFRJ", br. 1/80) ne može predstavljati jedini i osnovni kriterij za primjenu odredbe člana 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima, odnosno da se radi o povredi propisa koja predstavlja neznatnu društvenu štetnost.

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 565/87 od 9.9.1988.)

14.

Član 13. st. 1. tač. 1. i st. 2. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za lične dohotke, za zajedničku potrošnju radnika i za određene troškove poslovanja 1986. godinu

Prekoračenjem isplata za lične dohotke, mimo zakonom utvrđenih okvira organizacija udruženog rada čini privredni prestup iz čl. 13. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za lične dohotke za zajedničku potrošnju radnika i za određene troškove poslovanja za određenu godinu ("Službeni list SFRJ", br. 34/86), neovisno o tome što je u toku 1986. godine povećala broj radnika.

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 135/85 od 9.8.1988.g.)

15.

Član 91. st. 1. tač. 2. i st. 2. Zakona o standardizaciji

Prometna organizacija udruženog rada čini privredni prestup iz člana 91. stav 1. tačka 2. i st. 2. zakona o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", br. 38/77 i 11/80) ako stavi u promet pivo za koje se moglo organoleptičkim putem konstatovati da je zamučeno i da sadrži talog.

(Vrhovni sud BiH, Pkž. 622/87 od 9.8.1988.g.)

16.

Član 41. stav 2. Zakona o prekršajima

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta iz čl. 40. Zakona o prekršajima ne može se izreći za prekršaj propisan odlukom Skupštine opštine, niti za prekršaje propisane bilo kojim drugim podzakonskim aktom, pa ni na osnovu čl. 41. st. 2. ovog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pvl. 125/88 od 22.12.1988.g.)

17.

Zakona o prekršajima

Rješenje republičkog suda za prekršaje koim je (po službenoj dužnosti odbačen zahtjev kažnjenog za ponavljanje prekršajnog postupka, nije rješenje o prekršaju, pa se protiv tog rješenja ne može izjaviti zahtjev za sudsku zaštitu.

(Vrhovni sud BiH, Pvl. 249/88 od 27.12.1988.g.)

**NAČELNI STAVOVI ZAUZETI NA XXXVI ZAJEDNIČKOJ SJEDNICI
SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I
VRHOVNOG VOJNOG SUDA, 17. MAJA 1988. GODINE U SPLITU**

18.

Načelni stav 1. 88.

Kod utvrđivanja činjenica koje se tiču ličnosti maloljetnika (čl. 471. stav 1. ZKP), predstavnik organa starateljstva (centar za socijalni), može se saslušati kao svjedok:

- a) O okolnosti koje obuhvaća izvještaj organa starateljstva (čl. 471. st. 2. ZKP).
- b) O okolnostima u vezi sa pribavljanjem podataka o ličnosti maloljetnika koje je organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike (čl. 471. st. 3. ZKP),.

Predstavnik organa starateljstva može se saslušati kao svjedok ako je pribavljao podatke koji se tiču ličnosti maloljetnika.

Obrazloženje:

U krivičnom postupku prema maloljetnicima organ starateljstva ostvaruje različite funkcije. Prava i dužnosti tog organa uređena su propisima Glava XXVII Zakona o krivičnom postupku koja sadrži posebne propise za krivični postupak prema maloljetnicima. Prema tim propisima organ starateljstva (centar za socijalni rad) u postupku prema maloljetnicima ima različita prava i dužnosti. Pojedina ovlaštenja organa starateljstva sadržajno ulaze u okvire djelatnosti kojima se ostvaruju različite procjene funkcije u krivičnom postupku prema maloljetnicima. Osim posebnih funkcija u postupku izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetnicima, organ starateljstva (centar za socijalni rad) sudjeluje i ostvaruje funkcije utvrđivanja okolnosti potrebne za ocjenu duševne razvijenosti maloljetnika, te drugih okolnosti koje se tiču ličnosti maloljetnika (čl. 471. st. 1. ZKP). Riječ je dakle, o okolnostima koje obuhvata izvještaj organa starateljstva, odnosno o okolnostima u vezi sa pribavljanjem podataka koje je organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike.

Kako, dakle, organ starateljstva (centar za socijalni rad) u smislu čl. 471. st. 2. i 3. ZKP sudjeluje u osvarivanju funkcije utvrđivanja okolnosti koje se odnose na godine života maloljetnika, okolnosti potrebne za ocjenu njegove duševne razvijenosti, sredinu u kojoj i prilike pod kojima maloljetnik živi i druge okolnosti koje se tiču njegove ličnosti, u praksi se postavilo kao sporno pitanje da li se predstavnik organa starateljstva (centar za socijalni rad – socijalni radnik) defektolog ili drugi stručni radnik) kada se taj organ pojavljuje kao nosilac izvora saznanja o činjenicama u vezi ličnosti maloljetnika, može saslušati kao svjedok ili samo kao predstavnik tog organa, dakle ne kao svjedok.

Naime, u pogledu ostvarivanja navedene funkcije organa starateljstva (centar za socijalni rad) a u vezi s tim i krivično – procesnog svojstva predstavnika organa starateljstva kad iskazuje o navedenim okolnostima u krivičnom postupku prema maloljetnicima, u praksi su se pojavila dva shvatanja.

Po prvom shvatanju predstavnik organa starateljstva (centra za socijalni rad), kad se u krivičnom postupku prema maloljetnicima saslušava bilo o okolnostima o ličnostima maloljetnika koje sadrži i izvještaj organa starateljstva, bilo o okolnostima u vezi s pribavljanjem podataka o ličnosti maloljetnika koje je organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike, ima svojstvo svjedoka.

Po drugom shvatanju koje polazi od položaja organa starateljstva ako upravnog organa, predstavnik tog organa odnosno centra za socijalni rad, kad u postupku prema maloljetnicima iskazuje o navedenim okolnostima nema svojstvo svjedoka, već samo iskazuje kao predstavnik tog organa, dakle bez upozorenja na one odredbe Zakona o krivičnom postupku koje se odnose na svjedoke.

S obzirom da se radi o primjeni saveznog zakona, ovo pitanje je iznijeto na zajedničku sjednicu Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, koja je usvojila izloženi načelni stav rukovodeći se sljedećim argumentima:

U odredbi čl. 471. st. 2. i 3. ZKP sadržana su posebna pravila o izvorima saznanja o okolnostima o ličnosti maloljetnika. Budući da se ovdje isključivo razmatra djelatnost organa starateljstva (centra za socijalni rad) odnosno predstavnika tog organa, slijedi da taj subjekt u postupku prema maloljetnicima sudiji za maloljetnike svja saznanja o okolnostima o ličnosti maloljetnika saopštava izvještajem (čl. 471. stav 2. ZKP), a djeluje i pribavljanjem podataka o ličnosti maloljetnika bilo da je to organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike (čl. 471. stav 3.

ZKP), bilo da je te podatke organ starateljstva pribavljao u izvršenju svojih drugih zakonskih ovlaštenja.

S obzirom na ovu ulogu organa starateljstva u postupku prema maloljetnicima odnosno njihovih predstavnika, sporno pitanje, kako je to već navedeno, odnosi se na procesni način, formu, čijim se posredstvom ta saznanja organa starateljstva (centra za socijalni rad), unose u krivični postupak. Ta forma bitna je ujedno za određivanje krivično – procesnog svojstva predstavnika organa starateljstva kad se sasluša o okolnostima koje obuhvata izvještaj organa starateljstva (čl. 471. st. 2. ZKP) te o okolnostima u vezi sa pribavljanjem podataka o ličnosti maloljetnika koje je organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike (čl. 471. st. 3. ZKP).

S obzirom na sve navedeno, te zakonsku dispoziciju odredbe čl. 471. st. 2. i 3. ZKP može se zaključiti da izvještaj organa starateljstva odnosno pribavljeni podaci o ličnosti maloljetnika imaju procesni značaj, oni su dakle, dokaz u krivičnom postupku. Zbog toga se, kod utvrđivanja okolnosti koje se tiču ličnosti maloljetnika (čl. 471. st. 1. ZKP) predstavnik organa starateljstva (centra za socijalni rad – socijalni radnik, defektolog ili drugi stručni radnik) može saslušati kao svjedok, i to o okolnostima koje obuhvata izvještaj organa starateljstva (čl. 471. st. 2. ZKP), o okolnostima u vezi sa pribavljanjem podataka o ličnosti maloljetnika koje je organu starateljstva povjerio sudija za maloljetnike (čl. 471. st. 3. ZKP) a takođe se kao svjedok može saslušati i onaj predstavnik organa starateljstva koji je pribavljao podatke koji se tiču ličnosti maloljetnika.

To su razlozi zbog kojih je zajednička sjednica usvojila izloženi načelni stav.

19.

Načelni stav br. 2/88

Propisani tromjesečni rok za podnošenje zahtjeva za odmjeravanje troškova postupka iz člana 96. stav 2. zakona o krivičnom postupku je prekluzivni rok. U slučaju kada je protiv presude ili rješenja kojim se obustavlja postupak podnijeta žalba lica iz člana 96. stav 2. ZKP mogu zahtijevati odmjeravanje troškova postupka u roku od 3 mjeseca od dana dostavljanja pravnosnažnosti presude odnosno rješenja. Ako protiv odluke iz prethodnog stava nije podnijeta žalba, sud nije dužan navedenim licima ponovo dostavljati odluku sa klauzulom pravnosnažnosti. U takvom slučaju rok za podnošenje zahtjeva za odmjeravanje troškova postupka teče od dana pravnosnažnosti tih odluka.

Obrazloženje

U svakom rješenju o obustavi postupka i u svakoj presudi mora sud odlučiti i o troškovima krivičnog postupka, prije svega, ko će ih snositi i koliko oni iznose. Pošto prilikom obustave postupka, odnosno završetka glavnog pretresa ne moraju biti poznati svi troškovi krivičnog postupka, već je u članu 96. stav 2. ZKP/1977 bilo predviđeno da se o visini troškova odlučuje posebnim rješenjem kad se pribave odgovarajući podaci. Ali u odredbi člana 96. ZKP/1977 nije bio propisan rok u kome mogu lica iz tog člana zahtijevati odmjeravanje troškova. Sudska praksa je smatrala da se takvi zahtjevi mogu podnositi u okviru roka zastarijevanja prema Zakonu o obligacionim odnosima. Tako se događalo da su pojedina lica podnosila takve zahtjeve davno nakon što je postala sudska odluka pravnosnažna i spis arhiviran. To je sudovima prouzrokovalo mnogo nepotrebnog posla.

Nedorečenost zakona koriguje novelirani član 96. stav 2. ZKP koji određuje da moraju lica, koja imaju pravo da postavе takav zahtjev, zahtjev sa podacima o visini troškova podnijeti najdocnije u roku od 3 mjeseca od dana dostavljanja pravnosnažne presude ili rješenja.

Sprovođenje te novelirane odredbe je u praksi prouzrokovalo dileme u dva pravca: o kakvom roku se u stvari radi, instrukcionom, roku zastrijevanja ili prekluzivnom roku, i od kad teče rok od 3 mjeseca ako protiv rješenja, odnosno presude nije podnijeta žalba.

Na zajedničkoj sjednici je usvojeno u uvodu navedeno načelno mišljenje da se radi o prekluzivnom roku i da u slučaju, kad nije podnijeta žalba protiv sudkse odluke, rok teče od dana pravnosnažnosti te odluke.

Ako bi se radilo samo o instrukcijskom roku, novela člana 96. stv 2. ZKP uopšte ne bi bila potrebna jer docnja instrukcijskog roka za lice koje je u docnji nema bilo kakve posljedice. O roku zastarijevanja smo govorili kod ranije odredbe člana 96. ZKP. U obzir, dakle, dolazi samo prekluzivni rok koji se ne može produžiti i na koji sud pazi po službenoj dužnosti. Ako se taj rok zakasni, sud mora zahtjev za odmjeravanje troškova odbaciti kao neblagovremen.

Dilema o tome, od kada teč rok od 3 mjeseca u slučajevima, kad protiv rješenja, odnosno presude nije podnijeto redovno pravno sredstvo, razriješena je jednoglasno usvojenim stavom da u tom slučaju sud navedenim licima ne treba ponovno dostavljati sudsku odluku, ovaj put sa klauzulom o pravnosnažnosti, i da rok teče od dana pravnosnažnosti odluke. Noveliranu odredbu člana 96. stav 2. ZKP ne smijemo tumačiti samo gramatički već i logički i racionalno. Zakonodavac je htio da prinudi lica koja imaju pravo da što prije podnesu zahtjev za odmjeravanje troškova jer je, na kraju krajeva, u njihovom interesu da što prije naplate troškove postupka. Zato se moraju u navedenom slučaju sami interesovati u sudu kad je postala odluka pravosnažna jer im već od dana pravnosnažnosti odluke teče rok od 3 mjeseca.

20.

Načelni stav br. 3/88

1. Ako je za krivično djelo, utvrđeno saveznim zakonom okrivljeni osuđen na kaznu zatvora manju od jedine godine, o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude odlučuje sud u republici, odnosno pokrajini (član 426. stv 1. ZKP).
2. Kada su sve ili neke pojedinačne kazne zatvora za krivična djela u sticaju određena saveznim zakonom utvrđene u trajanju ispod godinu dana, a izrečena jedinstvena kazna zatvora najmanje jednu godinu, za odlučivanje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude nadležan je savezni sud.
3. Kada je okrivljeni osuđen za krivična djela u sticaju određena saveznim i republički, odnosno pokrajinskim zakonom, a izrečena je jedinstvena kazna najmanje jednu godinu zatvora, ili teža kazna, za odlučivanje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude nadležan je:
 - a) Savezni sud za sva krivična djela određena saveznim zakonom pod uslovom da je bar za jedno od ovih krivičnih djela utvrđena kazna zatvora najmanje godinu dana zatvora ili teža kazna.
 - b) Vrhovni sud republike, odnosno pokrajine za krivična djela određena saveznim zakonom ako su sve pojedinačne kazne za krivična djela iz saveznog zakona utvrđene ispod jedne godine zatvora.
4. Vrhovni sud republike odnosno pokrajine odlučuje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude ako je okrivljeni osuđen za krivično djelo pljačke po republičkom odnosno pokrajinskom krivičnom zakonu i u slučaju kada krivično djelo pljačke obuhvata i neko krivično djelo iz krivičnog zakona SFRJ.

5. Prilikom odlučivanja o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude primjenjuje se odredbe člana 420. stav 2. u vezi sa članom 429. ZKP (beneficium cohaesionis) i u korist okrivljenog koji sam nije mogao da podnese takvo vanredno pravno sredstvo pred istim sudom, ako se radi o jedinstvenom postupku završenom jednom pravnosnažnom presudom.
6. Ako su za odlučivanje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude u predmetu nadležni savezni sud i sud u republici odnosno pokrajini, odluku prvo donosi nadležni sud u republici, odnosno pokrajini.

Obrazloženje:

Zahtjev za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude prema članu 425. stav 1. ZKP može se podnijeti ako je okrivljeni osuđen pravnosnažnom presudom na безусловnu kaznu zatvora, a za podnošenje takvog zahtjeva pred Saveznim sudom je u članu 426. stav 2. ZKP određen poseban uslov da je okrivljeni osuđen za krivično djelo, utvrđeno saveznim zakonom, na kaznu zatvora najmanje jednu godinu ili težu kaznu ili na kaznu maloljetničkog zatvora. Tim posebnim uslovom, naravno, nije mišljeno da okrivljeni koji su osuđeni za krivična djela, utvrđena saveznim zakonom, ne bi trebalo da imaju jedno pravo kao drugi da podnesu zahtjev za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude. To njihovo pravo nije ograničeno, ograničena je samo nadležnost Saveznog suda da rješava o zahtjevima. To znači da okrivljeni koji je za krivično djelo, utvrđeno saveznim zakonom, osuđen na kaznu manju od godinu dana zatvora može da podnese zahtjev za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude, ali o tom zahtjevu ne odlučuje Savezni sud već sud u republici, odnosno pokrajini u granicama ovlaštenja iz člana 426. stav 1. ZKP i u granicama opšteg uslova iz člana 425. stav 1. ZKP.

Savezni sud odlučivanjem o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude obezbjeđuje jedinstvenu primjenu saveznog zakona. Ako uzmemo u obzir tu njegovu funkciju, praksa je već do sada opravdano smatrala da Savezni sud rješava o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude u slučaju, kad su sve ili neke pojedinačne kazne zatvora za krivična djela u sticaju, utvrđena saveznim zakonom, određena ispod jedne godine dana zatvora, ali je izrečena jedinstvena kazna najmanje jednu godinu zatvora. U takvim slučajevima ne vidimo opravdanje da predmet koji se u cjelosti odnosi na primjenu saveznog zakona ne bude razmatran pred saveznim sudom.

Pitanje, koji sud odlučuje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude, je malo zamršenije ako su krivična djela u sticaju utvrđena djelimično saveznim, a djelimično republičkim, odnosno pokrajinskim zakonom. U takvom slučaju savezni sud nikad ne odlučuje u cijelosti, može odlučivati samo djelimično, a djelimično sud republike, odnosno pokrajine, ali postoji i mogućnost da u cijelosti odlučuje sud u republici, odnosno pokrajini. U takvim slučajevima uslove za podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude pred Saveznim sudom, očito, nije moguće povezivati sa visinom jedinstvene kazne jer ona obuhvata pojedinačne kazne kako za krivična djela iz saveznog zakona tako i za krivična djela iz republičkih odnosno pokrajinskih zakona. Savezni sud bi u tom slučaju mogao da odlučuje o zahtjevu samo ako je za neko krivično djelo iz saveznog zakona okrivljenom određena pojedinačna kazna najmanje jednu godinu dana zatvora. Što se tiče obima u kome bi Savezni sud odlučivao o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude, naravno, ne može biti razmišljanja da može biti isti kao u slučajevima kad se radi o sticaju samih krivičnih djela iz saveznog zakona. Ako je, dakle, okrivljeni samo za jedno od krivičnih djela u sticaju, utvrđenih saveznim zakonom, osuđen na pojedinačnu kaznu od najmanje jednu godinu zatvora, može se zahtjev za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude podnijeti Saveznom sudu i što se tiče svih ostalih krivičnih djela iz saveznog zakona, bez obzira na to kakve pojedinačne kazne su određene za ta krivična djela. U svim takvim slučajevima kad na osnovu barem jedne određene pojedinačne kazne postoji nadležnost Saveznog suda za odlučivanje o zahtjevu za vanredno

preispitivanje pravnosnažne presude odlučivanje suda, u republici, odnosno pokrajini ograničeno je samo na krivična djela u sticaju, utvrđena republičkim, odnosno pokrajinskim zakonom. Ako kod sticaja krivičnih djela iz saveznog i republičkog odnosno pokrajinskog zakona za nijedno između krivičnih djela iz saveznog zakona nije određena pojedinačna kazna najmanje godinu dana zatvora, jasno je da uslovi za odlučivanje pred Saveznim sudom uopšte nisu ispunjeni, pa se takav zahtjev može podnijeti samo pred sudom u republici, odnosno pokrajini.

Krivična djela pljačke prema republičkim, odnosno pokrajinskom zakonu mogu uključivati više istovrsnih ili raznovrsnih krivičnih djela za koja se okrivljenom izvan pravila o sticaju određuje samo jedna kazna. Mogućnost, da o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude odlučuje Savezni sud u onim slučajevima, kad krivično djelo pljačke, prema republičkim odnosno pokrajinskom zakonu obuhvata i neko krivično djelo iz saveznog zakona, ne dolazi u obzir jer se za pojedinačno krivično djelo iz sastava krivičnog djela pljačke ne određuje pojedinačna kazna zbog čega i ne može biti ispunjen uslov iz člana 426. stav 2. ZKP da je okrivljeni osuđen za krivično djelo, utvrđeno saveznim zakonom, na kaznu zatvora najmanje jednu godinu.

Prema članu 420. stav 2. u vezi sa članom 429. ZKP se kod odlučivanja o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude shodno primjenjuje i institut beneficium cohaesionis. Taj procesni institut je određen u zakonu, ne samo zbog zaštite okrivljenog već i zbog sprečavanja nejedinstvene primjene zakona u istom predmetu, to znači i zbog šireg interesa za zakonito odlučivanje. Sa vidika te šie svrhe treba primjenu pomenutog procesnog instituta dozvoliti i u predmetima kad su okrivljeni u čiju korist institut treba da se primijeni sam ne može podnijeti zahtjev pred sudom koji odlučuje o zahtjevu. Za primjenu tog instituta mora, naravno, važiti ograničenje da se radi o jdnakoj primjeni zakona u jednakom procesnom položaju, barem u tom obimu, da se protiv okrivljenog koji je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude i protiv suokrivljenog, u čiju korist se pomenuti procesni institut primjenjuje, vodio jedinstveni postupak koji je okončan jednom jedinom pravnosnažnom presudom.

Kad se utvrdi da za odlučivanje o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravnosnažne presude postoji nadležnost suda u republici, odnosno pokrajini i nadležnost Saveznog suda treba obezbijediti jedinstveni postupak u vezi sa pitanjem, koji sud treba prvi da odlučuje. S obzirom na opšta načela o nadležnosti sudova i s obzirom na odnose između sudova u krivičnom postupku, najprimjerenije je ostvariti jedinstvenu praksu da o zahtjevu najprije odluči sud u republici, odnosno pokrajini, a zatim Savezni sud.

21.

Načelni stav br. 4/88

Tokom izdržavanja kazne zatvora ne teče relativno zastarijevanje izvršenja kazne.

Ukoliko dođe do prekida izdržavanja kazne zatvora iz bilo kog razloga relativno zastarijevanje počinje ponovo da teče i to od dana prekida. U tom slučaju apsolutno zastarijevanje računa se od dana kada je presuda postala pravnosnažna.

Obrazloženje:

Povod za razmatranje ovog pitanja su nejasnoće odredbe člana 99. Krivičnog zakona SFRJ, koje su se pojavile u njenoj primjeni. Konkretno problem se svodi na pitanje dejstva apsolutne zastarjelosti u toku izvršenja kazne.

Zastarjelosti izvršenja u krivičnom pravu predstavlja osnov za prestanak ovlašćenja nadležnog organa na izvršenje pravnosnažne izrečenih krivičnih sankcija nakon isteka zakonom određenog roka računajući od dana donošenja pravnosnažne sudske odluke kojom je izrečena krivična

sankcija. Ideja o zastarjelosti izvršenja krivičnih sankcija zasniva se u prvom redu na shvatanju da izvršenje krivične sankcije poslije isteka određenog vremena od donošenja pravnosnažne sudske odluke, nije više kriminalno – politički opravdano.

U praksi nije sporno da tokom izdržavanja kazne zatvora ne teče relativno zastarijevanje izvršenja kazne i da nakon prekida izdržavanja kazne zatvora relativno zastarijevanje počinje ponovo da teče i to od dana prekida.

Međutim, što se tiče pitanja dejstva apsolutne zastarjelosti u toku izvršenja kazne zatvora prisutna su dva stanovišta. Prema prvom stanovištu tokom izvršenja kazne teče apsolutna zastarjelost izvršenja kazne. Suprotno stanovište polazi od toga da tokom izvršenja kazne ne teče apsolutna zastarjelost izvršenja kazne.

Drugo stanovište polazi od toga da početka izvršenja kazne ima značaj završetka toka zastarjelosti. Početkom izvršavanja kazne prestaju da teku svi rokovi pa i rok apsolutne zastarjelosti, jer se mijenja pravna situacija – počinje izvršenje kazne. Stoga ne treba uvijek uzeti da apsolutna zastarjelost teče od dana kad je presuda postala pravnosnažna, iako to prividno proizilazi iz zakonskog teksta. Ima više slučajeva kad se promjenom pravne situacije završava tok jedne apsolutne zastarjelosti i počinje da teče novi rok. (npr. kod nepravog ponavljanja krivičnog postupka ili kod opozivanja uslovnog otpusta kada počinje novi rok, a proteklo vrijeme pojedinačnih kazni nema značaja osim ako do izricanja nove presude nije već nastupila zastarjelost. Pristalice ovog stanovišta posebno ističu da se početkom izvršenja kazne završava tok zastarjelosti uopšte je ne mogu paralelno teći izvršenja i zastarjelost izvršenja kazne. Ukoliko iz bilo kog razloga dođe do prekida izvršavanja kazne onda počinje novi rok pa od tog trenutka treba računati relativnu i apsolutnu zastarjelost.

Zajednička sjednica Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i pokrajina i Vrhovnog vojnog suda navedeni načelni stav zasniva na slijedećim razlozima:

Istekom određenog vremena, koje je u zakonu određeno kao rok apsolutne zastarjelosti računajući od dana pravnosnažnosti presude, zastarijeva svako pravo države na izvršenje kazne, pa i ako je izvršenje kazne započeto. (član 99. stav 5. KZ SFRJ zastarjelost izvršenja kazne nastaje u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se po zakonu traži za izvršenje kazne). Pravnosnažno izrečena kazna gubi svoj smisao istekom određenog vremena, to je i osnovni motiv postojanja instituta zastarjelosti. pri tome treba početi od shvatanja da početak, trajanje i završetak izvršenja kazne imaju istu pravnu sadržinu, te da stoga ne mogu uzrokovati različite pravne efekte. Dakle, ako se izvršavanje kazne ne može započeti poslije isteka apsolutne zastarjelosti onda se izvršenje ne može ni nastaviti ako u toku izvršenja kazne nastupi apsolutna zastarjelost. Prema jezičkom tumačenju, navedena zakonska odredba, kazna se mora izvršiti unutar roka apsolutne zastarjelosti, kao što je to slučaj i sa krivičnim gonjenjem za čiju zastarjelost je propisan zakonski tekst. Naime, što što se krivično gonjenje ne može nastaviti istekom roka apsolutne zastarjelosti tako se mora postupiti i sa izvršenjem kazne, jer zakon nije odredio neki drugi početak toka zastarjelosti, osim od dana kada je presuda postala pravnosnažna.

Pored toga, ukoliko bi se prihvatilo suprotno stanovište koje polazi od toga da ne treba uvijek uzeti da apsolutna zastarjelost teče od pravnosnažnosti presude, tada institut apsolutne zastarjelosti najčešće ne bi imao smisla, obzirom da u najvećem broju slučajeva apsolutna zastarjelost ne bi nikada nastupila.

U skladu sa iznijetim razlozima zajednička sjednica donijela je načelni stav izražen u dispozitivu.

22.

Načelni stav br. 5/88

Kada javni tužilac u toku postupka odustane od optužbe protiv okrivljenog odgovornog lica, tako da ostane optuženo samo pravno lice ili ako sud nađe da do izvršenja privrednog prestupa nije došlo radnjom okrivljenog odgovornog lica, to ne predstavlja zakonski razlog u smislu člana 56. stav 2. ZOPP za sprovođenje postupka samo protiv okrivljenog pravnog lica. Stoga u takvom slučaju treba optužbu protiv okrivljenog pravnog lica odbiti.

Obrazloženje:

U vezi sa primjenom odredbe člana 56. Zakona o privrednim prestupima (u daljem tekstu ZOPP – “Službeni list SFRJ”, broj 10/86), koja se odnosi na institut jedinstvenosti privredno – kaznenog postupka protiv pravnog i odgovornog lica, u sudskoj praksi sporno je šta predstavlja zakonske razloge u smislu stava 2. tog člana za odstupanje od pravila jedinstvenosti postupka. Jedno od takvih spornih pitanja je i pitanje korelacije odgovornosti odgovornog lica i pravnog lica, da i slučaj kada javni tužilac u toku postupka odustane od optužbe protiv okrivljenog odgovornog lica, tako da ostane optuženo samo pravno lice ili ako sud nađe da do izvršenja privrednog prestupa nije došlo radnjom optuženog odgovornog lica, predstavlja zakonski razlog za sprovođenje postupka samo protiv okrivljenog odgovornog lica.

U ovom spornom pitanju u sudskoj praksi postoje dva suprotna stanovišta:

Po prvom stanovištu obaveza pokretanja i sprovođenja jedinstvenog postupka u smislu člana 56. stav 1. i 2. ZOPP protiv pravnog i odgovornog lica ne znači da pravno lice može biti oglašeno odgovornim i osuđeno, tek pod uslovom da okrivljeno odgovorno lice u istom postupku i za isti privredni prestup bude oglašeno odgovornim i osuđeno. Ovo stanovište polazi od toga da se materijalno – pravne odredbe ZOPP o odgovornosti pravnog i odgovornog lica (članovi 9,10. i 12) ne mogu razmatrati u međusobnoj vezi sa procesnom odredbom člana 56. ZOPP o jedinstvenosti postupka protiv pravnog i odgovornog lica. Ni jedna odredba ZOPP ne predviđa kao uslov za odgovornost pravnog lica, to da u istom privredno - kaznenom predmetu i za isti privredni prestup bude oglašen odgovornim i osuđeno i neko od odgovornih lica u tom pravnom licu. Stoga je po tom stanovištu za odgovornost pravnog lica dovoljno utvrđenje suda da je do privrednog prestupa došlo radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora nekog od odgovornih lica koja su sa okrivljenim pravnim licima udružila svoj rad i ako ni jedno od tih odgovornih lica nije optuženo. Bilo bi naime, u suprotnosti sa utvrđenjem materijalne istine kada bi se u takvom slučaju, kada nije optuženo pravno odgovorno lice, oslobađalo od optužbe i pravno lice, ako je nesporno utvrđeno da je pravno lice, radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora nekog od odgovornih lica, izvršilo privredni prestup.

Po drugom stanovištu kada javni tužilac u toku postupka odustane od optužbe protiv okrivljenog odgovornog lica, tako da ostane optuženo samo pravno lice, ili ako sud nađe da do izvršenja privrednog prestupa nije došlo radnjom optuženog odgovornog lica, to ne predstavlja zakonski razlog, u smislu člana 56. stav 2. ZOPP za sprovođenje postupka samo protiv okrivljenog pravnog lica. Stoga u takvom slučaju treba optužbu protiv okrivljenog pravnog lica odbiti. Ovo stanovište polazi od toga da je institut jedinstvenosti privredno – kaznenog postupka protiv pravnog i odgovornog lica u tijesnoj vezi sa pitanjem osnova odgovornosti pravnog lica za privredni prestup i da se stoga procesna odredba člana 56. ZOPP o pokretanju i sprovođenju jedinstvenog postupka protiv pravnog i odgovornog lica mora razmatrati u vezi sa materijalno – pravnom odredbom člana 10. ZOPP o odgovornosti pravnog lica. Ne može se odgovornost okrivljenog pravnog lica utvrđivati bez odgovornosti okrivljenog odgovornog lica (osim ako postoje za to zakonski razlozi) pa se stoga okrivljeno pravno lice ne može oglasiti odgovornim za privredni prestup nije došlo radnjom odnosno propuštanjem dužnog nadzora od strane optuženog odgovornog lica, već nekog drugog, neidentifikovanog, odnosno lica u pravnom licu.

Pokretanje i sprovođenje postupka samo protiv pravnog lica, kada postoje za to zakonski razlozi, predstavlja izuzetak od pravila jedinstvenosti privredno – kaznenog postupka protiv pravnog i odgovornog lica, a izuzeci se moraju uvijek a pogotovo u kaznenom pravu restriktivno tumačiti. To što je javni tužilac optužio pogrešno odgovorno lice, ne može predstavljati zakonski razlog za sprovođenje postupka samo protiv pravnog lica. Bilo bi nelogično da bi nesporno bio narušen princip jedinstvenosti privredno – kaznenog postupka, kada zbog toga što se nije moglo utvrditi odgovorno lice u pravnom licu javni tužilac optuži samo pravno lice, a da taj princip ne bi bio povrijeđen, ako bi javni tužilac u toku glavnog pretresa sa istih razloga odustao od optužbe protiv odgovornog lica, tako da bi ostalo optuženo samo pravno lice.

Izmjenama i dopunama ZOPP iz 1985. godine mijenjane su i odredbe koje se odnose na pokretanje i sprovođenje jedinstvenog privredno – kaznenog postupka. Ove izmjene nisu samo tehničko – redakcijskog karaktera, već su i suštinske, jer je sužena mogućnost za samostalno vođenje postupka protiv okrivljenog pravnog lica, a osnovna intencija ove izmjene (kako je to i navedeno u obrazloženju predloga zakona) bila je da se jasnije izrazi princip jedinstvenosti postupka protiv pravnog i odgovornog lica.

Stoga ako javni tužilac u toku glavnog pretresa odustane od optužbe protiv odgovornog lica tako da ostane optuženo samo pravno lice ili ako sud naše da javni tužilac nije optužio pravno odgovorno lice, ne postoje procesno – pravne pretpostavke za donošenje osuđujuće presude u odnosu na pravno lice. U takvom slučaju treba optužbu protiv pravnog lica odbiti. To naravno važi samo ako ne postoji neki drugi zakonski razlog da se može postupak sprovesti i okončati osuđujućom presudom samo protiv pravnog lica (npr. kada se ustanovi da je do privrednog prestupa došlo radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora od strane organa upravljanja – član 10. ili ako je okrivljeno odgovorno lice postupalo po naređenju drugog odgovornog lica – član 14. ZOPP itd).

Cijeneći iznijete razloge u prilog prvog i drugo stanovišta, zajednička sjednica većinom glasova usvojila je naprijed navedeni načelni stav koji predstavlja prihvatanje drugog stanovišta.

**ZAKLJUČCI USVOJENI NA SAVJETOVANJU PREDSTAVNIKA KRIVIČNIH
ODJELJENJA SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH
VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA, 18. MAJA 1988. GODINE
U SPLITU**

23.

Zaključak br. 1/88

Vrijednost nabavljenih mašina za potrebe jedne konkretne OOUR, u slučaju da ne mogu da budu uključene u proces proizvodnje zbog njihove nefunkcionalnosti za potrebe iste OOUR, iako inače funkcionalne za druge OOUR, zbog čega mogu i da se prodaju ne predstavlja običnu (stvarnu) štetu u krivično – pravnom smislu.

24.

Zaključak broj 2/88

Kada optuženi krivičnim djelom zloupotrebe položaja ili ovlašćenja pribavi protivpravnu imovinsku korist preko 5.000 dinara, a drugim radnjama zloupotrebe položaja ili ovlašćenja pribavi samo kakvu drugu korist (sebi ili drugome) ili drugome nanese kakvu štetu, sve te radnje optuženog treba pravno ocijeniti kao jedno krivično djelo pljačke, a ne uz to još i kao krivično

djelo zloupotrebe položaja ili ovlašćenja, kao posebno krivično djelo iz stava 1. tog zakonskog propisa.

25.

Zaključak broj 3/88

1. Iz više krivičnih djela sitne krađe, utaje ili prevare ne može se konstruirati produženo krivično djelo krađe, utaje ili prevare sabiranjem iznosa pribavljene protivpravne imovinske koristi iz pojedinih sitnih djela iako ukupan iznos te koristi prelazi 50.000 dinara.
2. Ako su sitna djela krađe, utaje ili prevare kojima je pribavljena protivpravna imovinska korist preko 50.000 dinara, izvršena u takvom vremenskom kontinuitetu da predstavljaju jednu prirodnu cjelinu, radiće se o produženom krivičnom djelu sitne krađe, utaje ili prevare.

26.

Zaključak broj 4/88

Izdavanjem mjenice koja je nenaplativa u namjeri da se na taj način pribavi roba ili neka druga imovinska korist čini se krivično djelo prevare ako povjerilac ne zna da je mjenica nenaplativa.

Kada izdavalac i primalac mjenice koja je izdata kao instrument osiguranja plaćanja znaju da je ona nenaplativa, odgovorno lice u organizaciji udruženog rada ili u drugom društvenom licu koje po tom osnovu isporuči robu ili izvrši drugu uslugu ili na drugi način pribavi drugoj organizaciji udruženog rada ili drugom društvenom pravnom licu kakvu imovinsku korist, čini krivično djelo zloupotrebe ovlašćenja u privredi, eventualno neko drugo krivično djelo protiv privrede, dok se odgovornost izdavača mjenice utvrđuje po opštim odredbama o podstrekavanju ili pomaganju.

IS P R A V K A

U Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine broj 3. iz 1988. godine na strani broj 6 u sentenci broj 4., u pretposljednem redu potkrala se greška, tako da umjesto riječi "ne mora dokazati" treba da stoji "ne može dokazivati".

GRAĐANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

27.

Član 256. stav 1. Zakona o udruženom radu – tekst prije novele

Osnovna organizacija udruženog rada organizovana od dijela osnovne organizacije koja i nadaje postoji, solidarno odgovara za obaveze kje je osnovna organizacija iz koje je izdvojena preuzela prije upisa organizovanja nove osnovne organizacije u sudski registar.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 256. stav 1. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76) nova osnovna organizacija koja je organizovana od dijela jedne osnovne organizacije solidarno

odgovara za obaveze osnovne organizacije kod koje je organizovana, ako su obaveze nastale do upisa u sudski registar organizovanja nove osnovne organizacije.

Kako je nesporno da je tuženi organizovan od dijela OOUR-a Poljoprivredni institut, a obaveza je nastala prije upisa tuženog u sudski registar, tuženi je solidarno odgovoran za ovu obavezu sa OOUR Poljoprivredni institut.

Pogrešno je shvatanje prvostepenog suda da se u konkretnom slučaju ne može primijeniti citirana odredba ZUR-a, jer, kako se navodi u obrazloženju pobijane presude, OOUR Poljoprivredni institut, koji je prema navodima tužioca, odgovoran za nastalu štetu zbog neurednog ispunjenja ugovorne obaveze, još i danas postoji zajedno sa OOUR Voćni rasadnik od koje tužilac potražuje naknadu štete.

Propis člana 256. stav 1. ZUR-a je nedvosmislen i on podrazumijeva situaciju kada je od dijela postojeće OOUR osnovana nova OOUR a ranije nastavila da postoji. Taj propis konstituiše solidarnu odgovornost novoorganizovane OOUR sa OOUR koji ostaje. Kada bi se prihvatilo rezonovanje prvostepenog suda ne bi bio jasno s kim to novoorganizovana OOUR solidarno odgovara.

Za obaveze osnovne organizacije od koje su nastale dvije ili više novih organizacija (to je situacija kada je dotadašnja OOUR prestala postojati) solidarno odgovaraju novoorganizovane OOUR, no ta odgovornost je propisana članom 257. ZUR-a, dok se prethodni član odnosi upravo na situaciju kakva je konkretna.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 199/87 od 24.7.1988. godine)

28.

Članovi 426. stav 2, 428, 429. i 430. Zakona o udruženom radu – prečišćeni tekst

Do prelaza obaveze na pravnog sljednika organizacije udruženog rada dolazi tek nakon upisa prestanka pravnog lica – dužnika u sudskom registru.

Iz obrazloženja:

Da bi sud mogao pravilno utvrditi odlučnu činjenicu, da je neko pravno lice zbog statusnih primjena postalo pravni sljednik drugog pravnog lica zato što je ovo prestalo da postoji, treba da traži izvještaj iz registra nadležnog osnovnog suda udruženog rada o statusnim promjenama iz kojeg bi se moglo utvrditi da li je neko pravno lice prestalo da postoji i ko su njegovi pravni sljednici.

Ako je OOUR koji je dao vozilo na opravku faktički prestao da postoji, ali promjena nije upisana u sudskom registru, treba prekinuti postupak do upisa promjena u registru, jer do tog momenta ne prestaje pravni subjektivitet organizacije udruženog rada upisane u sudskom registru organizacija udruženog rada (članovi 426. stav 2, 428, 429. i 430. Zakona o udruženom radu, “Službeni list SFRJ”, broj 11/88 – prečišćeni tekst).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 619/87 od 9.9.1988. godine)

29.

Član 22. Zakona o obligacionim odnosima

Član 438. Zakona o udruženom radu – prije novele

Punovažan je ugovor koji u ime organizacije udruženog rada zaključi njen zastupnik makar i bez odluke samoupravnog organa predviđene samoupravnim opštim aktom, ako ne dokaže da je druga ugovorna strana znala ili morala znati da zastupnik postupka mimo ovlaštenja određenih tim aktom.

IZ obrazloženja:

Čak i da je ugovor zaključio direktor prednika tuženog, bez ovlaštenja savjeta radne zajednice, iako je ono bilo potrebno po samoupravnom opštem aktu, takav ugovor se ne bi smatrao pravno nevažećim.

U smislu člana 438. stav 1. Zakona o udruženom radu, organizaciju udruženog rada zastupa i predstavlja inokosni poslovodni organ ili predsjednik kolektivnog poslovodnog organa, ako statutom ili drugim samoupravnim opštim aktom nije drukčije određeno, a u smislu stava 3. istog člana, zastupnik je ovlašten da u ime organizacije udruženog rada u granicama svojih ovlaštenja, zaključuje i ugovore. Stavom 4. ovog člana predviđeno je da se statutom ili drugim samoupravnim opštim aktom mogu ovlaštenja zastupnika ograničiti na zaključivanje određenih ugovora, odnosno može se odrediti da zastupnik zaključuje ugovore samo uz saglasnost određenih organa ili zajedno sa određenim organom organizacije udruženog rada, ali se, u smislu stava 5. člana 438. ZUR-a, ta ograničenja da bi djelovala prema trećim licima, moraju upisati u sudski registar.

Tuženi i ne spori da je njegovog prednika u vrijeme zaključenja ugovora zatupao direktor, a ne tvrdi da bi eventualna ograničenja u zastupanju bila upisana u sudski registar, niti osporava da je tužilac bi savjestan (nije znao da direktor nema odobrenje savjeta radne zajednice da zaključi ugovor), pa zaljučeni ugovor vezuje ugovorne stranke.

U smislu člana 22. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, društvena pravna lica u zasnivanju obligacionog odnosa postupaju u skladu sa svojim statutom i drugim opštim aktima, ali u smislu stava 2. ovog člana, ugovor koji je zaključen i suprotno tim aktima, ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala ili morala znati. Tuženi nije dokazao da je tužilac znao odnosno morao znati da direktor prednika tuženog postupka mimo ovlaštenja (pošto se polazeći od interesa pravnog prometa i normalnog ponašanja učesnika u obligacionim odnosima savjesnost saugovarača pretpostavlja, ugovorna strana koja se poziva na nesavjesnost ugovornog partnera, mora tu tvrdnju dokazati).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 189/87 od 24.8.1988. godine)

30.

Član 61. i 65. Zakona o obligacionim odnosima

Prodavac nekretnine koji je od kupca doveden u zabludu da njegov brat ne želi da kupi nekrtninu koja je predmet prodaje, ima pravo da zahtijeva poništenje ugovora o prodaji zbog prevare, jer je prodavac namjeravao da prodatu nekretninu najprije ponudi bratu.

Iz obrazloženja:

Zahtjev za poništenje ugovora o prodaji zasnovan je na tvrdnjama da je tuženi stavio ponudu da zaključe ugovora o prodaji parcele zv. "Dolina", da je tužilac odgovorio na ponudu tako što mu je rekao da će s njim stupiti u pregovore za zaključenje ugovora pod uslovom da njegov brat, koji inače drži u posjedu predmetnu parcelu, izjavi da nije zainteresovan za kupnju, da je slijedećeg dana tuženi mu saopštio da je razgovarao sa tužiočevim bratom i da je ovaj izjavio da nije zainteresovan da bude kupac parcele, a tek onda je došlo do zaljučenja ugovora. Tužilac tvrdi da

je obavještenje koje mu je dao tuženi, netačno, pa u ovakvom ponašanju tuženog nalazi postojanje prevarne radnje, usljed koje je doveden u zabludu.

Pravo preče kupnje na nekretninama je regulisano Zakonom o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH, broj 38/78). U odredbama tog zakona nije predviđeno da na nekretninama (zemljištu) koje se u isključivom vlasništvu pojedinca postoji pravo preče kupnje u korist eventualnog ranijeg suvlasnika ili srodnika, bez obzira na bliskost srodstva. Polazeći od toga tužilac kao prodavac nije imao obavezu da u konkretnom slučaju šalje ponudu svome bratu da želi prodati svoju parcelu "Dolina", ali je, nezavisno od toga, imao namjeru da pomenutu parcelu proda trećem licu pošto njegov brat odbije kupovinu.

Okolnost da nižestepeni sudovi u svojim presudama nisu dali dovoljne i valjane razloge o tome da li je tuženi netačnim prikazivanjem činjenica doveo tužioca u zabludu, pa je pod dejstvom zablude došlo do zaključenja ugovora, je manjkavost koja ima karakter bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku. Prigovor da pod okolnostima koje ističu tužilac nije ni mogla nastupiti pravno relevantna zabluda, nije u skladu sa odredbom iz člana 65. Zakona o obligacionim odnosima jer se poništenje ugovora može tražiti ako je neko pod dejstvom zablude naveden na zaključenje ugovora, makar se i ne radilo o zabludi koja se odnosila na bitno svojstvo predmeta ugovora ili svojstvo lica sa kojim se stupa u ugovorni odnos, što se tretira kao tzv. bitna zabluda koju ima u vidu član 61. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev- 714/87 od 13.10.1988. godine)

31.

Član 53. i 67. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o poklonu stana zaključen u namjeri sprečavanja prestanka stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima sudova tuženi je nosilac stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini. Ovaj tuženi je vlasnik stana u zgradi koja se nalazi u istom mjestu, pa mu je rješenjem skupštine opštine od 31. avgusta 1985. godine črimjenom člana 13. zakona o stambenim odnosima SRBiH, naloženo da se iseli iz stana u društvenoj svojini. Nižestepeni sudovi, su pored toga utvrdili da je tuženi dana 19. septembra 1985. godine, zaključio ugovor o poklonu sa svojom kćerkom, kojim joj je poklonio svoj stan.

Imajući u vidu prednja činjenična utvrđenja, prvostepeni sud je pravilno zaključio da je pomenuti ugovor o poklonu zaključen u namjeri da se onemogućí iseljenje tuženog iz stana u društvenoj svojini, primjenom člana 13. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" broj 14/84), prema kome je nosilac stanarskog prava koji ima ili stekne u svojini porodičnu stambenu zgradu ili stan u istom mjestu, na kojima neko drugi nije stekao stanarsko pravo, dužan da se sa korisnicima stana iseli iz stana koji koristi i useli u svoj stan, ako taj stan odgovara njegovim potrebama i potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva. Prvostepeni sud utvrđuje da takva namjera proizilazi iz činjenice da je ugovor o poklonu sklopljen neposredno nakon donošenja rješenja nadležnog opštinskog stambenog organa, kojim je određeno da se tuženi iseli iz stana u društvenoj svojini, pa je pravilno primijenio materijalno pravo, razmatrajući pravnu valjanost zaključenog ugovora o poklonu obzirom na pobude iz kojih je ugovor sklopljen. Prema članu 53. stav 2. zakona o obligacionim odnosima, ako je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku jednog ugovarača da sklopi ugovor, a druga ugovorna strana znala ili morala znati za takvu nedopuštenu pobudu, ugovor će biti bez pravnog učinka, a prema članu 52. stav 3. istog zakona, ugovor bez naknade nema pravni učinak i kada druga ugovorna strana nije znala da je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku ugovaratelja. Prema tome, polazeći od pobude

tuženog da zaključenjem ugovora o poklonu onemogućiti da bude iseljen iz stana u društvenoj svojini, takav ugovor je bez pravnog učinka bez obzira da li je poklonoprimac znao da je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku tuženog da kao poklonodavac zaključi predmetni ugovor.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 556/87 od 14.7.1988. godine)

32.

Član 68. Zakona o obligacionim odnosima

Budući da zakon u slučaju raskida ugovora o podjeli bračne tekovine, ne odstupi od načela neformalnosti i da cilj zbog kojeg je propisana forma za diobu nekretnine, odnosno zajedničke imovine u kojoj ima nekretnina, ne upućuje na suprotan zaključak, valjan je i neformalan raskid takvog ugovora, koji se može izraziti i konkudentnim radnjama kao npr. nastavljanjem parničnog postupka radi diobe zajedničke imovine, iako je bilo ugovoreno da će po zaključenju ugovora o diobi tužilac povući tužbu.

IZ obrazloženja:

Prema utvrđenjima prvostepenog i drugostepenog suda 17. juna 1974. godine prednica tužiteljica i tuženi zaključili su pismeni sporazum o podjeli zajedničke bračne tekovine.

Nižestepeni sudovi su zbog pogrešnog pravnog stava propustili utvrditi da li su prednika tužiteljica i tuženi svojim ponašanjem odustali od zaključenog pismenog sporazuma između ostalog i time što prednica tužiteljica nije povukla tužbu u ovoj pravnoj stvari (mada je u pismeno sporazumu navedeno da će to učiniti) već nastavila parnicu, a tuženi izričito na ročištu za glavnu raspravu izjavio da ga pismeni sporazum ne veže i da je imovinu koja je po sporazumu pripada prednici tužiteljice otuđio ugovorom o poklonu. Pri tome treba imati u vidu da se raskid ovog ugovora može učiniti i neformalnim sporazumom, pogotovo ako ugovarači nisu ni djelimično izvršili ugovor, te da se izjava volje u tom smislu može izraziti i ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može izvesti zaključak o njezinom sadržaju (član 68. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 613/87 od 21.4.1988. godine)

33.

Član 70. stav 1. i 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 9. stav 2,3. i 4. Zakona o prometu nepokretnosti

Ugovor o prometu nepokretnosti koji nije zaključen u zakonskoj formi ne proizvodi pravne posljedice, pa je svaka stranka dužna da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora.

Iz obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi iz člana 9. zakona o prometu nepokrtnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) pravno valjani su samo oni ugovori o prometu nepokrtnosti koji su sačinjeni u pismenoj formi, a prema prelaznoj odredbi iz člana 46. istog zakona, usmeni ugovori koju su zaključeni nakon 4. januara 1979. godine, kao dana stupanja na snagu tog zakona, ne mogu se konvalidirati ni obostranim ispunjenjem obaveze koje iz njega proizilaze. Takav ugovor ne proizvodi pravno djestvo. Zbog toga, prema odredbi člana 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, tuženom pripada pravo da protivtužbenom zahtijeva vraćanje onoga što je u ispunjenju takvog ugovora dao.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 272/87 od 11.8.1988. godine)

34.

Član 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor kojim se nasljednik obavezao da će, za odgovarajuću naknadu, motorno vozilo koje je saugovarač kupio u stranoj zemlji, prijaviti kao zaostavštinu ostavioca koji je umro u toj zemlji, da bi kupac izbjegao plaćanje carinskih obaveza, pa je sud dužan da odlučujući o zahtjevu kupca za vraćanje nagrade, pošto je carinski prekršaj utvrđen, procijeni da li postoje zakonske pretpostavke za odbijanje ovog zahtjeva ili za oduzimanje plaćene nagrade u korist opštine.

IZ obrazloženja:

Zahtjev tužioca da mu tuženi vrati 13.000 DM i 600.000 dinara zasnovan je na činjeničnim tvrdnjama daje tuženom isplatio navedene novčane iznose na ime cijene po osnovu ugovora o prodaji teretnog automobila, koji mu je nakon realizacije prodaje, odmah oduzet u postupku koji je vođen pred carinskim organima zbog carinskog prekršaja. Zahtjev tužioca bi se mogao upodobiti sa situacijom koja je predviđena u pravilima o odgovornosti za pravne nedostatke stvari (član 508. i 515. Zakona o obligacionim odnosima).

Tužilac je kupio automobil u SR Njemačkoj, kratko vrijeme prije nego što je umro otac tuženog koji je duže vrijeme radio u SR Njemačkoj, pa je tuženi, po nagovoru tužioca, pomenuto vozilo prijavio kao zaostavštinu svoga oca, što je konstatovano i u rješenju opštinskog suda kojim je raspravljena zaostavština, nakon čega je vozilo uvezeno u Jugoslaviju, bez plaćanja carine, a zatim je, po otkrivanju ove, očito nedozvoljene transakcije, uslijedilo oduzimanje vozila. kao naknadu što je pristao da u zaostavštinu iza oca prijavi i vozilo koje je kupio tužilac, kao i naknadu vezanu za uvoz vozila (odlazak u SR Njemačku), tužilac je isplatio tuženom 13.000 DM.

Iz činjenica koje su utvrdili nižestepeni sudovi izveden je zaključak da su stranke zaključile ugovor koji se svodi na obavezu tuženog da će na nelegalan način (izigravanjem pozitivnih propisa) pomoći tužiocu da, bez plaćanja carinskih dažbina, uveze teretni automobil, a tužilac je za tu uslugu platio naknadu. Ovakav pravni posao je ništav, jer je zaključen radi izbjegavanja plaćanja carine.

Posljedica ništavosti ugovora su propisane u članu 104. Zakona o obligacionim odnosima. Osnovno je pravilo da svaka stranka vrati dugoj što je primila na osnovu ništavog ugovora. Primijenjeno na konkretni slučaj značilo bi da je tuženi trebao vratiti tužiocu 13.000 DM. Obzirom na to ne može se prihvatiti pravilnim stanovište izraženo u razlozima nižestepenih presuda da nastali spor treba razriješiti sa stanovišta pravila o sticanju bez osnova, tj. po odredbi iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima po kojoj se lice koje izvrši isplatu, a zna da to nije bio dužan učiniti lišava prava da traži vraćanje tako plaćenog novčanog iznosa.

Od pravila izraženog u članu 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, da se u slučaju ništavosti ugovora vrši restitucija davanja koja su učinjena u ispunjenju obaveze iz ništavog ugovora, postoje izuzeci predviđeni u članu 104. stav 2. navedenog zakona. U slučaju kada je ugovor ništav zbog toga što je protivan prinudnom propisu ili moralu socijalističkog samoupravnog društva, sud može odlučiti da druga strana ono što je primila preda opštini.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 712/87 od 13.6.1988. godine)

35.

Član 9. Zakona o prometu nepokrtnosti

Član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o prometu nepokretnosti koji nije zaključen u propisanoj formi ne proizvodi pravno dejstvo, pa je kupac dužan vratiti prodavcu nekretnine koje mu je ovaj predao na temelju takvog ugovora bez obzira što je uložio odgovarajuće investicije (popravka zgrade) što može biti osnov za obligaciono pravni zahtjev.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi iz člana 9. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), ugovor na osnovu koga se prenosi pravo svojine na nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu. Ugovor o prodaji zaključen između stranaka dana 11. oktobra 1985. godine nije punovažan u smislu tog propisa, jer kako to proizilazi iz utvrđenja nižestepeni sudova, potpisi ugovarača nisu ovjereni u sudu, ako su ugovorne strane izvršile u cjelini ili u pretežnom dijelu obaveze koje iz njega nastaju ili ako je ugovor zaključen u priustvu najmanje dva svjedoka, koji su se na ugovoru potpisali.

Ugovor od 11. oktobra 1985. godine između stranaka nije zaključen u prisutnosti svjedoka koji bi se potpisali na ugovoru, pa ostaje da se punovažnost ovog ugovora ispita obzirom na realizaciju obaveze iz tog ugovora. nižestepeni sudovi su se bavili tim pitanjem i ispravno zaključuju da ugovor od 11. oktobra 1985. godine nije izvršen u pretežnom dijelu. Naime, tužiteljica kao prodavac nekretnina izvršila je obavezu iz ugovora time što je tuženom kao kupcu predala u posjed predmetne nekretnine, a tuženi je islatio djelimično cijenu iz ugovora time što je tužiteljici platio 300.000 dinara (15 posto iznosa koji činu ukupnu cijenu). Polazeći od toga nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da ugovor o prodaji nije izvršen u pretežnom dijelu.

Pri tome treba istaknuti da nije od uticaja prigovor iz revizije tuženog da prema zaključenom ugovor njegovu obaveza za isplatu cijene nije još dospjela, jer se utvrđenje izvršenja ugovornih obaveza vrši u cilju ocjene da li je ugovor punovažan ili ne neovisno od toga što je u konkretnom slučaju među strankama ugovorena klauzula da kupac izvrši isplatu cijene tek nakon što stranke zaključče pismeni ugovor sa ovjerom potpisa u sudu i takav ugovor provedu u zemljišnoj knjizi.

Obzirom da između stranaka nije zaključen ugovor koji proizvodi pravno dejstvo, tužiteljica je kao vlasnik ovlaštena tražiti povraćaj nekretnina koje je predala u posjed tuženom, jer nedostaje valjan pravni osnov po kome te nekretnine tuženi drži u posjedu. Bez značaja je okolnost da je tuženi nakon što je ove nekretnine primio u posjed, izvršio određene popravke stambene zgrade, već to može biti predmet posebnog obligaciono - pravnog zahtjeva tuženog da mu tužiteljica naknadi izdatke za učinjene popravke zgrade.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 485/88 od 21.9.1988.godine)

36.

Član 9. stav 4. zakona o prometu nepokretnosti

Pismeni ugovor o poklonu nekretnina je punovažan iako potpisi ugovarača nisu ovjereni ako je poklonjena nekretnina predata u posjed poklonoprimcu.

Iz obrazloženja:

Tuženi osnovano u reviziji ukazuje na to da nižestepeni sudovi, razmatrajući pravnu valjanost ovog ugovora, nisu imali u vidu odredbu iz člana 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti prema kojoj će ugovor zaključen u pismenoj formi na osnovu koga se prenosi pravo svojine proizvoditi pravno djejestvo iako potpis ugovarača nisu ovjereni u sudu ako su ugovorne strane izvršile u cjelini, ili u pretežnom dijelu, obaveze koje iz ugovora proizilaze. Prema tački II

ugovora o poklono poklonodavac je nekretnine koje su predmet ugovora predao u posjed poklonoprimecu, a tuženi je u žalbi izjavljenog protiv prvostepene presude isticao da je nakon stupanja u posjed poklonjene nekretnine obrađivao i da je ispunjavao poreske obaveze koje su se odnosile na te nekretnine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 358/87 od 14.4.1988. godine)

37.

Član 2. stav 2. zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i prostorijama

Član 14. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 105. Zakona o obligacionim odnosima

Ako jedan suvlasnik otuđi realni dio poslovne prostorije drugi suvlasnik može tražiti da se utvrdi ništavost takve odredbe ugovora, ali ne i ugovora u cjelini ukoliko bez te odredbe predstavlja osnov za otuđenje suvlasničkog dijela.

Iz obrazloženja:

Tuženi M.S. je prodao ostalim tuženima svoj idelani suvlasnički dio u poslovnim prostorijama koje se nalaze u prizemlju porodične stambene zgrade; sam je, bez učešća tužioca kao drugog suvlasnika, izvršio diobu poslovnih prostorija, pa je nakon toga fizički odjeljeni dio predao u posjed tužiocima B.B. i B.P. kao kupcima, s tim što je u ugovoru naznačeno da je fizički odijeljeni dio predmet prodaje.

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je idealni suvlasnički dio tuženog M.S. u spornim poslovnim prostorijama mogao biti predmet ugovora o prodaji, pa je s obzirom na to s razlogom odbijen zahtjev tužioca upravljen na utvrđenje da je ugovor o prodaji u cijelosti ništav. Nije od značaja činjenica koju tužilac ističe u reviziji da sporne poslovne prostorije nisu posebno evidentirane u zemljišnoj knjizi (zk.ul.br. 753 KO). Posadašnjem ustrojstvu zemljišne knjige ne postoji tehnička mogućnost da se dio zgrade, bio on stan, ili poslovna prostorija, posebno evidentira u zemljišnoj knjizi. To pitanje je riješeno uvođenjem posebne zemljišne knjige, koja nosi oznaku "Etažna svojina" predviđena u odredbama člana 19-28. zakona o svojini na dijelovima zgrada ("Službeni list SRBiH", broj 35/77), odnosno kroz zradu katastra nekretnina, kako je to sada predviđeno po Zakonu o promjeru i katastru nekretnina ("Službeni list SRBiH", broj 22/84), ali to ne znači da se određena poslovna prostorija koja nije upisana u knjigu "Etažna svojina", ne može tretirati kao zasebna nepokretnost u svojini građana. To svojstvo poslovnoj prostoriji dato je u članu 2. stav 2. Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i prostorijama ("Službeni list SRBiH", broj 23/79).

Presudama nižestepenih sudova kojima se utvrđuje valjanost ugovora o prodaji idealnog dijela poslovne prostorije, a istovremeno taj ugovor poništava u dijelu kojim se na tužene kao kupce prenosi fizički odijeljeni dio tih prostorija, nije narušen identitet ugovora, kako to pogrešno tužilac ističe u reviziji.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 489/87 od 16.6.1988. godine)

NAPOMENA: Drugi suvlasnik nije pobijao ugovor zbog povrede prava preče kupvoine (član 38. Zakona o prometu nepokretnosti).

38.

Član 8. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – raniji

Nepunovažan je ugovor o prodaji nekretnina koja u momentu zaključenja ugovora predstavlja građevinsko neizgrađeno zemljište u društvenoj svojini, jer je srušena zgrada na kojoj je u zemljišnim knjigama upisano pravo svojine u korist prodavca.

IZ obrazloženja:

Tužiocima su zaključili ugovor o prodaji nekretnina sa licima koja su u zemljišnoj knjizi upisana kao vlasnici zgrade (mlina) i kao nosioci prava korištenja zemljišta.

Sporne nekretnine su, neovisno od stanja prikazanog u zemljišnoj knjizi, neizgrađeno građevinsko zemljište. Takvo stanje je bilo i u vrijeme zaključivanja ugovora o prodaji na koji se pozivaju tužiocima. Zaključak nižestepeni sudova o ovoj činjenici zasniva se, između ostalog, i na iskazima samih tužilaca koji su izjavili da u vrijeme zaključivanja ugovora o prodaji nije postojao mlin kao objekat.

U ovakvoj situaciji mora se konstatovati da je prestalo trajno pravo korištenja na sporno građevinskom zemljištu upisano u korist ranijih vlasnika, od kojih su tužiocima kupili te nekretnine. Ostalo je samo tzv. privremeno pravo korištenja zemljišta, a ono se u smislu člana 8. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH2, broj 13/74), koji je bio na snazi u vrijeme zaključivanja ugovora, a nije moglo prenijeti na drugo lice, izuzimajući određen krug bliskih srodnika pobrojanih u članu 10. navedenog zakona, kojem tužiocima pripadaju.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 108/88 od 8.12.1988. godine)

STVARNO PRAVO

39.

Član 6. stav 1. Zakona o prometu zemljišta i zgrada

PO zakonu o prometu zemljišta i zgrada bilo je moguće pravni poslom otuđiti zemljište bez zgrade ili zgradu bez zemljišta (to nije moguće po sadašnjem zakonu o prometu nepokretnosti)

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da tužilac nije isključivi vlasnik stambene zgrade izgrađene na kč. 67/2 KO., iako je u zemljišnoj knjizi upisan kao isključivi vlasnik, jer je u ugovoru o prodaji nekretnina koji je zaključen 22. jula 1959. godine, na osnovu koga je izvršen upis prava vlasništva u zemljišne knjige, izričito navedeno da zgrada nije predmet prodaje i tužena i dalje ostaje suvlasnik sa 1/3 dijela, pa su stoga zahtjev tužitelja odbili.

Pravilno je rezonovanje nižestepeni sudova da u konkretnom slučaju ne postoji pravni osnov za sticanje prava vlasništva na stambenoj zgradi, odnosno na jednoj trećini dijela stambene zgrade, jer je u ugovoru o prodaji izričito navedeno da zgrada nije predmet prodaje i da tužena i dalje ostaje suvlasnik sa 1/3 dijela stambene zgrade. U vrijeme zaključenja navedenog ugovora o prodaji bilo je moguće otuđiti zemljište bez zgrade (član 6. stav 1. tada važećeg Zakona o prometu zemljišta i zgrada).

Kao pravni osnov za upis prava vlasništva na navedenom objektu ne može poslužiti ni molba za uknjižbu odnosno klauzula na toj molbi, na koju se poziva revident.

Klauzula na molbi za upis “ da je predmet nagodbe i kuća koja je izgrađena na k.č. 67/2” nema karakter dopune ugovora o prodaji nekretnina zaključenog 22. jula 1959. godine, jer ta klauzula ne sadrži cijenu zgrade, odnosno jedne trećine zgrade, kao jedan od bitnih elemenata ugovora.

Izjava data na molbi za zemljišno knjižni upis ne bi mogla poslužiti kao valjan osnov za upis prava vlasništva na spornim nekretninama ni u smislu pravnog pravila iz paragrafa 37. i 39. bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama, jer potpis prodavateljice – tužene nije ovjeren od strane suda.

Navedena klauzula ne može se shvatiti ni kao objašnjenje ugovora, jer je u ugovoru na jasan i određen način navedeno da jedna trećina zgrade nije predmet prodaje i da tužena i dalje ostaje suvlasnik na tom dijelu zgrade.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 339/87 od 11.8. 1988)

40.

Član 20. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Budući da zemljište i zgrada čine pravno jedinstvo, sudsko poravnanje u kome je naznačena samo parcela, jeste pravi naslov za sticanje prava vlasništva i na zgradu.

Iz obrazloženja:

Poravnanje na osnovu kojeg je tuženima priznato pravo vlasništva na spornim nekretninama u formalnom i suštinskom smislu zadovoljava uslove predviđene u članu 321. Zakona o parničnom postupku, jer sud pred kojim je poravnanje zaključeno nije našao da postoje smetnje predviđene u članu 321. stav 4. Zakona o parničnom postupku, niti je kasnije u eventualnoj posebnoj parnici to poravnanje poništeno. Zbog svega toga ne mogu se prihvatiti opravdanim prigovori iz revizije da se kod odlučivanja u ovoj parnici o zahtjevima iz tužbe, odnosno protivtužbe, moglo zanemariti postojanje poravnanja i njegov sadržaj.

Uobičajeno je da se kod identifikacije nekretnina u pravnom prometu, umejsto detaljnog opisa nekretnina koristi samo podatak o broju katastarske čestice pod kojim je ta nekretnina registrovana u katastru i zemljišnoj knjizi. Tako je postupljeno i kod zaključivanja poravnanja u predmetu Okružnog suda M. broj G. 70/58 u kome je naznačeno da Opština G. priznaje tuženima pravo vlasništva, pored ostalih i na kč.br. 311/2 iz zk.ul.br. 1051 KO S., a kako se u zemljišnoj knjizi pod navedenim brojem vodi sporna zgrada i kućno dvorište u površini od 450 m² neprihvatljivo je tumačenje izraženo u reviziji tužiteljice da je zaključenim poravnanjem tuženima priznato pravo vlasništva samo na “kućnom dvorištu”, a ne i na spornoj zgradi.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 257/88 od 17.11.1988.g.)

41.

Član 37. Zakoa o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Tužbeni zahtjev za povraćaj individualno određenih stvari ne zastarijeva.

IZ obrazloženja:

Nižestepenim presudama je odlučeno od va sasvim različita tužbena zahtjeva. Po jednom od njih tužilac traži da mu tuženi predaju u posjed tačno određene pokretne stvari (ulište za pčele, rezbareni baun, razne poljoprivredne alatke i drugo), koje su njegovo vlasništvo, a oduzete su mu prilikom prinudnog izvršenja u postupku eksproprijacije.

Pri donošenju odluke kojom su, uvažavanjem prigovora zastarjelosti potraživanja, odbijeni zahtjevi tužioca, oba nižestepena suda gube iz vida tužiočeve navode u tužbi i tokom raspravljanja da je on vlasnik stvari čiju predaju u posjed traži, i da su mu tuženi te stvari oduzeli. Tužbeni zahtjev zasnovan na ovakvim činjeničnim navodima ima sve karakteristike vlasničke tužbe koju ima u vidu član 37. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, a pravo za podnošenje ovakve tužbe, u smislu člana 37. stav 3. navedenog zakona ne zastarijeva.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 33/88 od 17.11.1988.g.)

42.

Član 123. Zakona o putevima

Član 49. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Razlika između prava služnosti prolaza preko tuđeg zemljišta i javnog puta je u tome što je služnost subjektivno stvarno pravo na tuđem zemljištu koje pripada samo vlasniku povlasne nekretnine, dok je javni put dostupan svakome na način koji uređuje upravno pravo, pa sud nije nadležan da pruža zaštitu korišćenja javnog puta.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su bili dužni na pouzdan način utvrditi da li je sporni dio puta u sastavu javnog puta, jer u smislu člana 123. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, sa izmjenama i dopunama u broju 21/83), lokalnim i nekategorisanim javnim putevima upravljaju samoupravne interesne zajednice za lokalne puteve ili pak samoupravna interesna zajednica koja vrši drugu slično djelatnost, ako joj je skupština opštine povjerila upravljanje lokalnim putevima, te u tom slučaju za donošenje odluke o zahtjevu tužioca ne bi bilo nadležan redovni sud, već organi uprave.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 170/87 od 19.5.1988.g.)

43.

Članovi 49. i 50. Zakona o osnovni svojinsko – pravnim odnosima

Paragrafi 477. i 492. Bivšeg Opšteg građanskog zakonika.

Pravo služnosti pješačke staze ne uključuje pravo provoza ručnih kolica (kariole)

IZ obrazloženja:

U razlozima presude drugostepeni sud ističe da se uključivanjem prava voženja kolica u već konstituisanu služnost ne proširuje pravo koje je utvrdio prvostepeni sud ("ići pješke"), jer kako dalje stoji u drugostepenoj presudi ("kariola se može progoniti i pješačkom stazom").

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima uređuje osnove stvarne služnosti, ne upuštajući se u bliža određenja. Obzirom na to nije ni moguće izravnom interpretacijom odredaba pomenutog zakona naći odgovor na pitanje da li pravo služnosti pješačke staze isključuje i pravo tjeranja ručnih kolica.

Potpun odgovor na to pitanje daju pravila imovinskog prava u paragrafima 477. i 492. bivšeg OGZ-a, čija primjena, zbog očite pravne praznine u regulisanju ove materije kroz pozitivne zakonske propise dolazi u obzir na odnosu odredaba Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 84/46).

_U paragrafu 477. OGZ probrojane su osnovne poljske služnosti među kojima je i pravo služnosti puta razvrstano u tri zasebne grupe i to pravo “ići pješice”, pravo “goniti živinu” i pravo “voziti se kolima”. U paragrafu 492. OGZ-a detaljnije je normirano šta sadrže pojedina od navedenih prava služnosti puta, pa se tako za služnost “ići pješice” na ovom mjestu navodi da se pod tim podrazumijeva “pravo hodati po toj stazi, dati se po njoj nositi od ljudi i na ljude tuda k sebi puštati”. Odmah zatim se uređuje i pravo progona životinja, pa se navodi da to pravo u sebi uključuje i pravo služiti se ručnim kolicima.

Polazeći od navedenih pravnih pravila o obimu pojedinih prava služnosti puta, u kojima je na jasan način izraženo da pravo staze u sebi ne uključuje i pravo progona stoke, nema razloga da se takvo rješenje ne primjeni i u našoj sudskoj praksi, jer iz činjenice da se ručna kolica mogu opteretiti stvarima čiji gabarit prelazi širinu pješačke staze, normalno je da može doći do zadiranja u prostor poslužnog dobra preko granica koje opterećuju služnost pješačke staze.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 720/87 od 20.10.1988.g.)

44.

Član 51. zakona o osnovnim svojinsko - pravnim odnosima

Proširenje prava služnosti pješačkog prolaza provozom “ručnih kolica” moguće je samo pod pretpostavkama koje su propisane zakonom za sticanje prava služnosti.

Iz obrazloženja:

Sud je utvrdio da je do spora između stranaka došlo prije nekoliko godina, nakon što je tuženi počeo provoziti kola spornim putem, da je garaža na nekretnini tuženog sagrađena prije pet do sedam godina, kao i da je prije asfaltiranja postojala samo pješačka staza koja nije bila podesna za prevoz vozila. Prema istim činjeničnim utvrđenjima proizilazi da tuženi nema drugog puta osim spornog, te da se tim putem služio samo za prolaz pješice. Na temelju izvedenih dokaza slijedi pouzdan zaključak o tome da tuženi pravo služnosti u pogledu “prevoza ručnih kolica” – nije stekao ni na jedan od načina propisanih odredbom člana 51. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80).

(Vrhovni sud BiH, broj . 170/87 od 19.5.1988.g.)

45.

Paragraf 280. bivšeg Zakona o sudskom vanparničnom postupku

Lice koje je ugovorom pribavilo određenu katastarsku česticu ima pravo da u postupku uređenja međa traži da se utvrdi međa njegovog prednika (otuđivaoca) koja je utvrđena ugovorom o diobi sa drugim suvlasnikom.

(Vrhovni sud BiH. Gvl. 25/88 od 21.9.1988.g.)

E K S P R O P R I J A C I J A

46.

Član 67. Zakona o eksproprijaciji

Vlasnik ekspropisane ljetne kuhinje izgrađene bez odobrenja prije 15. februara 1968. godine ima pravo na naknadu pod pretpostavkom da mu je služila za stanovanje, vlasnik ima pravo na naknadu i za pripatke zgrade (baštenska pumpa itd.) ako mu pripada pravo naknade i za zgradu.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenje Osnovnog suda II S. određena je naknada za eksproprisane nepokretnosti predlagatelja: ljetnu zidanu kuhinju, ručnu baštensku pumpu, betonski septik, drveni zahod i drveni svinjac.

Polazeći od utvrđenja da u prvostepenom postupku protiv - predlagatelj nije osporavao pravo predlagatelja na naknadu za eksproprisanu ljetnu kuhinju, kao i da je vještačenjem utvrđeno da je taj objekat postojao na dan 15. februara 1968. godine, drugostepeni sud je zaključio da predlagatelju pripada pravo na naknadu za opisani objekat i žalbu predlagatelja odbio.

Međutim, odredbom člana 67. stav 1. prečišćenog teksta, Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87) propisano je da ako se ekspropriše zgrada ili poseban dio zgrade koji su izgrađeni bez odobrenja nadležnog organa, raniji vlasnik nema pravo na naknadu za takvu nepokretnost. Ranijem vlasniku pripada pravo da može porušiti zgradu i odnijeti materijal od te zgrade u roku koji odredi nadležni organ, a odredbom stava drugog iste zakonske odredbe propisano je da, izuzetno od prednjeg, vlasnik stambene zgrade, ili posebnog dijela stambene zgrade, izgrađene do 15. februara 1968. godine u kojoj stanuje sam ili sa članovima porodice, ima pravo na naknadu za tu zgradu ili posebni dio zgrade, kao i na obezbjeđenje odgovarajućeg stana.

Prema tome iz citirane zakonske odredbe proizilazi da samo vlasnik stambene zgrade ili posebnog dijela stambene zgrade izgrađenih bez odobrenja nadležnog organa u kojoj stanuje on sam ili sa članovima porodice, ima pravo na naknadu, te budući je citirana zakonska odredba prinudnog karaktera (ius cogens), koja se mora primijeniti bez obzira na volju stranaka, to se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ispravno ukazuje da je kod sadašnjih činjeničnih utvrđenja pogrešno primijenjeno materijalno pravo u dijelu nižestepenih rješenja kojim je predlagatelju određena naknada za eksproprisanu ljetnu kuhinju i druge sporedne objekte u odnosu na koje bi mu pripadalo pravo na naknadu samo pod pretpostavkom da je kao vlasnik koristio za svoje stanovanje ili stanovanje članova svoje porodice te objekte, odnosno stambenu zgradu kojoj ti objekti prema svojoj građevinskoj namjeni pripadaju. Naime, pravo na opisanu naknadu, pod ostalim zakonskim propisanim uslovima, predlagatelju bi pripadalo samo ako bi se utvrdilo da mu pripada pravo na naknadu za eksproprisani stambeni objekat, a u tom dijelu nižestepeni sudovi još nisu donijeli pravosnažnu odluku.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 6/88 od 21.4.1988.g.)

47.

Član 80. stav 3. Zakona o eksproprijaciji

U postupku određivanja naknade za preuzeto građevinsko zemljište ne uzima se u obzir naprava (objekat) koja nije označena u rješenju o eksproprijaciji.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 80. stav 3. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87) koja se u smislu odredbe člana 44. stav 4. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) primjenjuje i u slučajevima utvrđivanja naknade za preuzeto građevinsko zemljište, sud u vanparničnom postupku odlučuje samo o visini naknade i to za one nekretnine koje su pravosnažnim rješenjem o eksproprijaciji, odnosno za građevinsko zemljište koje je odlukom Skupštine opštine preuzeto iz posjeda ranijih vlasnika.

U konkretnom slučaju rješenjem Skupštine opštine, Z.od 18. juna 1979. godine preuzeto je iz posjeda protivnika predlagača pored ostalog i zemljište kč.br. 601 u površini od 1.640 m² i kč.br. 602 u površini od 1.686 m² (za ovo zemljište je ranije utvrđena naknada). sa zasadama i šupom.

Kako u ovom rješenju, nije navedeno da se na preuzetom zemljištu nalazila i koliba, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu, kada su pobijanim rješenjem utvrdili naknadu samo za zasade i šupu, a odbili prijedlog protivnika predlagača da se utvrdi da li je na navedenom zemljištu bila i koliba.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 733/87 od 13.10.1988.g.)

OBLIGACIONO PRAVO	OPŠTI DIO
--------------------------	------------------

48.

Član 5. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika

Ugovorne stranke – korisnici društvenih sredstava mogu ugovoriti rok dospijeca obaveze i duži od petnaestog dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, uz obavezu plaćanja ugovorenih kamata za određeni period.

IZ obrazloženja:

Iz fotokopije računa od 28.3.1985. godine koji je tužilac ispostavio tuženom, vidi se da je tužilac zahtijevao plaćanje virmanom u roku od 15 dana ili mjenicom sa rokom dospijeca do 30. dana, u kom slučaju ne traži kamate s tim da po isteku ovog roka zaračunava kamate po stopi da po isteku ovog roka zaračunava kamate po stopi od 52% godišnje, a ako tražbina ne bude plaćena ni u roku od 90 dana “zaračunava zakonsku zateznu kamatu”.

IZ ovih formulacija proizilazi da su stranke (ako je tuženi ove uslove prihvatio) ugovorile rok plaćanja na 30 dana bez kamata ili 90 dana uz ugovornu kamatu od 52 posto godišnje, počev od tridesetog dana, s tim da je krajnji rok dospijeca potraživanja 90 dana, koji odgovara momentu dospijeca mjenice za naplatu, sve počev od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

Ovako ugovaranje roka dospijeca tražbina čije je plaćanje obezbijeđeno mjenicom sa rokom dospijeca 90 dana, nije nedopušteno ni sa stanovišta odredaba Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 384/87 od 24.8.1988. godine)

49.

Član 15, 139 – 141. i 1094 Zakona o obligacionim odnosima

U skladu sa pojmom, sadržajem i prirodom sudskog poravnanja, zakon o obligacionim odnosima propisuje da se zbog prekomjernog oštećenja ne može tražiti poništenje poravnanja.

IZ obrazloženja:

U drugom prigovoru se ističe da nižestepeni sudovi nisu cijenili opravdanost tužbenog zahtjeva za naknadu štete sa stanovišta pravila obligacionog prava o prekomjernom oštećenju (član 139. Zakona o obligacionim odnosima). Očito je da se i ovdje uključuje pitanje valjanosti sporazuma – poravnanje kojeg su zaključile stranke povodom štete koju je pretrpio tužilac zbog uginuća koza. S tim u vezi treba imati u vidu da odredba člana 139. i 140. zakona o obligacionim odnosima kojima je normirano pitanje prekomjernog oštećenja imaju opšti karakter i primjenjuju se na sve

teretne ugovore, ukoliko drugim propisima za pojedine posebne ugovore nije drugačije propisano. Jedan od posebnih imenovanih ugovora je i poravnanje (član 1089. do 1098. Zakona o obligacionim odnosima). U članu 1094. Zakona o obligacionim odnosima je propisano da se zbog prekomjernog oštećenja ne može tražiti poništenje poravnjanja, pa s obzirom na to ne može se prihvatiti prigovor iz revizije da su nižestepeni sudovi pogriješili kada prilikom odlučivanja o zahtjevu tužioca za naknadu štete nisu uzeli u obzir činjenicu da je zaključivanjem poravnjanja o naknadi štete došlo do prekomjernog oštećenja na strani tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 768/87 od 17.11.1988.g.)

50.

Članovi 154. stav 2, 156. i 208. stav 1. zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada – raniji

Ne mogu se prebiti potraživanja od likvidacionog dužnika koja su nastala prije dana otvaranja postupka redovne likvidacije sa potraživanjem likvidacione mase koje je nastalo poslije dana otvaranja tog postupka.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da su oba potraživanja nastala i dospjela prije otvaranja stečajnog postupka nad tužiocem, pa da su ispunjeni uslovi za prijeboj (kompenzaciju) predviđeni odredbama člana 154. stav 2. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ" broj 41/80, sa izmjenama i dopunama).

Tužilac u žalbi ističe da je njegova tražbina nastala iza otvaranja postupka redovne likvidacije nad njim, koji je kasnije pretvoren u stečajni postupak, a na istinitost ovih navoda upućuje i sadržaj isprava u spisu.

U smislu člana 208. stav 1. naprijed spomenutog zakona, odredbe tog zakona koje se odnose na pravne posljedice otvaranja postupka stečaja primjenjuju se i na postupak redovne likvidacije, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

U smislu člana 156. navedenog zakona, koji se primjenjuje i u postupku redovne likvidacije, pošto ga zakon ne izuzima, potraživanja od stečajnog (dakle, i likvidacionog) dužnika koja su nastala prije dana otvaranja postupka stečaja (redovne likvidacije) ne mogu se prebiti sa potraživanjem stečajne (likvidacione) mase koje je nastalo poslije dana otvaranja tog postupka.

(Vrhovni sud BiH. Pž. 421/87 od 28.7.1986.g.)

51.

Članovi 324. stav 2, 325. stav 1. i 326. stav 2. zakoa o obligacionim odnosima

Povjerilačka docnja prestaje kada povjerilac vrati dužniku, trasantu, mjenicu, nenaplaćenu mjenicu i zatraži plaćanje duga iz osnovnog pravnog posla.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbio zahtjev za plaćanja zatezних kamata na glavno potraživanje, jer je našao da je tužilac u povjerilačkoj docnji, pošto je propustio da na vrijeme podnese mjenicu na naplatu, pri čemu se poziva na odredbe članova 325. stav 1. i 326. stav 2. zakona o obligacionim odnosima.

Tužilac je, međutim, dopisom od 13.10.1986. godine kome je priložio mjenicu, obavijestio tuženog da mjenica nije u roku naplaćana i da mu je vraćena (tuženi je trasant mjenice), te da zahtijeva isplatu potraživanja iz osnovnog pravnog posla. Ovakvim postupkom tužioca opomenut je tuženi na plaćanje glavnog duga, a time što mu je vraćena nenaplaćena mjenica jasno mu je stavljeno do znanja da neće biti ni realizovana, pa da ne postoji opasnost od dvostruke naplate. Nije postojala potreba za amortizacijom mjenice (ova nije nestala – član 90. Zakona o mjenici), a tuženi je morao biti svjestan da je prestala mogućnost naplate mjenice na način regulisan članom 18. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, pa se ne može prihvatiti da je glavno potraživanje dospjelo tek danom pravosnažnosti presude kojom je dosuđeno.

Ako se i prihvati da je tužilac zato što je svojim greškama onemogućio naplatu mjenica na dan dospjeća, pao toga dana u povjerilačku docnju, ova je prestala kada je opomenuo tuženog na plaćanje i dao mu dokaze da ne može doći do dvostruke naplate (analogna primjena člana 324. stav 2. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 535/87 od 23.8.1988.g.)

52.

Član 10. stav 3. zakona o mjenici

Član 16. stav 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava
Član 336. Zakona o obligacionim odnosima

Indosiranjem mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, na trasanta, dolazi do prebijanja potraživanja indostanta i trasanta do visine mjenične svote.

IZ obrazloženja:

Tuženi je trasant mjenice koju je dao dana 20.5.1985. godine tužiocu kao mjeničnom povjeriocu, radi obezbjeđenja svojih dugova prema tužiocu.

Tužilac je ovu mjenicu prije dospjeća za naplatu indosirao na tuženog (trasanta), radi pokrića svojih dugova prema tuženom, što je moguće u smislu člana 10. stav 3. Zakona o mjenici. U smislu člana 10. stav 3. Zakona o mjenici. U smislu člana 16. stav 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, trasant je ovlašten da mjenicu datu radi obezbjeđenja plaćanja otkupi prije roka dospjeća, dakle, da je na taj način isplati. Članom 10. stav 3. Zakona o mjenici dato je pravo trasanta da mjenicu i dalje indosira, ali je to izričito zabranjeno kod mjenica datih radi obezbjeđivanja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, što znači da se mjenično potraživanje definitivno gasi, kada indosiranjem mjenično potraživanje bude preneseno na trasanta.

Polazeći od navedenih zakonskih propisa i obavljenih transakcija sa mjenicom, mora se zaključiti da je između tužioca i tuženog došlo do kompenzacije (prebijanja) i uzajamnih potraživanja u času kada je tužilac na tuženog indosirao (prenio) mjenicu, jer su se tim časom ugatile uzajamna potraživanja do iznosa mjenične svote, pa čak i ona koja bi dospjela iza tog datuma (stranke su se ovom transakcijom složile da skrate rok dospjeća.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 294/87 od 29.6.1988.g.)

53.

Član 339. Zakona o obligacionim odnosima

Tuženi može prigovorom u parnici istaći u prijebaj potraživanje koje nije bilo zastarjelo u času sticanja uslova za prijebaj i kada takvo potraživanje ne može realizovati protivtužbom zbog istaknutog prigovora zastare.

Protivtužbeni zahtjev nema pravni osnov u ispunjenju obaveza iz ugovora, već je psotavljen kao vraćanje stečenog bez osnova i kako je nastao u toku važenja Zakona o obligacionim odnosima, kod ocjene zastare primjenjuje se odredbe ZOO. U smislu člana 371. ZOO, opšti rok zastare je pet godina, pa kako je do navodne dvostruke isplate, odnosno navodnog plaćanja nedugovanog, došlo odmah po konačnom obračunu, a protivtužba je podnesena 27.5.1986. godine, i povećan protivtužbeni zahtjev 27.6.1986. godine, to je protivtužbeni zahtjev na isplatu i kada bi tražbina postojala, pravilno odbijen usvajanjem prigovora zastare koji je istakao tužilac – protivtuženi. Tužena je mogla samo istaći u pogledu tražbine obuhvaćenih protivtužbom, kada bi postojale, prigovor prijebaja, u smislu člana 339. ZOO, ali ne može uspješno zahtijevati isplatu -vraćanje stečenog bez osnova.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 69/87 od 29.6.1988.g.)

54.

Član 348. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac koji je prihvatio ponudu prodavca da umejsto ugovorenog putničkog vozila, kojim ne raspolaže prodavac, primi drugi tip vozila po višoj cijeni, ne može po realizaciji tako noviranog ugovora tražiti da mu prodavac vrati razliku u cijeni.

IZ obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima sadržanim u nižestepenim presudama proizilazi da je dana 15. maja 1980. godine između tužioca i tuženog zaključen ugovor o kupoprodaji vozila marke “Zastava 101 mediteran”, a prema članu 4. pomenutog ugovora, prodavac se obavezao da će isporuku vozila izvršiti po osnovu redosljeda uplate, a najkasnije u roku od 150. dana. Iz daljnjih činjeničnih utvrđenja slijedi da je tužilac prilikom zaključenja ugovora uplatio kupovnu cijenu u iznosu od 79. 631 dinara, a po naknadnom računu od 18. juna 1980. godine doplatio je još iznos od 10.708 dinara. Kako je rok isporuke bio 15. oktobar 1980. godine a prema činjeničnim utvrđenjima nižestepenih sudova tuženi nije isporučio kupljeno vozilo, jer istim nije raspolagao, tužilac je po proteku navedenog roka, nakon doplate razlike u cijeni od 36.030 dinara, od tuženog preuzeto drugo vozilo marke “Zatava 101 confort”, a zatim je prvobitnim tužbenim zahtjevom zatražio da sud obaveže tuženog da mu vrati razliku u cijeni, jer da to za njega predstavlja štetu, dok je preciziranim tužbenim zahtjevom zatražio da sud obaveže tuženog da mu isplati iznos od 94.895, dinara, sa 7,5 zateznih kamata, obrazloživši da je uplatu izvršio u deviznim sredstvima, te stoga tuženi u obavezi da mu štetu naknadi prema kursu u vrijeme preciziranja zahtjeva (7. novembra 1984. godine).

Polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja, nižestepeni sudovi su osnovano zaključili da je na taj način tužilac prihvatio poziv tuženog da umjesto ugovorenog preuzme drugi tip vozila (Zastava 101 confort) uz nadoplatu iznosa od 36.030 dinara, dakle, da su stranke sporazumno odredile da se ranije zaključenim ugovorom preuzeta obaveza tuženog zamijeni novom koja ima različit predmet (u pitanju je drugi tip vozila) i cijenu, te da su se otuda u potpunosti ispunili uslovi iz člana 348. Zakona o obligacionim odnosima za prenos (novaciju).

(Vrhovni sud BiH. broj Rev. 258/87 od 18.2.1988.g.)

55.

Član 366. stav 1. Zakona o olbigacionim odnosima

Pismena izjava o priznanju zastarjele obaveze dovoljno je određena ako se na osnovu nje može pouzdano utvrditi u kome obimu dužnik priznaje tražbinu.

IZ obrazloženja:

Tuženi je dopisom od 25.5.1984. godine koji je uputio po proteku zastarnog roka, zatražio od tužioca da obračun ambalaže izvrši po cijenama iz 1979, godine uz izjavu “takvu fakturu ćemo priznati i odmah platiti”.

Pogrešno prvostepeni sud nalazi da ova pismena izjava tuženog (ako je potpisana po zastupniku tuženog koji je ovlašten da prizna dug ili po njegovom punomoćniku), ne predstavlja priznanje duga, jer je u tom dopisu jasno rečeno da će tuženi fakturisati iznos po cijenama iz 1979. godine (koje su određive) priznati i odmah platiti.

Ovakvom izjavom tuženi se, saglasno odredbi člana 366. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, odrekao zastarjelosti potraživanja u obimu u kome je priznao zastarjelo potraživanje, pa je novi zastarni rok počeo da teče od takvog odricanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 617/87 od 9.9.1988.g.)

56.

Članovi 361, 371. i 380. stav 6. Zakona o obligacionim odnosima

Član 55. stav 5. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica.

Regresno potraživanje zajednice osiguranja imovine i lica od korisnika vozila koji nije zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti zastarijeva u opštem zastarnom roku, koji počinje teći od isplate naknade štete.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 380. stv 6. ZOO, na koji se poziva prvostepeni sud, zastarijevanje potraživanja koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kada i zastarijevanje potraživanja osiguranika prema tom licu i navršava se u istom roku.

Ovaj propis se, međutim, primjenjuje samo u slučaju regresa prema štetniku po osnovu subrogacije u prava osiguranika do visine izvršene isplate naknade po osnovu ugovora o osiguranju (član 939. ZOO), kako proizilazi iz stipulacije same zakonske odredbe, i to u slučaju postojanja ugovora o osiguranju, što je vidljivo i iz nadnaslova člana 380. ZOO “Rokovi zastarjelosti kod ugovora o osiguranju”.

U konkretnom slučaju nije ni zaključen ugovor o osiguranju, niti je oštećeni kome je tužiteljica isplatila naknadu štete, osiguranikveć tužiteljica ostvaruje pravo na regres prema tuženoj po posebnom zakonskom ovlašćenju, baš zbog toga što tužena nije zaključila ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima upotrebom motornog vozila, pa nema uslova za primjenu člana 380. stav 6. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 77/88 od 17.11.1988. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

57.

Član 15, 20, 189. stav 2., 262. stav 4., 266. i 269. Zakona o obligacionim odnosima

U skladu sa načelom autonomije volje stranke mogu ugovoriti da će prodavac, u slučaju da ne preda prodani stan kupcu u roku, naknaditi ovome protuvrijednost odgovarajućeg stana po mjesnim tržišnim cijenama u vrijeme kada je stan po ugovoru trebao predati.

Iz obrazloženja:

U razlozima drugostepene presude naglašava se da su u konkretnom slučaju ugovorne stranke članom 5. ugovora, saglasno pravilima imovinskog prava, koja su sada izražena u odredbi člana 265. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorile da prodavac kupcu naknadi štetu za slučaj neispunjenja ugovorne obaveze predaje stana, s tim da se visina ove štete po sporazumu stranaka utvrđuje prema tržišnoj cijeni novih stanova u Sarajevu prema vremenu nastanka novčane obaveze na naknadu štete. Obaveza je nastala po isteku tri godine od potpisivanja ugovora, jer u tom roku tuženi nije predao stan, a visina ove obaveze ne može se mijenjati zbog promjene cijene stana nakon dospijeca novčane obaveze, iz razloga što je po isteku roka od tri godine od zaključenja ugovora tuženi dugovao samo ugovorenu novčanu naknadu koja je u momentu nastanka bila odrediva, a po načelu monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima), kada obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je obavezan da isplati onaj broj novčanih jedinica na koje ta obaveza glasi, izuzev ako zakon nije drukčije odredio. Prema tome, u konkretnom slučaju je u pitanju ugovorena visina naknade štete (tj. tržišna vrijednost novog stana u momentu nastanka novčane obaveze na naknadu štete), pa je zato pravilan stav izražen u drugostepenoj presudi da tužiocu ne pripada pravo na obeštećenje saglasno odredbama člana 262. stav 4., 266. i 269. u vezi sa članom 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, kao što tužilac zahtijeva.

Nije osnovan revizijski prigovor da je prilikom donošenja prvostepene i drugostepene presude uslijedila pogrešna primjena materijalnog prava, koju revident vidi u tome što su povrijeđena pravila o utvrđivanju visine naknade štete predviđena odredbama člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (tj. pravilo da se visina naknade štete određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, izuzev slučaja kada zakon određuje što drugo), a što po njegovom mišljenju znači i povredu načela ekvivalencije (član 15. citiranog zakona). Naime odredbom člana 20. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da učesnici mogu svoj obligacioni odnos urediti drukčije nego što je ovim zakonom određeno, ako iz pojedine odredbe zakona, ili iz njenog smisla ne proizlazi šta drugo. kako odredbama člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ne predstavlja kogentnu normu, to su stranke bile ovlaštene da ugovorom drugačije regulišu visinu naknade štete.

Zato, kada su stranke ugovorom o prodaji stana utvrdile da će prodavac, ukoliko u ugovorenom roku ne preda kupcu stan, biti dužan da naknadi štetu u visini tržišne vrijednosti novog stana iste površine prema cijenama u vrijeme kada je stan trebao predati, kupac ne može zahtijevati naknadu po cijenama novog stana u vrijeme presuđenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 384/87 od 21.4. 1988).

58.

Član 12. i 18. stav 3. Zakona o obligacionom odnosima

U slučaju kada je ugovorena cijena na dan isporuke kupljenog automobila, prodavac može tražiti samo onu cijenu koja je važila u vrijeme kada je po redosljedu trebao isporučiti vozilo, a ne po kasnijim cijenama iz vremena kada je vozilo stvarno isporučeno.

Iz obrazloženja

Na osnovu nespornih navoda stranaka i rezultata provedenih dokaza u postupku pred nižestepenim sudovima su utvrđene činjenice: da su tužitelj i tuženi zaključili usmeni ugovor o prodaji dva automobila po cijeni od 675.086 dinara za svaki, da se tuženi kao prodavac obavezao izvršiti isporuku vozila u drugom kvartalu 1984. godine i da je tužilac kao kupac platio ugovorenu cijenu 9. i 10. februara 1984. godine. Nadalje je utvrđeno da je tuženi 3. maja 1984. godine, te 7. juna iste godine, povećao cijene vozilima koja su predmet prodaje i od tužioca je zatražio razliku u cijeni kao uslov održavanja na snazi zaključenog ugovora. Pošto je tužilac nedvosmislenim očitovanjem stavio do znanja tuženom da neće platiti razliku u cijeni, tuženi je vratio tužiocu iznose koje je on uplatio na ime kupovne cijene i time se faktički deklarirao da jednostrano raskida zaključen ugovor.

Kada bi se kod presuđenja nastalog spora uzela u obzir samo naprijed izložena činjenična utvrđenja, moglo bi se prihvatiti pravilnim stanovište tuženog da je do povećanja cijena vozila došlo iz objektivnih razloga prije isteka roka u kome je tuženi bio obavezan da tužiocu isporuči kupljene automobile, pa bi tuženi imao štravo zahtijevati od tužioca razliku u cijeni. Odbijanje tužioca da plati razliku u cijeni, u ovakvoj situaciji, davalo bi pravo tuženom da u smislu člana 128. Zakona o obligacionim odnosima. raskine, ugovor.

Međutim, u postupku pred nižestepenim sudovima je, pored naprijed izloženih, utvrđena i činjenica da je tuženi, kao organizacija koja se bavi prodajom automobila, u tom svojstvu primio porudžbine (zaključio ugovore o prodaji) od većeg broja kupaca, da je određenom broju tih, po nepisanom pravilu, privilegovanih kupaca (koji su plaćanje kupovne cijene izvršili u deviznim sredstvima), isporučio automobile prije poskupljenja, iako su oni izvršili uplate poslije tužioca, a tako isto je postupio kod prodaje još tri automobila, čiji kupci nisu imali taj status (koji su plaćanje cijene izvršili dinarskim sredstvima). Da se tužilac, makar samo u odnosu na "neprivilegovane" kupce, kod isporuke vozila pridržavao redosljeda izvršenih uplata, utvrđeno je da bi tužiocu bila isporučena vozila prije nego što je došlo do povećanja cijene.

Ispunjenje obaveze prodavca o isporuci robe ovakve vrste kupcima po redosljedu uplata je uobičajena praksa u poslovanju organizacija udruženog rada. Nepridržavanje takvih poslovnih običaja predstavlja kršenje načela savjesnosti i poštenja izraženog u članu 12. Zakona o obligacionim odnosima, kao i načela o dužnosti učesnika u obligacionim odnosima da u izvršenju svojih obaveza postupaju sa pažnjom dobrog privrednika izraženog u članu 18. stav 3. navedenog zakona.

Polazeći od izloženog, tuženi nije imao pravo da jednostrano raskine ugovor o prodaji automobila, pa je s obzirom na to pravilna odluka prvostepenog suda kojom je tuženoj obavezan da tužiocu, u svrhu ispunjenja ugovora o prodaji, preda dva automobila čije su pobježe oznake date u izreci prvostepene presude.

Okolnosti da stranke nisu unaprijed ugovorile konačnu cijenu vozila, te da nije ugovorena isporuka vozila po redosljedu izvršenih uplata i da takva obaveza nije predviđena ni zakonom, ne mogu se, sa stanovišta primjene materijalnog prava, uzeti kao razlog zbog kojeg bi se tuženom u konkretnom slučaju priznalo pravo na jednostrano raskidanje ugovora.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 353/87 od 14.7. 1988*)

59.

Član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Posebna uzansa o građenju, broj 29

Ako nije drukčije ugovoreno, kod obračuna razlike u cijeni iz ugovora o građenju uzeće se u obzir samo dio avansa namijenjen za nabavku materijala.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pogriješio kada je nekritički prihvatio obračun razlike u cijeni izvršen po vještaku kojim je uzet u obzir uplaćeni iz nos avansa u cjelini, na štetu izvođača. Stranke nisu ugovorile da se avans daje i radi nabavke materijala, pa nije bilo uslova za uzimanje u obzir avansa predviđenih u Posebnoj uzansi o građenju broj 29 ("Službeni list SFRJ", broj 18/77), čiju primjenu su stranke prećutno prihvatile (član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). U sudskoj praksi je prihvaćeno (vidjeti zaključak sa XXI Koordinacionog sastanka privrednog sudstva Jugoslavije održanog u Đakovici 25-27 maja 1988. godine), da će se avans uzeti u obzir i kada ništa nije ugovoreno, ako se s obzirom na njegov obim može zaključiti da je dat ne samo radi pokrića troškova pripremnih radova, već i radi nabavke materijala, ali je prvostepeni sud morao, uz pomoć vještaka, ocijeniti da li su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi da se dio avansa uzme u obzir, polazeći od naprijed izloženog stanovišta, cijeneći njegov obim u odnosu na ukupnu cijenu i koje i kakve pripreme radove je izvođač morao obaviti. U svakom slučaju morao se uzeti u obzir samo dio avansa namijenjen za nabavku materijala, tako da bi razlika u cijeni po preostalim kalkulativnim elementima ukupne cijene radova morala biti obračunata u punom obimu.

(Vrhovni sud BiH, Pž-71/87, od 24.8. 1988)

60.

Član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima Opšte uzanse za promet robom, broj 55. i 56.

Kada stranke ugovorom o građenju predvide supsidijarnu primjenu opštih uzansi za promet robom, izvođač radova u odsustvu drugačije ugovorne odredbe, može zahtijevati razliku u cijeni samo ako dođe do nepredvidivog izuzetno naglog i velikog skoka cijena

Iz obrazloženja:

Stranke su u članu 28. ugovora izričito navele da će se kod raspravljanja njihovih međusobnih odnosa, ukoliko nisu regulisani ugovorom, primjenjivati Opšte uzanse za promet robom (ovim su u smislu člana 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima isključile mogućnost primjene Posebnih uzansi o građenju).

Prvostepeni sud je dosudio razliku u cijeni, prihvatajući nalaz i mišljenje sudskog vještaka, a da nije imao u vidu navedenu odredbu ugovora i Opšte uzanse za promet robom broj 55. i 56. U smislu Opšte uzanse za promet robom broj 55. samo vanredni događaj koji se u vrijeme zaključenja ugovora nije mogao predvidjeti, a zbog koga bi ispunjenje ugovora za jednu stranu bilo pretjerano otežano ili bi joj nanijelo pretjerano veliki gubitak, može biti razlog da se ugovor izmijeni. Pod takvim događajem, u smislu Opšte uzanse za promet robom broj 56, smatra se samo izuzetno nagli i veliki skok cijena, a prvostepeni sud nije utvrđivao da li je taj uslov ispunjen u konkretnom slučaju.

Da stranke nisu ugovorile supsidijarnu primjenu Opštih uzansi za promet robom, njihov spor bi se morao raspraviti primjenom odredaba člana 636. Zakona o obligacionim odnosima. Kako prvostepeni sud utvrđuje da je tužilac izveo radove sa zakašnjenjem djelimično i svojom krivicom, tužilac bi, u smislu člana 636. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, mogao od tuženog zahtijevati samo razliku u cijeni utvrđenu za period u kome su radovi morali biti dovršeni, koja prelazi pet postotaka ukupne ugovorene cijene.

(*Vrhovni sud BiH, Pž-284/87, od 26.7. 1988*).

61.

**Član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima
Opšte uzanse za promet robom, broj 122, 131. i 132.**

Ako je ugovoreno da ambalaža ostaje kupcu uz obavezu da plati posebnu cijenu za nju, kupac mora odmah, odnosno u kratkom roku po prijemu ambalaže, obavijestiti prodavca o manjoj količini primljene ambalaže od navedene u prevoznim ispravama (izričito je ugovorena primjena Opštih uzansi za promet robom).

Iz obrazloženja:

Iz ugovora o prodaji, kojim je ugovorena supsidijarna primjena Opštih uzansi za promet robom (član 10. ugovora), ne vidi se da li je ugovoreno vraćanje ambalaže ili plaćanje posebne cijene za nju (nisu upotrijebljeni izrazi predviđeni u Opštim uzansama za promet robom broj 161. i 162.), no iz činjenice da tužilac izražava spremnost da plati cijenu za stvarno isporučenu ambalažu, mora se zaključiti da je ambalaža ostajala kupcu-tužiocu, uz njegovu obavezu da plati posebnu cijenu za nju.

Kod ovakvog ugovornog utanačenja tužilac-kupac, koji je u smislu člana 4. ugovora primio ambalažu u svom magacinu bez prisustva radnika tuženog-prodavca, nakon što je roba raspakovana po istovaru iz vagona i otpremana na gradilište, morao je, u smislu člana 6. Ugovora, odmah o nedostacima-manjoj količini ambalaže od fakturisane, odnosno navedene u tovarnom listu, obavijestiti prodavca-tuženog, odnosno u kratkom roku u smislu Opštih uzansi za promet robom broj 122. i 131., a u tom roku morao je, u smislu Opšte uzanse za promet robom broj 132, na siguran način saopštiti prodavcu-tuženom prigovore na količinu, te dostaviti isprave o utvrđenoj količini prilikom saopštavanja prigovora ili prilikom pismenog potvrđivanja već saopštenih prigovora.

(*Vrhovni sud BiH, Pž-443/87, od 28.6. 1988*).

62.

Članovi 122, 314, 475. i 558. Zakona o obligacionim odnosima

Dopušteno je i između korisnika društvenih sredstava ugovaranje obaveze plaćanja cijene na dan prijema robe, te ugovaranje kamata od tog dana do petnaestog dana od nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa, ako cijena ne bude plaćena istovremeno sa prijemom robe.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud ne prihvata žalbeni prigovor tuženog da ne bi bilo dopušteno ugovaranje redovnih (ugovornih) kamata, na iznos cijene od dana nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa do petnaestog dana, od kada dužnik pada u docnju. Stranke u poslovima prometa robom slobodno ugovaraju rok plaćanja cijene, a odredbama o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava samo je propisana obaveza obezbjeđenja plaćanja ako cijena ne bude plaćena u roku od 15 dana od nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa (ove odredbe se u sudskoj praksi tumače i kao dispozitivne norme o roku plaćanja, ako drugačije nije ugovoreno između stranaka). Prema tome, prodavac robe je mogao ugovoriti sa kupcem i plaćanje cijene istovremeno sa isporukom robe i počev od tog dana zahtijevati zatezne kamate, ako cijena ne bi bila plaćena (član 475 ZOO). Dopušten je, dakle, i sporazum ugovornih stranaka da će kupac za

period od petnaest dana po isporuci robe, za koje ga vrijeme prodavac kreditira sa iznosom cijene, prodavcu plaćati ugovorne kamate (član 558. ZOO).

(*Vrhovni sud BiH, Pž-575/87, od 14.7. 1988*)

63.

Član 189. stav 1., 269., 608. i 620. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Naknada štete koju duguje izvođač zbog toga što nije izveo sve radove u skladu sa projektom, određuje se po cijenama u vrijeme suđenja, a ne po cijenama iz vremena kada je izvođač trebao izvesti radove, pa i u slučaju kada naručilac nije pozvao izvođača da ih u određenom roku izvede, ako iz okolnosti proizlazi da nije bio spreman da ih izvede.

Iz obrazloženja:

Obrazlažući zahtjev iz protivtužbe tuženi je istakao da je tužilac kod izvođenja radova na stepeništu i armirobetonskoj ploči, odstupio od projektom predviđenih radova, čime je narušena funkcionalnost zgrade, a usljed toga je došlo i do umanjenja njene prometne vrijednosti, pa je na tim činjeničnim navodima zasnovan zahtjev za naknadu iznosa od 100.000 dinara.

Iz činjeničnih navoda koje je istakao tuženi, obrazlažući svoj zahtjev iz protivtužbe, proističe da se pravni osnov njegovog potraživanja zasniva na naknadi štete zbog povrede ugovorne obaveze, pa je visinu te naknade, u smislu člana 189. stav 2. u vezi člana 269. i 608. Zakona o obligacionim odnosima, trebalo odrediti prema cijenama u vrijeme donošenja prvostepene presude (9. decembra 1985. godine), a ne po cijenama koje su važile pod konac 1982. godine, kako to uzimaju nižestepeni sudovi.

Okolnost da tuženi, nakon što je tužilac u aprilu 1982. godine prestao sa obavljanjem radova na njegovoj zgradi, nije pozivao tužioca da otkloni uočene nedostatke, nije se mogla uzeti kao razlog da se šteta koju trpi tužilac obračuna po cijenama koje su u građevinarstvu važile pod konac 1982. godine. Prvo, zbog toga što je tužilac u pogledu izvršenja svoje obaveze bio u docnji još od decembra 1981. godine i što je već iskoristio mogućnost predviđenu u članu 620. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, da svoju obavezu potpuno izvrši u naknadnom roku do aprila 1982. godine, pa to nije učinio, drugo što je već u avgustu 1982. godine ustao sa tužbom protiv tuženog sa zahtjevom za isplatu ugovorene cijene, čime je stavio do znanja tuženom da sa njim prekida normalne poslovne odnose i treće što u toku parnice, kada je postalo potpuno izvjesno da, u odnosu na radove koje je on izvodio, postoje nedostaci, nije pokazao spremnost da te nedostatke otkloni.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 762/87. od 10.11. 1988. godine*)

64.

Članovi 206. stav 3, 269. i 647. Zakona o obligacionim odnosima

Član 220. Zakona o prostornom uređenju – novele

Izvođač radova odgovara solidarno sa projektantom za nedostatke projekta koje je mogao utvrditi njegovim pregledom prije otpočinjanja radova.

Iz obrazloženja:

Iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka proizlazi da je do pucanja pregradnih zidova u stanu došlo zbog pogrešnog načina fundiranja. Premda su ovi radovi izvedeni u skladu sa projektom dokumentacijom, izvođač odgovara za nedostatke, jer je kao specijalizovana organizacija za

građevinske radove morao, u smislu člana 220. Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74, sa kasnijim izmjenama i dopunama), upozoriti naručioca na nedostatke u tehničkoj dokumentaciji koje je mogao utvrditi njenim pregledom prije početka građenja.

Odgovornost izvođača prema naručiocu bila bi potpuna i eventualno solidarna sa odgovornošću projektanta u smislu člana 206. stav 3. u vezi sa članom 269. Zakona o obligacionim odnosima, jer se ne mogu u ovakvom slučaju pouzdano utvrditi udjeli projektanta i izvođača u prouzrokovanoj šteti.

Odredba člana 647. stav 1. ZOO na koju se poziva izvođač u žalbi, reguliše međusobni odnos izvođača i projektanta za prouzrokovanu štetu naručiocu, a ne znači da naručilac može zahtijevati samo djelimičnu naknadu štete od svakog od njih. Ovu odredbu treba posmatrati povezano sa odredbom člana 647. stav 3. ZOO, a nadnaslov cijelog člana 647. “regresi” takođe upućuje na prednji zaključak.

(Vrhovni sud BiH, Pž-15/87. od 25. 8. 1988).

65.

Članovi 207. i 209. Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema

Organizacije udruženog rada mogu drugim organizacijama udruženog rada, u okviru svoje djelatnosti i radi povećanja prometa, davati kredite samo u opštim okvirima i pod uslovima utvrđenim samoupravnim opštim aktom.

Iz obrazloženja:

Uvrijeme zaključenja ugovora parničnih stranaka bio je na snazi Zakon o osnovama bankarskog i kreditnog sistema (“Službeni list SFRJ”, broj 70/85), i u smislu člana 207. ovog zakona, organizacije udruženog rada mogu iz novčanih sredstava kojima raspolažu, a u okviru svoje djelatnosti i radi povećanja prometa, davati kredite drugim organizacijama udruženog rada, u skladu sa zakonom, ali moraju, u smislu člana 209. stav 1. istog zakona, samoupravnim opštim aktom utvrditi opšte okvire i uslove pod kojima mogu davati kredite, a sva odobranja kredita van tih okvira i uslova smatraju se neovlaštenim raspolaganjem društvenim sredstvima, kako je propisano odredbama člana 209. stav 2. ovog zakona. Prvostepeni sud je morao utvrditi da li postoji samoupravni opšti akt tužioca donesen u smislu ove odredbe i kakvi su uslovi za davanje kredita propisani tim aktom.

(Vrhovni sud BiH, Pž-444/87, od 29.8. 1988)

66.

Član 220. Zakona o prostornom uređenju – raniji tekst

Posebna uzansa o građenju, broj 13

Izvođač radova nije dužan da u cilju provjeravanja valjanosti projektne dokumentacije vrši istraživačke radove na terenu.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor tužene da je sam tužilac skrivio produženje roka gradnje tako što nije postupio po odredbama člana 220. Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74) i pregledom tehničke dokumentacije prije otpočinjanja radova otklonio nedostatke, jer je vještačenjem pouzdano utvrđeno da se nedostaci u projektnoj dokumentaciji nisu mogli uočiti prije otpočinjanja radova na terenu. Tužilac kao izvođač radova, nije bio dužan da u cilju

provjeravanja tehničke dokumentacije vrši ispitivanja geomehaničkih osobina tla, već je to morao učiniti projektant koga je angažovala tužena. Tužilac je, u smislu pomenutog propisa i Posebne uzanse o građenju broj 13., bio dužan samo da pregleda, odnosno prouči, tehničku dokumentaciju i naručioca blagovremeno upozori na nedostatke koje na taj način može uočiti.

(Vrhovni sud BiH, Pž-69/87, od 29.6. 1987)

67.

Član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome je prouzrokovana šteta povredom ugovorne obaveze može zahtijevati naknadu štete samo od druge ugovorne stranke, pa i kada je do neurednog ispunjenja ugovora došlo krivicom lica kojim se ugovorna stranka poslužila pri ispunjenju ugovora.

Iz obrazloženja:

Tužilac-prodavac automobila je od tužene banke zahtijevao naknadu štete stoga što nije na vrijeme izvršila nalog svog komitenta-kupca automobila. Ovaj zahtjev je odbijen.

Kada je šteta pričinjena povredom ugovora, pa makar i krivicom lica kojim se ugovorna stranka poslužila pri ispunjenju ugovora (u konkretnom slučaju tužene-nalogoprimaloca), druga ugovorna strana može zahtijevati naknadu štete samo od ugovorne stranke, u smislu člana 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, a ta stranka bi mogla zahtijevati regres od stranke koja je skrivila neispunjenje, a sa kojom je ona u ugovornom odnosu. Za fizička lica nije propisana obaveza plaćanja preko banke, što znači da je kupac mogao sredstva iz banke podići i na vrijeme platiti svoj dug prodavcu. No, i kada bi bila predviđena obaveza plaćanja putem računa preko banke, ni tada tužena ne bi bila pasivno legitimirana, jer postupak banke ima značaja samo za odnose između nje i njenog komitenta-štediša, a ne i u odnosu na treća lica.

(Vrhovni sud BiH, Pž-521/87 od 23.6. 1988)

68.

Član 265. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorna odredba o pravu na jednostrani raskid ugovora u toku njegovog ispunjenja uz obavezu plaćanja u ugovoru utvrđene naknade štete, nema karakter utanačenja ugovorne kazne niti odustanice, već određivanja najvišeg iznosa naknade štete.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je uvidom u ugovor o kupoprodaji jednodnevnih pilića u toku 1984. godine, pravilno utvrdio da se tuženi-kupac obavezao da će za slučaj da želi da odustane od preuzimanja ugovorenih količina pilića, naknaditi tužiocu štetu u visini razlike u cijeni rasplodnih i konzumnih jaja i cijene valjanja pilića (član 5. ugovora), pod uslovom da otkaže preuzimanje najkasnije 10 dana prije ulaganja rasplodnih jaja u inkubatore.

Ovim je za tuženog ugovoreno pravo na jednostrani raskid ugovora, ali uz obavezu da tužiocu naknadi štetu u iznosu koji je ugovorom unaprijed utvrđen (član 265. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima). Prvostepeni sud je pogrešno pravno okvalifikovao spomenuto ugovorno utanačenje kao stimulisanje ugovorne kazne, odnosno ugovaranja odustanice.

(Vrhovni sud BiH, Pž-356/87, od 24.8. 1988)

69.

Članovi 266. stav 4., 523 i 525. Zakona o obligacionim odnosima

Opšta uzansa za promet robom, broj 211. stav 1. alineja 3 i stav 2.

Kupac stana proizvedenog radi prodaje na tržištu dužan je, ako mu to mogućnosti dozvoljavaju, izvršiti kupovinu radi pokrića, tako što će kupiti drugi stan koji odgovara onom koji mu je prodavac trebao predati.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u žalbi istakao da je tužilac u 1981. godini kupio četiri stana, u 1984. godini jedan stan, a u 1986. godini tri stana. U ovom pravcu prvostepeni sud nije izvodio dokaze, a ako su te tvrdnje tačne, odnosno ako je tužilac imao potrebna sredstva da izvrši kupovinu radi pokrića, proizlazilo bi da je tužilac mogao umanjiti štetne posljedice takvom kupovinom. U tom slučaju tužilac ne može zahtijevati naknadu štete u visini cijene u vrijeme presuđenja, nego samo razliku između cijene određene ugovorom i cijene stana kupljenog radi pokrića (Opšta uzansa za promet robom broj 211. stav 1. alineja 3. i stav 2. koja odgovara članu 525. ZOO). Stoga će prvostepeni sud utvrditi da li je tužilac i kada kupio stan približan onom koji mu je bio obavezan predati tuženi, te da štetu utvrdi u visini razlike između ugovorene cijene i cijene stana kupljenog radi pokrića.

(Vrhovni sud BiH, Pž-641/87, od 9.9. 1988)

70.

Član 278. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Opšta uzansa za promet robom broj 208. stav 2.

U naknadu štete zbog povrede ugovora (razlika između ugovorene cijene stana koji je prodavac trebao predati i cijene drugog njemu odgovarajućeg stana), uračunavaju se iznosi pravosnažno dosuđene djelimične naknade štete sa plaćenom zateznom kamatom na ove iznose.

Iz obrazloženja:

Iznose djelimične naknade štete dosuđene pravosnažnim odlukama, potrebno je uračunati u nominalnom iznosu, sa obračunatom zateznom kamatom do momenta plaćanja, jer i zatezne kamate predstavljaju djelimičnu naknadu štete zbog zadocnjele isplate (argument iz Opšte uzanse za promet robom broj 208. stav 2. sada član 278. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Pž-641/87, od 9.9. 1988)

71.

Članovi 314. i 516. Zakona o obligacionim odnosima

Rok plaćanja cijene ugovara se i između korisnika društvenih sredstava slobodno, a ako nije ugovoren, supsidijarno se primjenjuju odredbe Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

Iz obrazloženja:

Odredbe Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava su imperativne prirode samo u pogledu nastanka obaveze obezbjeđivanja plaćanja između korisnika društvenih sredstava davanjem propisanih instrumenata obezbjeđenja plaćanja, ako novčana tražbina ne bude plaćena u roku od 15 dana od kada, na osnovu tog Zakona, nastaje dužničko-povjerilački odnos.

Ugovorne stranke, inače slobodno ugovaraju rokove plaćanja (član 314. i 516. Zakona o obligacionim odnosima), a odredbe pomenutog zakona primjenjuju se supsidijarno ne samo u slučaju kada rok plaćanja između stranaka nije drukčije određen.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 141/88, od 17.11. 1988)

72.

Članovi 324. i 519. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Rok za isplatu cijene, ako drugačije nije ugovoreno, računa se od dana kada je kupac bio dužan da preuzme robu u skladu sa uslovima iz ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Članom 4. ugovora stranke su ugovorile da dužničko-povjerilački odnos nastaje danom prijema robe u fabrici prodavca (tužioca), a članom 5. ugovora da se preuzimanje robe vrši u fabrici prodavca i da je radi toga kupac dužan blagovremeno odrediti prevoznika. Ukoliko kupac nije pismeno blagovremeno odredio prevoznika istim članom se predviđa pravo prodavca da sam odredi prevoznika i da mu povjeri prevoz opreme. Ugovorena je i cijena sa klauzulom #franco fabrika prodavca utovareno u prevozno sredstvo”. Teleksom od 30. oktobra 1985. godine tužilac je obavijestio tuženog da će hidraulična presa biti spremna za isporuku 6. novembra 1985. godine i pozvao tuženog da obezbijedi odgovarajuće vozilo (šleper).

Preuzimanje stvari je prema tome, bila obaveza tuženog kao kupca.. On je bio dužan preuzeti sve potrebne radnje da bi predaja stvari bila moguća i izvršiti odnošebje (odboženje) stvari (stav 1. člana 519. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema stavu 2. člana 3. ugovora, zaključenog između parničnih stranaka, isporuka se smatra izvršenom kada je kupac (tuženi) trebao da primi opremu (hidrauličnu presu) na skladištu prodavca tužioca, tj. 6. novembra 1985. godine, a tuženi ni tada, a ni pred prvostepenim sudom, nije istakao nijednu relevantnu okolnost zbog koje je bio u nemogućnosti da hidrauličnu presu preuzme 6. novembra 1985. godine.

Kako tuženi nije ispunio svoju dospjelu obavezu i primio isporuku stvari na skladištu prodavca, pao je u docnju sa ispunjenjem obaveze plaćanja cijene-član 324. Zakona o obligacionim odnosima po proteku roka od 15 dana od 6.11. 1985. godine.

(Vrhovni sud BiH, Pž-655/87, od 9.9. 1988)

73.

Član 478, 479. tačka 3. i 488. stav 1. tačka 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je prodavac garantovao da je prodata kobila “ždrebná”, a nakon predaje kupcu utvrdi se da nije, kupac ima pravo da zahtijeva raskid ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 478. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, prodavalac odgovara za materijalne nedostatke stvari koje on ima u času prelaza rizika na kupca, s tim što u smislu člana 479. istog zakona, nedostatak postoji i ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane. Prema odredbi člana 488. stav 1. tačka 3. navedenog zakona, kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku, može izjaviti da raskida ugovor.

S obzirom na utvrđene pravno relevantne okolnosti, da je tuženi prodao tužitelju kobilu, da je prilikom zaključenja ugovora izričito ugovorena “ždrebnost” kobile, da je tužitelj sedam dana po zaključenju ugovora, nakon što je veterinar utvrdio da kobila nije ždrebna, obavijestio tuženog o nedostatku (mani) i vratio mu kobilu, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da tužitelju, s obzirom da kobila nije imala izričito ugovorena svojstva, pripada pravo na raskid ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 632/87, od 25.8. 1988).

74.

Članovi 508-515., Zakona o obligacionim odnosima

Okolnost što oštećeni nije znao adresu druge ugovorne stranke nije bila prepreka da protiv nje u prekluzivnom roku podnese tužbu zbog pravnih nedostataka kupljene stvari, pa je protekom roka izgubio pravo da pobija ugovor iz tog osnova.

Iz obrazloženja:

Iz utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi da su tužilac i tuženi dana 28. maja 1980. godine, zaključili ugovor o zamjeni, na osnovu koga je tužilac predao tuženom konja, a ovaj tužiocu kobilu. Kasnije je pokrenut krivični postupak protiv tuženog zbog krađe konja, pa i kobile koju je ugovorom o zamjeni predao tužiocu. Povodom tog krivičnog postupka dana 31. marta 1981. godine, milicionari su oduzeli kobilu u prisutnosti tužioca i predali je njenom vlasniku. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je konja kojeg je tužilac ugovorom o zamjeni dao tuženom ovaj prodao i da se ne zna gdje se nalazi.

Polazeći od ovih činjeničnih utvrđenja pravilno su nižestepeni sudovi odlučili kada su tužioca sa zahtjevom za naknadu štete odbili. Naime, prema odredbi iz člana 553. Zakona o obligacionim odnosima, iz ugovora o zamjeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava, koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca. To znači da se i kod ugovora o zamjeni primjenjuju odredbe tog zakona o odgovornosti za pravne nedostatke (član 508-515. Zakona o obligacionim odnosima). Obzirom na to nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je u konkretnom slučaju u smislu člana 515. tog zakona tužilac izgubio pravo zahtijevati naknadu štete zbog pravnih nedostataka stvari (tužiocu je ugovorom o zamjeni predata stvar koja je u svojini trećeg lica). Tužilac bi po odredbi člana 510. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, imao pravo zahtijevati od tuženih naknadu štete, ali to pravo po osnovu pravnih nedostataka, u smislu člana 515. stav 1. navedenog zakona, gasi se po isteku godine dana od saznanja za postojanje prava trećeg lica. Tužilac je za pravo svojine trećeg saznao dana 31. marta 1981. godine, kada mu je povodom pokrenutog krivičnog postupka oduzeta kobila koju je primio po osnovu ugovora o zamjeni i kada mu je saopšteno da je kobila vlasništvo trećeg lica, te predata tom licu u prisutnosti tužioca.

Polazeći od navedene okolnosti tužilac je pravo na naknadu štete nastalu iz zaključenog ugovora o zamjeni mogao ostvarivati podnošenjem tužbe u roku od godinu dana, računajući od 31. marta 1981. godine, pa pošto tužbu za naknadu štete nije podnio u tom roku, njegovo se pravo po osnovu pravnih nedostataka ugasilo.

Bez značaja je za gubitak tog prava okolnost što navodno tužilac nije mogao saznati adresu tuženog Đ.L.J., jer to nije bila prepreka za podnošenje tužbe radi naknade štete (tužba se može podnijeti i protiv lica čija je adresa nepoznata, član 84. stav 2. tač. 4. Zakona o parničnom postupku), pa ta okolnost nije predstavljala nesavladivu prepreku da se sudskim putem zahtijeva ispunjenje obaveze (član 383. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 500/87, od 16.6. 1988)

75.

Članovi 557, 562. i 563. Zakona o obligacionim odnosima (analogno)

Kada ugovorom o uplati strane valute za račun dužnika, uz obavezu dužnika da vrati dinarsku protuvrijednost uplaćenog iznosa, nije regulisano kako će se dinarski iznos obaveze utvrditi, obračun treba izvršiti po kursu na dan kada je povjerilac platio stranu valutu.

Iz obrazloženja:

Odredbe Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava su imperativne prirode samo u pogledu nastanka obaveze obezbjeđivanja plaćanja između korisnika društvenih sredstava davanjem propisanih instrumenata obezbjeđenja plaćanja, ako novčana tražbina ne bude plaćena u roku od 15 dana od dana kada, na osnovu tog Zakona, nastaje dužničko-povjerilački odnos.

Ugovorne stranke, inače slobodno ugovaraju rokove plaćanja (član 314. i 516. Zakona o obligacionim odnosima), a odredbe pomenutog zakona primjenjuju se supsidijarno ne samo u slučaju kada rok plaćanja između stranaka nije drukčije određen.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 141/88, od 17.11. 1988)

72.

Članovi 324. i 519. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Rok za isplatu cijene, ako drugačije nije ugovoreno, računa se od dana kada je kupac bio dužan da preuzme robu u skladu sa uslovima iz ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Članom 4. ugovora stranke su ugovorile da dužničko-povjerilački odnos nastaje danom prijema robe u fabrici prodavca (tužioca), a članom 5. ugovora da se preuzimanje robe vrši u fabrici prodavca i da je radi toga kupac dužan blagovremeno odrediti prevoznika. Ukoliko kupac nije pismeno blagovremeno odredio prevoznika istim članom se predviđa pravo prodavca da sam odabere prevoznika i da mu povjeri prevoz opreme. Ugovorena je i cijena sa klauzulom "franco fabrika prodavca utovareno u prevozno sredstvo". Teleksom od 30. oktobra 1985. godine tužilac je obavijestio tuženog da će hidraulična presa biti spremna za isporuku 6. novembra 1985. godine i pozvao tuženog da obezbjedi odgovarajuće vozilo (šleper).

Preuzimanje stvari je prema tome, bila obaveza tuženog kao kupca. On je bio dužan preduzeti sve potrebne radnje da bi predaja stvari bila moguća i izvršiti odnošenje (odvoženje) stvari (stav 1. člana 519. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema stavu 2. člana 3. ugovora, zaključenog između parničnih stranaka, isporuka se smatra izvršenom kada je kupac (tuženi) trebao da primi opremu (hidrauličnu presu) na skladištu prodavca tužioca, tj. 6. novembra 1985. godine, a tuženi ni tada, a ni pred prvostepenim sudom, nije istakao nijednu relevantnu okolnost zbog koje je bio u nemogućnosti da hidrauličnu presu preuzme 6. novembra 1985. godine.

Kako tuženi nije ispunio svoju dospjelu obavezu i primio isporuku stvari na skladištu prodavca, pao je u docnju sa ispunjenjem obaveze plaćanja cijene-član 324. Zakona o obligacionim odnosima po proteku roka od 15 dana od 6.11. 1985. godine.

(Vrhovni sud BiH, Pž-655/87, od 9.9. 1988)

73.

Član 478, 479. tačka 3. i 488. stav 1. tačka 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je prodavac garantovao da je prodata kobila “ždrebnna”, a nakon predaje kupcu utvrdi se da nije, kupac ima pravo da zahtijeva raskid ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 478. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, prodavalac odgovara za materijalne nedostatke stvari koje on ima u času prelaza rizika na kupca, s tim što u smislu člana 479. istog zakona, nedostatak postoji i ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane. Prema odredbi člana 488. stav 1. tačka 3. navedenog zakona, kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku, može izjaviti da raskida ugovor.

S obzirom na utvrđene pravno relevantne okolnosti, da je tuženi prodao tužitelju kobilu, da je prilikom zaključenja ugovora izričito ugovorena “ždrebnost” kobile, da je tužitelj sedam dana po zaključenju ugovora, nakon što je veterinar utvrdio da kobila nije ždrebnna, obavijestio tuženog o nedostatku (mani) i vratio mu kobilu, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da tužitelju, s obzirom da kobila nije imala izričito ugovorena svojstva, pripada pravo na raskid ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 632/87, od 25.8. 1988)

74.

Članovi 508 – 515., Zakona o obligacionim odnosima

Okolnost što oštećeni nije znao adresu druge ugovorne steanke nije bila prepreka da protiv nje u prekluzivnom roku podnese tužbu zbog pravnih nedostataka kupljene stvari, pa je protekom roka izgubio pravo da pobija ugovor iz tog osnova.

Iz obrazloženja:

Iz utvrđenja nižestepeni sudova prizlazi da su tužilac i tuženi dana 28. maja 1980. godine, zaključili ugovor o zamjeni, na osnovu koga je tužilac predao tuženom konja, a ovaj tužiocu kobilu. Kasnije je pokrenut krivični postupak protiv tuženog zbog krađe konja, pa i kobile koju je ugovorom o zamjeni predao tužiocu. Povodom tog krivičnog postupka dana 31. marta 1981. godine, milicionari su oduzeli kobilu u prisutnosti tužioca i predali je njenom vlasniku. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je konja kojeg je tužilac ugovorom o zamjeni dao tuženom ovaj prodao i da se ne zna gdje se nalazi.

Polazeći od ovih činjeničnih utvrđenja pravilno su nižestepeni sudovi odlučili kada su tužioca sa zahtjevom za naknadu štete odbili. Naime, prema odredbi iz člana 553. Zakona o obligacionim odnosima, iz ugovora o zamjeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava, koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca. To znači da se i kod ugovora o zamjeni primjenjuju odredbe tog zakona o odgovornosti za pravne nedostatke (član 508-515. Zakona o obligacionim odnosima). Obzirom na to nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je u konkretnom slučaju u smislu člana 515. tog zakona tužilac izgubio pravo zahtijevati naknadu štete zbog pravnih nedostataka stvari (tužiocu je ugovorom o zamjeni predata stvar koja je u svojini trećeg lica). Tužilac bi po odredbi člana 510. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, imao pravo zahtijevati od tuženih naknadu štete, ali to pravo po osnovu pravnih nedostataka, u smislu člana 515. stav 1. navedenog zakona, gasi se po isteku godinu dana od saznanja za

postojanje prava trećeg lica. Tužilac je za pravo svojine trećeg saznao dana 31. marta 1981. godine, kada mu je povodom pokrenutog krivičnog postupka oduzeta kobila koju je primio po osnovu ugovora o zamjeni i kada mu je saopšteno da je kobila vlasništvo trećeg lica, te predata tom licu u prisutnosti tužioca.

Polazeći od navedenih okolnosti tužilac je pravo na naknadu štete nastalu iz zaključenog iz ugovora o zamjeni mogao ostvarivati podnošenjem tužbe u roku od godinu dana, računajući od 31. marta 1981. godine, pa pošto tužbu za naknadu štete nije podnio u tom roku, njegovo se pravo po osnovu pravnih nedostataka ugasilo.

Bez značaja je za gubitak tog prava okolnost što navodno tužilac nije mogao saznati adresu tuženog Đ. L.J., jer to nije bila prepreka za podnošenje tužbe radi naknade štete (tužba se može podnijeti i protiv lica čija je adresa nepoznata, član 84. stav 2. tač. 4. Zakona o parničnom postupku), pa ta okolnost nije predstavljala nesavladivu prepreku da se sudskim putem zahtijeva ispunjenje obaveze (član 383. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 500/87, od 16.6. 1988)

75.

Članovi 557, 562. i 563. Zakona o obligacionim odnosima (analogno)

Kada ugovorom o uplati strane valute za račun dužnika, uz obavezu dužnika da vrati dinarsku protuvrijednost uplaćenog iznosa, nije regulisano kako će se dinarski iznos obaveze utvrditi, obračun treba izvršiti po kursu na dan kada je povjerilac platio stranu valutu.

Iz obrazloženja:

U ispunjenju ugovora zaključenog između parničnih stranaka, koji nije zabranjen propisima o deviznom i spoljno-trgovinskom poslovanju, tužilac je za račun tuženog, a u cilju obavljanja zajedničkog posla sa stranim partnerom, ovom uplatio 20.000 USA dolara, a tuženi se obavezao da će tužiocu naknaditi dinarsku protuvrijednost tog iznosa. Stranke nisu precizno utvrdile prema kom će se momentu ta protuvrijednost obračunati, pa polazeći od načela izraženih u članovima 11, 12. i 15. ZOO, te analognom primjenom člana 557, 562. i 563. ZOO, opravdano je prvostepeni sud našao da tuženi dužuje tužiocu dinarsku protuvrijednost iznosa od 20.000 USA dolara po kursu na dan kada je tužilac, za račun tuženog, ovaj iznos isplatio stranom partneru. Sporni odnos treba raspraviti tako kao da je tog dana sam tuženi primio ovaj iznos, a obaveza vraćanja dinarske protuvrijednosti nastala je istog dana.

(Vrhovni sud BiH, Pž-577/87, od 14.7. 1988)

76.

Član 606. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Poslenik odgovara za nedostatke materijala i kada ga odabire uz saglasnost naručioca.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 606. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da je poslenik dužan skrenuti pažnju naručiocu na nedostatke materijala, koji mu je naručilac predao, a koje je primjetio ili je morao primjetiti, inače odgovara za štetu. Pogotovo ovo važi kada poslenik sam odabire materijal, pa makar i uz saglasnost naručioca.

Prema tome, izvođač je dužan ispitati materijal i upozoriti naručioca na njegove nedostatke. Budući da je obavezan da postupa kao dobar privrednik, za povredu ove svoje obaveze ne

odgovara samo onda ako je nedostatke stvarno uočio, već i onda kada ih je prema svojoj pretpostavljenoj profesionalnoj stručnosti morao zapaziti, a naručiocu nije skrenuo na njih pažnju.
(*Vrhovni sud BiH, Pž-207/87 od 29.7. 1988*)

77.

Član 636. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Izvođač može zahtijevati razliku u cijeni pod uslovima iz člana 636. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima i kada svojom krivicom nije izveo radove u ugovorenom roku.

Iz obrazloženja:

I u slučaju da izvođač svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, on može zahtijevati povećanje cijene radova ako su se u vremenu između zaključenog ugovora i dana kada je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni, povećale cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cijenama tih elemenata, bude veća za više od pet procenata (član 636. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(*Vrhovni sud BiH, Pž-252/87 od 16.8. 1988*)

78.

Član 640. Zakona o obligacionim odnosima

Izvođač može pod zakonom utvrđenim uslovima zahtijevati razliku u cijeni i kada je ugovorena gradnja objekta po sistemu "ključ u ruke".

Iz obrazloženja:

To što navedeni ugovori o građenju sadrže klauzulu "ključ u ruke" ne znači da je cijena određena ovakvom klauzulom izuzeta od opšteg režima revalorizacije cijena u građevinarstvu (član 636. stav 1. i 2. i član 639. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), pa u konkretnom slučaju može se primjeniti odredba člana 636. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer stranke ugovorom nisu isključile njenu primjenu (značenje klauzule "ključ u ruke" je dato u odredbama člana 640. Zakona o obligacionim odnosima).

(*Vrhovni sud BiH, Pž. broj 252/87, od 16.8. 1988*)

79.

Član 644. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Na izvođaču radova leži teret dokaza da je specijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod drugotuženog da on ne bi mogao odgovarati za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina (član 644. stav 2. ZOO), i kada ne dokaže da je specijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje, jer je navedenom odredbom propisana odgovornost izvođača i za ove nedostatke, a izuzetke koji je otklanjaju, on mora dokazati, dakle na izvođaču leži teret dokaza da je specijalizovana organizacija dala pozitivno stručno mišljenje. Sem toga, izvođač odgovara u smislu ovog propisa i kada postoji

stručno mišljenje specijalizovane organizacije, ako se u toku građenja pojave okolnosti koje dovode u sumnju osnovanost stručnog mišljenja.

(Vrhovni sud BiH, Pž-15/87 od 25.8. 1988)

80.

Član 859. Zakona o obligacionim odnosima

Posebna uzansa u ugostiteljstvu broj 16

Ne može doći do redukcije cijene utvrđene ugovorom o organizovanju putovanja, ako putnici samoinicijativno odstupe od ugovorenih uslova putovanja, pa propuste da realizuju ugovorene usluge hotelskog smještaja.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor kojim se tužilac obavezao da će za grupu radnika tužene organizovati trodnevni izlet i osigurati im hotelski (apartmanski) smještaj na bazi punog pansiona, za paušalnu cijenu po osobi.

Ova ugovorna obaveza tužioca je izvršena, ali je grupa izletnika u 6 sati ujutro otišla na jednodnevni izlet u Trst, a da im za taj dan nije obezbijeđen lunch-paket, zbog čega je tužena tražila umanjene cijene.

U konkretnom slučaju ugovorom o organizovanju putovanja između parničnikih stranaka nije bio predviđen izlet u Trst, pa su ta lica zahtjev za lunch-paketom umjesto ručka u hotelu trebala prijaviti na recepciji tj. kod ugostitelja. Međutim, na ovaj način nije moglo doći do izmjene ugovora zaključenog između parničnikih stranaka nego se, u dogovoru sa ugostiteljem, mogla postići izmjena obaveze ugostitelja prema gostu u smislu odredaba Posebne uzanse u ugostiteljstvu broj 16 ("Službeni list SFRJ", br. 69/83)

(Vrhovni sud BiH, Pž-665/87, od 9.9. 1988)

81.

Član 16. stav 1. i 2. tačka 4. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojim se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti

Na avans dat izvođaču radova po ugovoru o građenju naručilac ne može zahtijevati kamate, ako nije drukčije ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Neopravdano tuženi pobija dio prvostepene presude kojim je odbijen sa protivtužbenim zahtjevom na plaćanje kamata na dati iznos avansa. Parnične stranke nisu ugovorile plaćanje kamata na dati avans, koji je utrošen kroz obračun po pojedinim privremenim situacijama, a pravo na kamate za unaprijed dati iznos cijene (avans) u ovakvom slučaju ne pripada tuženom ni po odredbama člana 16. stav 1. i 2. tačka 4. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", broj 43/76, 23/79, 54/81), u tekstu koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora, jer se pomenuta odredba odnosi samo na obavezu plaćanja unaprijed, u cjelini ili djelimično, cijene za kupljenu robu. U sudskoj praksi je opšte – prihvaćeno da, ako nije drukčije ugovoreno, izvođač radova nije

dužan platiti naručiocu radova kamate na predujmljeni avans (zaključak sa XVII Koordinacionog sastanka privrednog sudstva Jugoslavije održanog u Cetinju dana 23-25. maja 1984. godine)
(*Vrhovni sud BiH, Pž. 71/87 od 24.8.1988.g.*)

82.

Posebne uzanske o ugostiteljstvu

Obaveza davanja popusta gostu, koji kroz duže vrijeme koristi ugostiteljske usluge u određenom ugostiteljskom objektu, ne proizilazi iz zakona ni iz posebnih uzansi o ugostiteljstvu, a okolnost što je takav popust priznat drugim gostima ne obavezuje ugostitelja da ga prizna svima.

Iz obrazloženja:

Odluka nižestepeni sudova kojom je tužena obavezana da plati tužiocu 57.800 dinara zasnovana je na nespornim činjeničnim utvrđenjima da taj iznos predstavlja dio cijene (naknade) za izvršene ugostiteljske usluge, kojeg tužena nije platila tužiocu.

Kod donošenja ovakve odluke nižestepeni sudovi nisu prihvatili obavezu prema tužiocu kroz duži vremenski period (18 mjeseci), pa da se takvim gostima, u skladu sa Posebnim uzansama o ugostiteljstvu, odobravaju popusti u plaćanju ugostiteljskih usluga. Tome je tužena dodala još i činjenicu da je tužilac kod obračuna naknade ugostiteljskih usluga priznao tuženoj pravo na popust od 10%, ali samo za posljednja dva mjeseca.

Uz dodatnu tvrdnju kako je tužilac priznao popust "ostalim korisnicima usluga" i na tome je zasnovala tvrdnju o pogrešnoj primjeni materijalnog prava, što ovaj sud nije mogao prihvatiti, jer zahtjev tužene da joj se prizna pravo na popust u plaćanju ugostiteljskih usluga ne proističe iz ugovora kojeg su zaključile stranke, kao ni iz zakonskih propisa ili samoupravnih akata.

Tužena ničim ne dokazuje da je tužilac ugovorom priznao tuženoj pravo na bilo kakav popust zbog toga što će eventualno koristiti ugostiteljske usluge kroz duži vremenski period. Okolnost što je tužilac kod obračuna usluga za poslednja dva mjeseca priznao tuženoj popust od 10%, ne znači da je tako trebao i morao postupiti i u odnosu na prethodni period.

Tužena ničim ne dokazuje ni svoju tvrdnju da je tužilac drugim licima koji bi imali status "stalnog gosta", priznao pravo na popust za cijelo vrijeme korištenja ugostiteljskih usluga, a da je eventualno tužilac to i učinio, ovakvo postupanje ne bi moglo koristiti tuženoj.

Davanje popusta određenim kategorijama korisnika ugostiteljskih usluga predviđeno je u Posebnoj uzansi u ugostiteljstvu broj 33, koja predviđa priznavanje popusta djeci određenog uzrasta i u određenim procentima, u koju kategoriju korisnika usluga nesumljivo ne spada tužena. Za sve ostale kategorije korisnika usluga uzansom je predviđena mogućnost da ugostiteljska organizacija autonomno odredi davanje popusta, pa kako tužilačka organizacija tu mogućnost nije iskoristila, tužena nije u pravu kada pozivom na Posebne uzanse o ugostiteljstvu odbija da plati sporni iznos.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 709/88 od 13.10.1988.g.*)

83.

Članovi 14, 35. i 36. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Ugovor o zakupu poslovnih prostorija prestao je odustankom zakupca izraženim i usmenom izjavom te konkludentnom radnjom (vraćanjem kljuečva), kada je očigledno da zakupodavac ne

bi usvojio zahtjev zakupca da dovede poslovnu prostoriju u stanje upotrebljivo za svrhu zakupa i da je to od njega pismenim putem zahtijevao zakupac.

Iz obrazloženja:

Uslovii način pod kojima se mogu izdavati poslovne prostorije i zgrade u zakup određene su Zakonom o zakupu poslovnih zgrada i prostorija (“Službeni list SRBiH”, broj 33/77). Odredbama člana 14. tog zakona propisano je da je zakupodavac dužan predati zakupcu poslovnu prostoriju u stanju u kome se ona može upotrijebiti za svrhu određenu ugovorom i u tom stanju je održavati, ako nije drukčije ugovoreno. Tužiteljici je bilo poznato da zakupac prima poslovne prostorije radi “smještaja prodavnice tekstilne robe zakupoprimca”, što je izričito navedeno u članu 1. Ugovora o zakupu. Kako ugovorom o zakupu nije drukčije ugovoreno, zakupodavac (tužiteljica) je dužna sporne poslovne prostorije predati zakupcu (tuženom) u stanju u kom se one mogu upotrijebiti za prodavnicu tekstilne robe. Utvrđeno je da su podovi sporne poslovne prostorije od čemove građe dostrajali i mjestimično istruli, da je malter na zidovima i plafonu popucao i mjestimično opao, stolarija na izlogu trula i neupotrebljiva i da vodovodne cijevi nisu u normalnom funkcionalnom stanju. Poslovne prostorije u takvom stanju se ne mogu upotrijebiti za svrhu određenu ugovorom (prodavnice tekstilne robe), zbog čega je tuženi dana 21.9.1986. godine vratio tužiteljici ključeve pošto ona, na traženje tuženog, nije prostorije dovela u stanje u kome se mogu upotrijebiti. Na taj način tuženi je vidljivo manifestovao volju da odustaje od ugovora o zakupu poslovnih prostorija. Zakupac, naime, može odustati od ugovora o zakupu poslovnih prostorija u svako vrijeme, bez obzira na ugovorene ili zakonske odredbe o trajanju zakupa, ako zakupodavac u primjerenom roku koji mu je zakupac za to ostavio, ne dovede poslovne prostorije u stanje, u kome ih je dužan predati, odnosno održavati (član 35. Zakona). Takav odustanak od ugovora je punovažan, iako u spisima predmeta nema dokaza da je tuženi (zakupac) tužiteljici dao pismenu izjavu o odustanku (čl. 36. Zakona).

Nije od značaja što tuženi nije pismenim putem zahtijevao od tužiteljice ispunjenje obaveze iz čl. 14. zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ostavljajući joj primjeren rok da po ovom zahtjevu postupi, jer se iz izjave zastupnika tužiteljice datih tokom glavne rasprave jasno vidi da taj zahtjev ne bi bio ni usvojen, pošto je tužiteljica uporna u stavu da dovođenje prostorije u stanje upotrebljivo za svrhu zakupa nije bila njena obaveza. S obzirom na ovako utvrđenje, ne utiče na punovažnost izjave o odustanku ni okolnost da nije data u pismenoj formi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 598/87 od 14.7.1988.g.)

84.

Članovi 2, 3, 5, 7. i 8. Samoupravnog sporazuma o načinu i postupku pružanja zdravstvene zaštite van područja SIZ zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada

Zdravstvena organizacija – povjerilac može zahtijevati cijenu pružene zdravstvene usluge osiguraniku zajednice zdravstvene zaštite kojoj povjerilac ne pripada i kada osiguranik nije posjedovao uputnicu.

IZ obrazloženja:

Na osnovu okolnosti da tužitelj uz račun, koji se odnosi na zdravstvene usluge koje su pružene osiguraniku tužene, nije dostavio i originalnu uputnicu, te nalazeći da tužena u smislu člana 7. stav 2. samoupravnog sporazuma o načinu i postupku pružanja zdravstvene zaštite van područja SIZ zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada (“Službeni list SFRJ”, broj 43/84), nije dužan da postupi po računu uz koji nije dostavljena originalna uputnica nižestepeni sudovi su tužbeni zahtjev odbili..

Opravdano se u zahtjevu navodi da je pogrešan pravni stav izražen u nižestepenim presuda. Odredbom člana 8. navedenog Sporazuma, regulisano je da su učesnici Sporazuma, regulisano je da su učesnici Sporazuma saglasni da zdravstvena knjižica i ostali dokumenti iz člana 3. ovog Samoupravnog sporazuma, kojim se dokazuje svojstvo osiguranika, služe kao dokaz da će zajednica – dužni uplatiti odgovarajući iznos u smislu člana 7. ovog Samoupravnog sporazuma, za sve lijekove izdate po receptima i zdravstvene usluge pružene osiguranom licu u slučajevima iz člana 2. Samoupravnog sporazuma, podrazumijevajući i zdravstvene usluge koje osiguranom licu nisu pružene u skladu sa propisima zajednice kojoj pripada, pod uslovom da su takve usluge u skladu sa propisima koji važe na području zajednice na kojoj se nalazi sjedište zdravstvene organizacije – povjerioca. Odredbom člana 8. stav 2. propisano je da naknadu troškova zdravstvene zaštite nastalih za zajednicu - dužnika po osnovu neopravdanog korištenja zdravstvene zaštite u smislu stava 1. ovog člana, zajednica – dužnik uređuje svojom propisima. Iz ove odredbe, a povezano sa odredbom člana 5. stav 1. kojom je regulisano da za pružene usluge zdravstvene zaštite, organizacija – povjerilac dostavlja zajednici – dužniku račun sa specifikacijom, te odredbom člana 7. stav .1. kojom je regulisano da je zajednica – dužnik dužna da po prijemu računa za pružene zdravstvene usluge, uplati iznos po računu, odnosno da organizaciji – povjeriocu izda odgovarajući instrument obezbjeđenja plaćanja na način i u rokovima koji su utvrđeni saveznim propisima o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, proizilazi da je za postojanje obaveze zajednice – dužnika, da plati troškove za pružene usluge zdravstvene zaštite njenom osiguraniku, dovoljno da je usluga zdravstvene zaštite pružena licu koje je osiguranik zajednice – dužnika i da je ispostavljen račun sa specifikacijom troškova kao dokaz da su usluge zdravstvene zaštite pružene.

Nižestepeni sudovi se pogrešno pozivaju na stav 2. člana 7. navedenog sporazuma, jer se s obzirom na odredbu člana 8., pod pojmom “odgovarajuća dokumentacija”, koju je zajednica – vjerovnik dužna dostaviti zajednici – dužniku uz račun, ne podrazumijeva i uputnica.

(Vrhovni sud BiH. Gvl. 22/88 od 25.8.1988.g.)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

85.

Član 154. stav 1. i 200. Zakona o obligacionim odnosima

Član 545. Zakona o krivičnom postupku

Lice koje je lišeno slobode zbog lažne prijave može tražiti naknadu time prouzrokovane štete od podnosioca prijave.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženi je dana 5. oktobra 1982. godine, prijavio nadležnom organu da ga je tužilac pokušao lišiti života iz pištolja, pa je na osnovu te prijave 6. oktobra 1982. godine određen pritvor protiv tužioca i doneseno rješenje o sprovođenju istrage. Međutim, pritvor je ukinut 29. oktobra 1982. godine, a istraga obustavljena. Zbog krivičnog djela lažnog prijavljivanja iz člana 190. stav 1. Krivičnog zakona SRBiH, tuženi je pravosnažnom presudom oglašen krivim.

Odredbama Glave XXXII Zakona o krivičnom postupku regulisana odgovornost društveno – političke zajednice na naknadu štete zbog neopravdane osude ili lišenja slobode bez osnova, ali time nije isključena odgovornost trećih lica da naknadu štete ako su je protupravno prouzrokovali. Odgovornost društveno – političke zajednice zbog neopravdane osude ili ilišenja slobode bez osnova zbog svoje specifičnosti regulisana je odredbama Zakona o krivičnom postupku, jer se

takva odgovornost ne može podvesti pod opšta pravila imovinskog prava o naknadi štete, te je zbog toga posebnom odredbom u Ustavu SFRJ (član 181. stav 5.) propisano da lice koje je neopravdano osuđeno za krivično djelo ili je bez osnova lišeno slobode ima pravo na naknadu štete iz društvenih sredstava, a na osnovu te ustavne odredbe Zakonom o krivičnom postupku su propisani uslovi i postupak ostvarivanja naknade štete.

Međutim, u parnici za naknadu štete koja je nastala neopravdanom osudom ili lišenjem slobode bez osnova, pasivno legitimisano može biti i lice koje je protupravno prouzrokovalo neopravdanu osudu ili lišenje slobode bez osnova. Tuženi je oglašen krivično odgovornim za lažno prijavljivanje tužioca tako da su nižestepeni sudovi pravilno odlučili što su obavezali tuženog da naknadi nematerijalnu štetu za duševne bolove zbog povrede časti i lišenja slobode, koja je tužiocu prouzrokovana lišenjem slobode bez osnova (član 154. stav 1. zakona o obligacionim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 552/87 od 19.8.1988.g.)

86.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je umanjena radna sposobnost posljedica kombinovanog djelovanja bolesti (prirodno stanje) i štetne radnje, lice odgovorno za štetnu radnju je dužno da naknadi cjelokupnu štetu ako ne dokaže da bi radna sposobnost makar i djelimično bila smanjena zbog bolesti i bez tjelesnog oštećenja.

Iz obrazloženja:

Iz razloga nižestepenih presuda slijedi da je tužilac dana 14. marta 1970. godine pretrpio povredu na radu, da je kao posljedica te povrede, uslijedilo umanjeno tužiočeve opšte životne aktivnosti od 20% (koje se manifestovalo kao pogoršanje njegovog ranijeg zdravstvenog stanja koje je postojalo prije pretrpljene povrede na radu), kao i da je tužiočevo penzionisanje uslijedilo isključivo zbog invalidnosti koja je nastupila zbog bolesti i da povreda na radu nije imala nikakvog uticaja na nastupanje njegove invalidnosti.

Kada je invalidnost dijelom posljedica bolesti (prirodnog faktora), a dijelom štetnog događaja (ljudske radnje), kod utvrđivanja obima imovinske štete zbog smanjenja radne sposobnosti i s tim u vezi gubitka ličnog dohotka, uzima se da je takva šteta isključivo rezultat ljudske radnje, kada sama bolest ne bi dovela ni do djelimičnog gubitka radne sposobnosti u onoj mjeri u kojoj bi to utjecalona sposobnost za ostvarivanje zarade na radnom mjestu oštećenog. Naime, u predmetu prvostepenog suda broj P. 915/79, u nalazu i mišljenju od 2. septembra 1982. godine medicinski vještaci za tužioca su naveli da je prije zadobijene povrede na radu bio "psihopatska ličnost hysteriodnog tipa", a nakon štetnog događaja od 14. marta 1970. godine "opisane crte njegove ličnosti dolaze do izražaja i čine ga nesposobnim za rad, pa je 31. marta 1972. godine proglašen invalidom prve kategorije i penzionisan". U izloženoj situaciji nižestepeni sudovi su, s obzirom na navedeni pravni stav, trebali s pouzdanjem utvrditi da li je povreda na radu uticala na razvoj tužiočeve bolesti, koja je uslovlila njegovu invalidnost i nesposobnost za rad, jer od tog utvrđenja zavisi zaključak o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 332/87 od 21.9.1988.g.)

87.

Član 154, 155, 183, 186. i 436. Zakona o obligacionim odnosima

Budući da se obaveza naknade štete smatra dospjelim u času prouzrokovanja štete, kasnijim prenosom prava vlasništva oštećene stvari (singularna sukcesija) ne prelazi na sticaoca i tražbina

na naknadu štete ako nije tako ugovoreno, jer je ova tražbina samostalna i nezavisna od prava vlasništva.

Iz obrazloženja:

Prema odlučnim činjeničnim utvrđenjima iz nižestepenih presuda, šteta na stanu, prouzrokovana je do 26. jula 1979. godine izgradnjom susjedne zgrade, čime je umanjena dnevna svjetlost i osunčanje stana. Dakle u vrijeme kada je tužiteljica bila vlasnica tog stana, obzirom na dalje utvrđenje nižestepenih sudova da je tužiteljica svoje pravo vlasništva prenijela na drugotuženog A.E. kasnije zaključenim ugovorom o kupoprodaji od 28. avgusta 1979. godine.

Pošto obaveza obaveza naknađenja štete, prema izričitoj odredbi iz člana 186. Zakona o obligacionim odnosima, nastaje već samim momentom njenog prouzrokovanja, to je prema ovako utvrđenom činjeničnom stanju pravilan zaključak nižestepenih presuda da je deliktnom radnjom koja je okončana prije 26. avgusta 1979. godine (izgradnja prve etaže susjednog objekta na manjoj udaljenosti od propisane), zasnovan obligaciono pravni odnos iz tog osnova između prvotuženog Zavoda za izgradnju grada kao graditelja i tužiteljice kao tadašnje vlasnice oštećenog stana.

Prema daljim utvrđenjima iz nižestepenih presuda, zbog smanjenja dnevne svjetlosti i osunčanja u stanu iz tužbenog zahtjeva umanjena je njegova komercijalna vrijednost, a takvo stanje je, prema već izloženom, egzistiralo u vrijeme kada kada je tužiteljica bila vlasnica stana i bl je lako uočljivo, pa je zbog te okolnosti prilikom kasnijeg zaključenja ugovora o kupoprodaji između tužiteljice i drugotuženog od 28. avgusta 1979. godine pri određivanju kupovne cijene uzeto u obzir to umanjenje komercijalne vrijednosti, odnosno saugovarači su tom prilikom ugovorili cijenu kakva je odgovarala postojećim kvalitetima stana zajedno sa smanjenjem dnevne svjetlosti i osunčanja. Obzirom na tu činjenicu nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 154., 155. i 185. Zakona o obligacionim odnosima) kada su u svojim presudama zaključili da je, zbog štetne radnje prvotuženog Zavoda za izgradnju grada, došlo do umanjenja u imovini tužiteljice, a ne u imovini drugotuženog. Prigovor drugotuženog ne opravdava sama za sebe okolnost što on kao sadašnji vlasnik prilikom korištenja stana trpi nepogodnost smanjenja dnevne svjetlosti, jer je prilikom zaključenja ugovora o kupoprodaji sa tužiteljicom prihvatio stan sa tim nedostatkom i zbog ovog nedostatka platio za stan i umanjenu cijenu, pa je stoga pravilan zaključak nižestepenih presuda da je prvotuženi u obavezi naknađenja štete zbog navedenog nedostatka prema tužiteljici, a ne prema drugotuženom i da iz tih razloga međusobni sporazum koji je zaključen između tuženih o naknađenju ove štete ne proizvodi pravne učinke u odnosu na pravo tužiteljice da od prvotuženog zahtijeva isplatu dosuđenog iznosa koji se odnosi na umenjenje komercijalne vrijednosti stana, a za nju ima značaj već realizovanog gubitka dijela kupoprodajne cijene postignute prema ugovor zaključenom sa drugotuženim dana 28. avgusta 1979. godine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 458/87 od 9.6.1988.g.)

88.

Član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Šteta nije prouzrokovana na radu, ni u vezi sa radom, ako je jedan radnik u pijanom stanju, van radnog vremena, nakon spontano nastale svađe ubio drugog radnika, pa makar i na njegovom radnom mjestu čuvara radilišta.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženi C. bio je radnik tuženog OOUR. Dana 5. avgusta 1979. godine u nedjelju na radilištu se nije radilo. Tog dana naveče tuženi C. je u pijanom stanju

otišao na radilište koje je čuvao muž tužiteljice i u razgovoru sa njim počeo je da ga vrijeđa, a zatim pesnicom udario u lice, a kada je ovaj od udarca pao, više puta ga je udario sjekirom po glavi i tako usmrtio.

Polazeći od ovih utvrđenja, pravilnom primjenom materijalnog prava, nižestepeni sudovi su tužiteljicu odbili sa tužbenim zahtjevom da se pored tuženog C. i tuženi OOUR obaveže da joj naknadi štetu uzrokovanu pogibijom njenog muža. Potraživanje se zasniva na odredbi člana 170 stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a nižestepeni sudovi su ispravno zaključili da ne postoji osnova da se po ovoj zakonskoj odredbi (a niti nekoj drugoj) tuženi OOUR obaveže na naknadu štete. Tuženi C. nije prouzrokovao štetu radom na izvršenju radnih zadataka, niti je šteta nastala djelatnošću koja je u funkcionalnoj vezi sa izvršenjem njegovih radnih zadataka, pa stoga šteta nije prouzrokovana na radu ili u vezi sa radom. Iz utvrđenja nižestepenih sudova proizilazi da je protupravno postupanje tuženog G. njegov eksces koji nije u bilo kakvoj vezi sa izvršenjem radnih zadataka u tuženom OOUR.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 11/88 od 17.11. 1988)

89.

Član 177. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Nije isključena odgovornost SFRJ za štetu prouzrokovanu pogibijom vojnika na vojnoj vježbi od udara groma, u slučaju kada je starješina prepustio komandovanje vodom desetaru, koji bez njegove saglasnosti nije bio ovlašten da vojnike zbog vremenskih nepogoda (jaka kiša i gromovi) vrati sa poligona u kasarnu.

Iz obrazloženja:

Dana 11. maja 1981. godine smrtno je stradao sin, odnosno brat tužilac-Č.V., koji je kao vojnik V.P. 3164-D. zajedno sa vojnikom E.Ž. poginuo od udara groma prilikom izvođenja obavezne vojne vježbe na poligonu. I pored lošeg vremena ("padala kiša i grmilo"), starješina jedinice uputio je radi izvođenja vježbe vod vojnika na poligon, koji je bio udaljen oko 1,5 km od kasarne, pod komandom desetara M.Ž., dok je starješina jedinice (svjedok V.S.) zbog sastanka koji se održavao u komandi ostao u kasarni. Ubrzo nakon dolaska na poligon, zbog jake kiše i grmljavine, desetar je poslao jednog vojnika u kasarnu s porukom da upita starješinu V. da li da i pod takvim vremenskim uslovima nastavi sa izvođenjem obuke ili da vod vrati u kasarnu, pa je starješina naredio desetaru da vod odmah dovede nazad. U međuvremenu, tj. prije nego je kurir uspio prenijeti naređenje desetaru, pomenuti vojnici su poginuli od udara groma.

Prema tome, iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da štetni događaj nije prouzrokovan nepredvidivim prirodnim događajem, jer, mada je pogibija Č.V. izazvana udarom groma, nastanku štete doprinio je lanac uzroka, koji su međusobno povezani i zajedničkim djelovanjem doprinijeli nastupanju štetne posljedice. Naime, kritične zgode veći broj vojnika sa ličnim naoružanjem bio je na poligonu na otvorenom i nezaštićenom prostoru izložen vremenskim nepogodama (jakoj kiši i udarima gromova), a da u tako složenoj situaciji jedinicom nije komandovao ni jedan od starješina odgovarajućeg ranga, koji bi, s obzirom na znanje, iskustvo i ovlaštenja, adekvatno reagovao. Zato je i po nalaženju ovoga suda pravilan zaključak sadržan u razlozima nižestepenih presuda da tužena snosi odgovornost za nastalu štetu zbog opisanog propusta u komandovanju jedinicom kojoj je pripadao nastradali Č.V. Kako je usljed opisanog ponašanja odgovornih lica za čije postupke tužena odgovara, sadržan njen doprinos nastanku štete (jer prema odredbi člana 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, onaj ko drugome prouzrokuje štetu dužan je da je naknadi, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice), ne može se prihvatiti revizijski navod da je šteta prouzrokovana višom silom, kao neotklonjivim prirodnim događajem, budući da se u konkretnom slučaju štetna posljedica

mogla predvidjeti i izbjeći da su adekvatnom i pravovremenom intervencijom vojnici na vrijeme povučeni sa poligona u kasarnu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 465/87, od 16.6. 1988)

90.

Član 189. stav 2. i član 394. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni nema pravo na naknadu razlike između dosuđene naknade štete po cijenama u vrijeme suđenja i cijenama u vrijeme naplate potraživanja u izvršnom postupku koju ne pokriva zatezna kamata.

Iz obrazloženja:

Šteta koju potražuje tužilac u ovoj parnici je, po navodima tužioca, nastala otuda što je tuženi svojim ponašanjem uticao da je postupak od procjene štete do naplate dosuđene naknade po ranijoj presudi trajao duže od dvije godine, pa kako naknada koju je primio ne odgovara stvarno pretrpljenoj šteti utvrđenoj po mjerilima na dan kada je izvršeno plaćanje, smatra da mu pripada ta razlika.

Ovim je izraženo stanovište da visinu štete treba utvrđivati po cijenama na dan kada se vrši plaćanje naknade. Takvo stanovište, koje je u očitoj suprotnosti sa odredbom iz člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, u kojoj je predviđeno da se visina naknade određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke (misli se na prvostepenu odluku), s razlogom nisu prihvatili nižestepeni sudovi, što znači da su, odbijajući tužbeni zahtjev, pravilno primijenili materijalno pravo, bez obzira da li zatezna kamata na dosuđeni iznos pokriva tu razliku.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 716/87 od 13.10. 1988)

91.

Član 185. stav 1., 190. i 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U skladu sa obavezom uspostavljanja stanja koje je bilo prije nego što je šteta nastala, visina naknade štete prouzrokovane oštećenjem stvari, određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, pa zatezna kamata teče od dosuđenja novčanog iznosa koji je u tom času pokrивao manjak u imovini oštećenog.

Iz obrazloženja:

Šteta zbog oštećenja stvari naknađuje se prema pravilima predviđenim u članu 185. Zakona o obligacionim odnosima, što znači da je obaveza tuženog kao štetnika upravljena prvenstveno na materijalnu restituciju, odnosno dovođenje tužiteljičinog stambenog objekta u stanje u kojem je bio prije štetne radnje. Ako takva restitucija nije moguća, ili ako se oštećeni (kao tužiteljica u ovom slučaju) za to opredijeli, daje se naknada u novčanom iznosu koji je potreban da ovaj oštećenu stvar opravi ili nabavi novu. Imajući pri tome u vidu i načelo izraženo u članu 190. istog zakona, prema kome se pri određivanju visine naknade štete uzimaju u obzir i okolnosti koje su nastupile nakon prouzrokovanja štete, materijalna situacija oštećenog se dovodi u prvobitno stanje obračunavanjem naknade štete prema cijenama važećim u vrijeme presuđenja, čime se gubitak u njegovoj imovini u potpunosti restituira, pa od tog momenta, prema odredbi člana 277. navedenog zakona, teče i obaveza plaćanja zateznih kamata i to po stopi propisanoj u stavu 1. istog zakonskog propisa.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 476/87, od 16.6. 1988)

92.

Član 191. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Sud može odrediti da lice koje je nepažnjom skrivilo štetu, progoneći svoje i tuđe stado preko dotrajalog mosta, koji je pod teretom popustio, pa se nekoliko grla udavilo u nabujaloj rijeci (potoku), naknadi manji iznos štete (umanjenje naknade).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 555/87, od 14.7. 1988)

93.

Članovi 155. i 195. Zakona o obligacionim odnosima

Povrijeđeno lice nema pravo da zahtijeva naknadu štete zbog troškova oko liječenja i obilazaka u bolnici, ako izdaci nisu učinjeni iz njegove imovine.

Iz obrazloženja:

Iz navoda u tužbi i očitovanja tužiteljice tokom raspravljanja proističe da šteta zbog troškova koji su učinjeni povodom odlaska tužiteljice na ljekarske preglede iz S.M. u B. kao i troškova vezanih za posjete rodbine za vrijeme njenog boravka u bolnici, ne predstavljaju izdatak iz imovine tužiteljice, nego izdatak iz imovine njenih roditelja i rodbine.

Polazeći od ovog činjeničnog utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužiteljica nije pretrpila štetu ni po jednom od navedenih osnova (vidova), što znači da ne postoji jedna od osnovnih pretpostavki za obvezivanje tuženog da tužiteljici naknadi štetu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 107/88, od 8.12. 1988)

94.

Član 196. Zakona o obligacionim odnosima

Sud može izmijeniti odluku o naknadi štete zbog izgubljene zarade dosuđene u obliku rente, ako se promijeni kurs dinara prema stranoj valuti u kojoj oštećeni trpi štetu tako što će obavezati štetnika da ubuduće plaća oštećenom državljaninu SFRJ rentu u visini dinarske protuvrijednosti izgubljenog iznosa strane valute obračunatu po kursu na dan plaćanja, umjesto ranije određenog dinarskog iznosa.

Iz obrazloženja:

Polazeći od utvrđenja nižestepenih sudova da je ranijom presudom tužena bila obavezana da tužitelju isplaćuje na ime naknade štete zbog izgubljene zarade, dinarsku protuvrijednost 4.765 austrijskih šilinga u iznosu od 5.584 dinara, utvrđenu po kursu u vrijeme donošenja te odluke, te da je u međuvremenu od donošenja ranije odluke došlo do izmjene kursnog odnosa austrijskog šilinga i dinara, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili odredbu člana 196. Zakona o obligacionim odnosima, kada su ocijenili da je izmijenjena okolnost koju je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke (izmjena kursnog odnosa dinara i austrijskog šilinga), što opravdava izmjenu odluke o renti. Pri tome su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužitelju dosudili dinarsku protuvrijednost 4.765 austrijskih šilinga po kursu važećem na dan isplate, jer državljanin SFRJ koji se u vrijeme nastanka štete nalazio na privremenom radu u inostranstvu, ima pravo da traži od domaćeg lica naknadu štete zbog izgubljene zarade u stranoj valuti, u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan isplate.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 717/87, od 27.10. 1988)

95.

Član 196. i 1106. Zakona o obligacionim odnosima

Odredbe Zakona o obligacionim odnosima o izmjeni dosuđene naknade (rente) primjenjuju se i u slučaju kada je šteta prouzrokovana prije stupanja na snagu zakona, budući da su relevantne činjenice (izmijenjene okolnosti) nastale u vrijeme važenja tog zakona.

Iz obrazloženja:

Nije prihvatljiv ni prigovor revidenta kojim se neosnovano poziva na odredbu člana 1106. Zakona o obligacionim odnosima i pogrešno smatra da bi mogućnost primjene člana 196. Zakona o obligacionim odnosima trebalo procjenjivati prema momentu štetnog događaja, tj. saobraćajne nezgode od 14. jula 1978. godine u kojoj je smrtno stradao bračni drug tužiteljice. Naime, u konkretnom slučaju odlučivano je o zahtjevu tužiteljice da joj se, u smislu člana 196. Zakona o obligacionim odnosima, u odnosu na budući period od dana tužbe povisi mjesečna renta koja je već bila utvrđena pravosnažnom presudom prvostepenog suda od 7. juna 1983. godine, zbog činjenica koje su kasnije uslijedile, pa se ne radi o retroaktivnoj primjeni Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 202/87, od 28.1. 1988)

96.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 42. i 45. Zakona o putevima

Zajednica za puteve odgovara za štetu prouzrokovanu neodržavanjem puteva po principu pretpostavljene krivice, pa se oslobađa, potpuno ili djelimično, odgovornosti za štetu i zbog slučaja koji se desio učesniku u saobraćaju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nalazi da je nastupilo klizanje i prevrtanje priključnog vozila šlepera osiguranika tužiteljice zbog toga što je kolovoz bio nedovoljno posut frakcijama, pa je došlo do proklizavanja točkova na usponu od 7% i pucanja lanca na pogonskom točku. Žalba osnovano isziče da između ovakvih razloga presude i dokaza na kojima se ona zasniva postoji protivrječnost. U nalazu i mišljenju vještaka navedeno je da površina kolovoza nije bila posuta šljakom ili pijeskom, da je vozilo stiglo bezbjedno do pred prevoj gdje je došlo do proklizavanja i spadanja lanca sa točka pogonskog vučnog vozila.

Protivrječnost o odlučnim činjenicama (da li je lanac pukao ili spao i zbog čega je došlo do pucanja odnosno spadanja lanca- zbog propusta vozača vozila, odnosno slučajno ili isključivo zbog stanja kolovoza), prvostepeni sud nije otklonio i tako pouzdano utvrdio da li je došlo isključivo zbog propuštanja tužene, da, u smislu člana 42. stav 1. tačka 8. i člana 45. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", broj 6/78) održava sporni put prohodnim u zimskom periodu, odnosno da označi uslove i utvrdi režim saobraćaja zbog snijega i poledice.

Prvostepeni sud je bio dužan utvrditi da li se tužena, kao zajednica koja je dužna održavati javni put, pa za štetu koja nastane zbog propusta u održavanju odgovara, oslobađa djelimično ili u potpunosti odgovornosti zbog radnje vozača osiguranika tužiteljice, ili slučaja koji se desio učesniku u saobraćaju (tužena odgovara po principu pretpostavljene krivice i može se, u cjelini ili djelimično, osloboditi odgovornosti i kada je šteta prouzrokovana okolnostima koje se mogu kvalifikovati kao slučaj, a ne viša sila).

(Vrhovni sud BiH, Pž-476/87, od 9.9. 1988)

97.

Član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica**Član 45. Zakona o osiguranju imovine i lica SRBiH**

Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja ima pravo na naknadu štete nastalu isplatom porodične penzije, na teret Zajednice osiguranja imovine i lica i kada je u saobraćajnoj netgodi poginula supruga vlasnika vozila osiguranog od odgovornosti za štete prouzrokovane upotrebom motornog vozila.

Iz obrazloženja:

Tužiteljici je dosuđena naknada štete nastale isplatom porodične penzije sa doprinosima, porodici poginulog osiguranika (osiguranica tužiteljice poginula je u saobraćajnoj nezgodi koju je izazvao vlasnik vozila-osiguranik tužene, a muž poginule).

Prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 154. i 155. Zakona o obligacionim odnosima, te član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica), kada je tuženu obavezao na plaćanje naknade štete tužiteljici.

Pogrešno je shvatanje tužene navedeno u žalbi u toku prvostepenog postupka da tužiteljica nema pravo na naknadu štete iz razloga što njena osiguranica u smislu odredaba Zakona o osiguranju imovine i lica SRBiH, nije treće lice.

Članom 45. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Sl. list SRBiH", broj 21/77) taksativno je propisano ko se ne smatra trećim licem, pa zbog toga nema pravo na naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja korisnika, odnosno vlasnika motornog vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima. Prema citiranoj odredbi Zakona u taj krug lica spadaju bračni drug, djeca, roditelji i dr. vlasnika vozila, odnosno vozača, pa oni nemaju pravo na naknadu štete.

Međutim, u ovoj parnici Samoupravna interesna zajednica PIO BiH pojavljuje se kao neposredno oštećena, pa s obzirom da se radi o direktnoj tužbi, a ne izvedenom pravu, ona se smatra trećim licem i ima pravo na naknadu štete nastale isplatom porodične penzije porodici svog poginulog osiguranika.

(Vrhovni sud BiH, Pž-253/87, od 14.7. 1988)

98.

Član 1102. stavovi 1,2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima**Član 213. stav 4. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju SR Hrvatske**

Zajednica penzijskog (mirovinskog) osiguranja SR Hrvatske može od Zajednice osiguranja imovine i lica u SRBiH i njenog osiguranika zahtijevati naknadu štete koju trpi isplatom porodične penzije, u kapitaliziranom iznosu.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, u smislu člana 1102. stav 1,2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima, tužilac ima pravo da zahtijeva primjenu zakona SR Hrvatske, a u smislu člana 213. stav 4. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Narodne novine-Službeni list SR Hrvatske", br. 26/83, 5/86 i 42/87), kada se šteta sastoji u obavezi Zajednice penzijskog osiguranja na trajna

novčana davanja, zajednica može zahtijevati plaćanje naknade štete u jednom ukupnom iznosu, koji se izračunava prema tablicama aktuarske matematike (u kapitaliziranom iznosu).

(Vrhovni sud BiH, Pž-429/87, od 28.6. 1988)

99.

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Član 55. i 56. Zakona o lovstvu

Oštećeni ima pravo na naknadu štete zbog gubitka prihoda od uginule domaće životinje, od uginuća do isplate naknade njene protuvrijednosti

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su u aprilu 1982. godine medvjedi uništili četiri tužiočke ovce. Radi se o priplodnim ovcama koje, po normalnom toku stvari i u uslovima najekstenzivnijeg uzgoja stoke, godišnje daju kao priplod najmanje po jedno jagnje.

U odredbama Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77) koje se odnose na naknađivanje štete koju učini divljač (član 55-66), nije propisano da organizacija, odnosno društveno-politička zajednica, koje odgovaraju za štetu, naknađuju oštećenom samo prostu štetu, a ne i izmaklu korist, pa se primjenjuju odredbe opšteg dijela Zakona o obligacionim odnosima (član 24.) prema kojima pojam štete obuhvata i izmaklu korist (član 155).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 2/88, od 17.11. 1988)

100.

Član 189. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 55-65. Zakona o lovstvu

Lice čije je dobro oštetila zaštićena divljač ima pravo i na naknadu izmakle koristi.

Iz obrazloženja:

Polazeći od činjeničnog utvrđenja da je tužiočevom pčelinjaku u vremenu od 11. do 18. aprila 1985. godine pričinio štetu odrasli medvjed niži sudovi su pravilno zaključili da tužiocu, u smislu člana 189. Zakona o obligacionim odnosima, pored prava na naknadu obične štete pripada i pravo na naknadu izmakle koristi. S druge strane, odredbama člana 55. do 65. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77), regulisano je "sprečavanje i naknada štete", ali ni jednom od navedenih odredaba citiranog zakona ne uskraćuje se pravo oštećenom da na ime naknade zbog pretrpljene materijalne štete postavi i zahtjev za dosuđenje naknade izmakle koristi. Stoga je neprihvatljiv navod revidenta, da zbog toga što je divljač društveno vlasništvo i dobro od opšteg interesa i što kao takvo uživa posebnu zaštitu, pojedincima kojima zaštićena divljač pričinio štetu pripada samo pravo na naknadu obične štete, odnosno da tužiocu pravo na naknadu izmakle koristi ne pripada. Neprihvatljiv je i revizijski navod da je ostvarenje izmakle koristi, kao budućeg povećanja imovine "u prirodi neizvjesno", te da i iz tog razloga u sporovima radi naknade štete koju pričinio zaštićena divljač oštećenima ne pripada pravo na izmaklu korist, jer se prilikom procjene izmakle koristi, kao jednog od elemenata za odmjeravanje integralne naknade materijalne štete, uzima u obzir samo onaj dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari i koji je spriječen štetnim događajem.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 406/87, od 21.4. 1988)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE.**101.****Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**

Povjerilac može tražiti, u posebnoj parnici, da se dužnik obaveže da plati razliku u zateznoj kamati do isplate glavnog duga po kamatnoj stopi koja je povećana poslije donošenja prvostepene presude.

Iz obrazloženja:

Prilikom donošenja pravosnažne prvostepene presude od 22. novembra 1984. godine bila je na snazi odredba člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), prema kojoj je dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze dugovao, pored glavnice, i kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, a koja je u vrijeme donošenja opisane pravosnažne presude iznosila 7,5%. Međutim, odredbom člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 39/85), koji je stupio na snagu dana 3. avgusta 1985. godine, propisano je da se u članu 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima riječi "po viđenju" zamjenjuju riječima: "oročene bez utvrđene namjene preko godine dana". Kako je iz navoda tužbe vidljivo da je tužena iznos od 168.850,41 dinar sa 7,5% pripadajućih zateznih kamata, isplatila tužiocu dana 14. januara 1986. godine, tužilac je u tužbi postavio zahtjev da mu se, pored već isplaćenih 7,5% zateznih kamata, na iznos od 168.850,14 dinara isplati preostali dio povišene zatezne kamate za vrijeme od 3. avgusta 1985. godine do 14. januara 1986. godine, u skladu sa noveliranom odredbom člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Ovakav zahtjev tužilac je po prvi puta postavio u tužbi podnesenoj dana 14. februara 1986. godine, a ovome zahtjevu naprijed citiranom pravosnažnom presudom od 14. januara 1986. godine nije odlučivano, pa je zbog toga pogrešan zaključak drugostepenog suda da se radilo o zahtjevu o kojem je već ranije oravosnažno presuđeno i zbog čega je, povodom žalbe tužioca, prvostepena presuda od 30. jula 1986. godine po službenoj dužnosti ukinuta i tužba odbačena.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 189/87 od 10.12. 1988)

102.**Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**

Povjerilac kome je dosuđeni iznos strane valute konvertovan predudom ima pravo na zateznu kamatu do donošenja presude po stopi koju domaće banke plaćaju na štedni ulog po viđenju za tu valutu, a od donošenja presude po stopi iz noveliranog člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Odlučujući o zateznim kamatama nižestepeni sudovi su zaključili da tužiocu pripada kamata po stopi propisanoj odredbom člana 277. stav 1. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima (tj. po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na dinarske štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana) od momenta štetnog događaja, odnosno od 15. avgusta 1985. godine do isplate, a pri tome oslonac nalaze u odredbi člana 186. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj se obaveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete. U reviziji se, međutim, ispravno ukazuje da se dosuđeni iznos od 281.633 dinara u stvari preračunata protivvrijednost izvorno deviznog potraživanja u iznosu od 1.197 DM prema kursu važećem na dan donošenja sudske odluke, pa zato tužiocu za period od dana štetnog događaja pa do

donošenja prvostepene presude pripada zatezna kamata po stopi koju su u tom vremenskom razdoblju na devizne štedne uloge po viđenju za odgovarajuću stranu valutu plaćale banke u SFRJ. Tek poslije donošenja prvostepene presude kojom je konvertovanjem u stvari transformisano izvorno devizno potraživanje u dinare prema kursu važećem na dan 22. januara 1987. godine tužiocu pripada naknada u skladu sa odredbom člana 277. stav 1. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima, kao što je za period od 22. januara 1987. godine do isplate i odlučeno nižestepenim presudama.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 466/87, od 12.5. 1988)

103.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na potraživanje naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka teče od dospijea za isplatu svakog pojedinog mjesečnog iznosa ili, ako je ove iznose nemoguće pouzdano utvrditi, od isteka godine u kojoj je došlo do gubitka ličnog dohotka.

Iz obrazloženja:

Iznos koji je dosuđen na ime naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka tokom 1985. godine, predstavlja u svom izvornom obliku novčano potraživanje, čija se visina ne utvrđuje na način predviđen u članu 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, s obzirom na cijene koje važe u vrijeme donošenja sudske odluke, pa zbog toga u ovakvom slučaju nema ni mjesta dosuđenju zatezne kamate od dana donošenja sudske odluke, kada u smislu člana 186. navedenog zakona, dospijeva obaveza na naknadu štete, a u smislu člana 277. stav 1. istog zakona i obaveza na plaćanje zatezne kamate.

Međutim u konkretnom slučaju šteta koju trpi tužilac zbog gubitka ličnog dohotka sukcesivno je nastajala tokom 1985. godine, što znači da nije ni postojala na dan 1.1.1985. godine od kada je, po prvostepenoj presudi, počela teći obaveza plaćanja zatezne kamate na cio dosuđeni iznos.

Radi donošenja pravilne odluke od kada teče obaveza plaćanja zatezne kamate trebalo je, ako je to moguće, utvrditi koliko iznose mjesečni gubici u ličnom dohotku, pa u zavisnosti od tog utvrđenja, odrediti početak nastanka obaveze plaćanja kamata za određene iznose. Ako je ovakvko utvrđivanje otežano, ili je neizvodljivo, u tom slučaju treba uzeti da je ukupni gubitak ličnog dohotka dospio na kraju 1985.godine, s obzirom na činjenicu da se stvarna visina ličnog dohotka radnika utvrđuje po završnom računu koji se sastavlja po isteku kalendarske godine, pa bi se moglo odrediti da zatezna kamata teče od 1.1.1986. godine.

(vrhovni sud BiH. Gvl. 40/88 od 8.12.1988.g.)

104.

277. stav 2. i 939. Zakona o obligacionim odnosima

Zajednica osiguranja imovine i lica ima pravo na zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO na regresno potraživanje naknade štete isplaćene naručiocu prevoza, ako je ugovor o prevozu imao karakter ugovora u privredi.

Iz obrazloženja:

Na tužitelja su isplatom naknade iz osiguranja, na osnovu člana 939. Zakona o obligacionim odnosima, prešla sva osiguranikova prava prema tuženom koji mu je odgovoran za štetu nastalu povredom ugovora o prevozu stvari. Između osiguranika tužioca i tuženog je bio zaključen

ugovor u privredi u smislu člana 25. stav 2. ZOO. Povredom tog ugovora nastupio je i osigurani slučaj iz ugovora o osiguranju imovine kojim se osiguranik osigurao za štetu koja mu se u konkretnom slučaju dogodila.

Isplatom naknade iz osiguranja od strane tužioca osiguraniku, na tužioca su, po samom zakonu, prešla sva osiguranikova prava prema tuženom (u ovom slučaju pravna sporedno potraživanje – naknadu štete iz ugovora o prevozu stvari). Tuženi je zakasnio s ispunjenjem novčane obaveze tužiocu koji je platio naknadu iz ugovora o osiguranju svom osiguraniku, proizašlu iz ugovora u privredi, te tužiocu duguje zateznu kamatu od zadocnjenja do isplate na osnovu stava 2. člana 277. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 499/87 od 20.10.1988.g.)

105.

Član 277. stav 3. Zakona o obligacioni odnosima

Član 47. Zakona o mjenici

Indosant duguje zateznu kamatu od 6% na mjeničnu sumu a povjerilac, čije je potraživanje bilo obezbijeđeno mjenicom, može tražiti od dužnika iz osnovnog pravnog posla zateznu kamatu po stopi koja je propisana odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

Iz razloga nižestepenih presuda proizilazi da je u konkretnom slučaju tužilac tražbinu utužio mjeničnom tužbom, te budući da mu tuženi pomenutu tražbinu duguje po mjenici, ispravan je stav izražen u navedenim presudama da u skladu sa odredbom člana 47. Zakona o mjenici, povjeriocu pripada pravo na kamatu po stopi od 6%. Naime, okolnost što je mjenica data kao sredstvo obezbijeđenja plaćanja tražbine, koja potiče iz ugovora u privredi, ne daje pravo imaocu mjenice da od mjeničnih dužnika zahtijeva kamatu iz ugovora u privredi, jer je za mjenične tražbine visina kamatne stope propisana Zakonom o mjenici, kao sprecijalnom propisu, pa zato avalistu nije moguće osuditi na plaćanje zateznih kamata prema odredbama člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Kako tuženi nisu u neposrednom ugovornom odnosu sa tužiocem, kao imaocem mjenice, kojem je mjenicu indosirao RO "Metalac" Prilep, prilikom donošenja nižestepenih presuda pravilno su primijenjene odredbe materijalnog prava kada je, uvažanjem prigovora tuženih, tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom za kamate preko 6%. S druge strane, imaocu mjenice kojom je obezbijeđena tražbina iz ugovora u privredi, preostaje mogućnost da redovnom tužbom zahtijeva kamatu iz ugovora u privredi po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, u skladu sa odredbom člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, od dužnika sa kojim je neposrednom ugovornom odnosu i to od momenta dospjeća tražbine iz ugovora u privredi do plaćanja te tražbine, s obzirom da mu ta kamata pripada zbog docnje u ispunjenju ugovorne obaveze iz osnovnog posla. Međutim, kamata po osnovu mjenice i kamata na potraživanje iz dužničko – povjerilačkog odnosa ne mogu zajedno preći najviši iznos zakonom dozvoljene kamate.

Indosiranjem mjenice prenose se samo prava iz mjenice, pa nisu osnovani navodi revidenta da je on, kao indosatar, indosiranjem mjenice stekao sva prava koja pripadaju indosantu prema dužniku, tj. ne samo glavni dug i kamatu propisanu članom 47. Zakona o mjenici već i redovnu i zateznu kamatu iz osnovnog posla indosanta i njegovog dužnika.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 405/87 od 21.4.1988.g.)

106.

Član 278. i 132. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

I kada su ispunjeni uslovi za plaćanje zatezних kamata po odredbi člana 132. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima ne mogu se ove kamate zahtijevati ako je povjeriocu dosuđena naknada štete zbog neispunjenja ugovora u većem iznosu od dugovanja zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sudnašao da sporazum o poslovnoj saradnji ima elemente ugovora o nalogu iz člana 747. ZOO, jer se tužena obavezala da će za račun tužioca vršiti plaćanje njegovih deviznih obaveza prema inopovjericima (čl. 4. i 6. sporazuma). Ovakvo utanačenje podrazumijeva i da će obaveza biti uredno izvršenja, uz punu zaštitu interesa nalogodavca – tužioca (član 751. Zakona o obligacionim odnosima). Tužilac je pokušao prevazići nastale teškoće naknadnim sporazumom sa tuženom, ali tužena nije ispunila obaveze ni preuzete tim sporazumom iako je u tom času morala znati stanje svoje likvidnosti i svoje mogućnosti, pa je tužilac opravdano raskinuo ugovor u julu 1983. godine.

Tužilac nema pravo na zatezne kamate koje je obračunao tuženoj na iznos novčanih sredstava za vrijeme od doznake do vraćanja 9. jula 1983. godine. Tužiocu, bi u smislu člana 132. stav 5. ZOO. na koji se poziva prvostepeni sud, pripadalo pravo na zateznu kamatu od dana kada je tužena primila isplatu. Odredbom člana 278. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima je, međutim, da povjerilac ima pravo na zateznu kamatu, bez obzira na to da li je pretrpio kakvu štetu zbog dužnikove doznje, a ako je šteta koju je povjerilac pretrpio zbog dužnikovog zakašnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku dopotpune naknade štete. Prema tome, zatezna kamata ne može biti dosuđena kumulativno sa naknadom štete, ako je od naknade štete prouzrokovane zakašnjenjem dužnika manja. Tužilac je tužbom obuhvatio (stav 1. izreke presude) naknadu cjelokupne štete koju je pretrpio plaćanjem deviza po većem kursu, a naknada te štete mu je dosuđena prvostepenom presudom, pa ne može tražiti i zatezne kamate koje u stvari predstavljaju pretpostavljenu naknadu štete i mogu se kumulirati sa naknadom samo do visine ukupno pretrpljene štete. To znači da tužilac može u ovoj parnici tražiti samo naknadu pretrpljene štete zbog povrede ugovora od strane tužene.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 221/87 od 27.8.1988.g.)

107.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Tužilac može zahtijevati procesnu zateznu kamatu, počev od dana kada u parnici povuče tužbu u pogledu glavnog tužbenog zahtjeva za naplatu potraživanja iz ugovora, koje je prestalo isplatom, i tužbeni zahtjev svede na plaćanje obračunate u ukupnom iznosu naplaćene zatezne kamate na glavno potraživanje od njegovog dospijeca do isplate.

Iz obrazloženja:

Pogriješio je prvostepeni sud kada je odbio tužbeni zahtjev za plaćanje procesnih zatezних kamata na dospelje zatezne kamate obračunate nakon plaćanja cijene i povlačenja tužbe u pogledu dotadašnjeg glavnog tužbenog zahtjeva. Prvostepeni sud opravdano ističe da u smislu člana 279. stav 1. ZOO, na dospelju, a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu ne teče zatezna kamata. što u konkretnom slučaju znači da tužioci nisu mogli zahtijevati ni procesnu zateznu kamatu na neplaćenu zateznu kamatu sve dok je postojalo glavno potraživanje na koje je tekla zatezna kamata. Ovo potraživanje je, međutim, prestalo isplatom, pa su tužioci na ročištu od 11.11.1986. godine povukli tužbu u pogledu plaćanja kupoprodajne cijene, a postavili zahtjev za plaćanje neisplaćenih dospjelih zatezних kamata na iznos cijene od dospijeca do isplate u apsolutnom

iznosu. Na ovaj način se osamostalilo potraživanje zatezних kamata i u smislu člana 279. stav 2. ZOO. mogli su tužiocі zahtijevati procesnu zateznu kamatu na taj iznos od dana postavljanja zahtjeva sudu za plaćanje zatezne kamate, tj. do 11.11.1986. godine.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 468/87 od 3.6.1988.g.)

108.

Član 401. Zakona o obligacioni odnosima

Zatezna kamata ne prestaje teći kada svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu.

Iz obrazloženja:

Žalba neosnovano ističe da se u ovom slučaju primjenjuje odredba člana 401. ZOO, odnosno da kamata prestaje teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu. Ova zabrana važi samo za ugovornu kamatu, kako to proizilazi iz člana 401 ZOO, koji je smješten u okvirima Odsjeka 2. koji regulišu ugovornu kamatu. Za razliku od ugovorne kamate zatezna kamata je u cijelosti uređena imperativnim propisima. Prema stavu 2. člana 277. ZOO, za novčanu obavezu proizašlu iz ugovora u privredi (koji je bio zaključen u konkretnom slučaju), stopu zatezne kamate propisuje Savezno izvršno vijeće, što je i učinilo Odlukom o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 19/82 do 21/88). Zatezna kamata određena je prema tome, zaknom, a visinu stope zatezne kamate propisuje Savezno izvršno vijeće.

Polazeći od prirode i svrhe zatezne kamate (pogađa dužnika zbog zakašnjenja u ispunjenju obaveze i predstavlja naknadu štete zbog zadocnjenja), ona mora da teče za cijelo vrijeme dužnikove docnje. Kada bi se, pogotovo u sadašnjim uslovima izrazite inflacije, zatezna kamata ograničila samo na iznos glavnice, to bi podsticalo dužnike da izbjegavaju blagovremeno ispunjenje obaveze, a ozbiljno ugrozilo interese povjerioca.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 47/88 od 20.10.1988.g.)

109.

Član 130. i 160. stav 1. tačka 1. zakona o rudarstvu

Mjesna zajednica ne može zahtijevati naknadu za troškove pripreme za eksploataciju i održavanje majdana šljunka na svom području od organizacije udruženog rada koja je majdan koristila, ako te troškove nije imala, niti će ih povodom konkretnog korišćenja majdana, imati.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica nije imala troškove za pripremanje i održavanje eksploatacionog područja "Zloimenjak". Odredbama Zakona o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 36/73)) i odlukom Skupštine opštine, koji se, s obzirom na nastanak relevantnih pravnih odnosa između stranaka, primjenjuju u konkretnom slučaju, nije predviđeno pravo mjesne zajednice na naknadu troškova za pripremu eksploatacionog područja, kao i za snošenje troškova za njegovo održavanje, kada ove troškove kao izdatak iz svojih sredstava, tužiteljica nije učinila, niti imala konkretan program pripreme i održavanja eksploatacionog područja, iz koga bi se pouzdano moglo zaključiti da će ona iz svojih sredstava učiniti takve izdatke. Samo pod tim pretpostavkama tužiteljica bi imala pravo na naknadu troškova pripreme i održavanja eksploatacionog područja "Zloimenjak", na način određen članom 16. Odluke. Osim toga, članom 16. Odluke obavezane su organizacije udruženog rada, građani i drugi korisnici da učestvuju u troškovima pripremanja zajedničkih eksploatacionih područja za eksploataciju, ali ne i mjesne zajednice i određeno da se ti troškovi (naknada) plaćaju unaprijed, prije izdavanja odobrenja za eksploataciju prema tehničkoj

dokumentaciji, na žiro račun mjesne zajednice na čijoj teritoriji se nalazi zajedničko eksploataciono područje.

Korisnici koji sudjeluju u tim troškovima, sredstva uplaćuju na žiro račun mjesne zajednice u cilju korišćenja uplaćenih sredstava za pripremanje zajedničkih područja za eksploataciju i njihovo održavanje. Iz činjenice što sredstva za pripremanje i održavanje eksploatacionih područja, nisu usmjerena na taj način nego su to regulisali tuženi i druga organizacija udruženog rada, sporazumom od 1.5.1977. godine, ne može se zaključiti da je za tužiteljicu nastalo umanjenje društvenih sredstava (štete).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 642/87 od 9.9.1988.g.)

110.

Član 30. Zakona o šumama

Član 29. Zakona o elektroprivredi

Elektroprivredna organizacija nije dužna da organizaciji koja gazduje šumom plaća naknadu za reprodukciju šume na zemljištu ispod dalekovoda.

Iz obrazloženja:

Tužilac – organizacija za gazdovanje šumom se poziva na odredbe člana 30. Zakona o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78), no u smislu odredaba ovog člana organizacije koje gazduju šumama, u društvenoj svojini (dakle, baš tužilac) dužne su izdvajati sredstva za reprodukciju šuma, a osnovica za izdvajanje tih sredstava je, kakko proizilazi iz člana 31 pomenutog zakona, vrijednost prodatih šumskih sortimenata u tekućoj godini.

Između parničnih stranaka nije sporno da je dalekovod – sredstvo tuženog, koji prolazi kroz šumu kojom gazduje tužilac, podignut još 1958. godine, a u smislu člana 29. Zakona o elektroprivredi ("Službeni list SRBiH", br. 16/78 i 40/82) zabranjeno je zasađivanje rastinja na zemljištu iznad, ispod ili pored elektroenergetskih vodovoda i postrojenja kojima se može ugroziti sigurnost tih vodova, odnosno postrojenja, ljudskih života i imovine, te je dato pravo elektroprivrednoj organizaciji da radi normalnog korištenja izgrađenog elektroenergetskog objekta održava trasu kresanjem ili otklanjanjem rastinja. Polazeći od ove odredbe, tuženi je imao pravo da od tužioca nauči kresanje izraslog rastinja ispod dalekovoda, te je obavezan samo da plati cijenu za izvršenu uslugu, ali nije dužan da plati naknadu za reprodukciju šumskog rastinja na trasi dalekovoda.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 293/87 od 29.8.1988.g.)

P R A V O O S I G U R A N J A

111.

Član 939. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji zakonska subrogacija u slučaju kada je osiguravač, po osnovu ugovora o kasko osiguranju, naknadio štetu osiguraniku, koji je prouzrokovao treći, upravljajući vozilom uz saglasnost vlasnika – osiguranika.

Iz obrazloženja:

Nižestepene presude kojima je tuženi obavezan da tužiocu isplati 101.480 dinara zasnovane su na činjeničnim utvrđenjima da je tuženi upravljajući motornim vozilom vlasništvo S.R. izazvao saobraćajnu nezgodu kojom prilikom je došlo do oštećenja vozila; pošto je tužilac po ugovoru o kasko osiguranju vozila isplatio vlasniku (svom osiguraniku) iznos od 101.480 dinara, nižestepeni sudovi nalaze da su u ovom slučaju ispunjeni uslovi z aprimjenu pravila iz člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, o zakonskoj subrogaciji, po kojoj tužiocu kao osiguravatelju pripada pravo potraživanja iznosa koji je u svrhu obeštećenja isplatio svom osiguraniku.

Polazeći od stanja činjenice kako su ga prihvatili nižestepeni sudovi, pravilan je zaključak sadržan u razlozima nižestepenih presuda, da je zahtjev tužioca u cijelosti opravdan, jer tuženi ne pripada krugu lica navedenih u članu 939. stav 4. zakona o obligacionim odnosima, kada se ne primjenjuje pravilo o zakonskoj subrogaciji.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 764/87 od 10.11.1988.g.)

STAMBENO PRAVO

112.

Član 3. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 2. Zakona o stambenim odnosima

Pravo korišćenja je ovlašćenje prava vlasništva (suvlasništvo), pa zbog toga vlasnik (suvlasnik) nije mogao ni po ranijim propisima imati stanarsko pravo na vlastitom stanu na koji je imao suvlasničko pravo.

IZ obrazloženja:

Na stambenim prostorijama u spornoj zgradi tuženi nije stekao stanarsko pravo. Takvo pravo nije imao ni za vrijeme ranijeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 11/66 – prečišćeni tekst), jer ga nije mogao steći kao suvlasnik, zbog toga što to pravo sadrži i pravo korišćenja stana.

Okolnost što je za važenje Uredbe o upravljanju stambenim zgradama ("Službeni list FNRJ", broj 29/54) Stambena uprava broj 1. Sarajevo odobrila tuženom da u spornoj zgradi, koja je i tada bila u suvlasništvu, koristi kao stan jednu sobu i kuhinju, kao i činjenica da je isti organ odobrio tuženom da se nakon iseljenja sustanara proširi i na preostale prostorije u zgradi, nisu osnov za sticanje stanarskog prava.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 715/87 od 16.6.1988.g.)

113.

Član 14. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 2. Zakona o svojini na dijelovima zgrada

Član 3. Zakona o stambenim odnosima

Suvlasnici mogu urediti način korišćenja stana i podjelom posjeda bez obzira da li je moguće razdijeliti stan na dva stana, kao posebne dijelove zgrade.

Ako iz ugovora o uređenju načina korišćenja stana suprotno, nije odlučno da li suvlasnik realni dio stana koristi sam ili ga daje u zakup drugom licu.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenima nižestepeni sudova prednik tužilaca B.A. i tuženi su 1970. godine stekli pravo svojine, na jednake dijelove, na trosoban stan, te su tom prilikom stan pregradili na dva dijela tako da je predniku tužilaca pripadala površina od 39 m², a tuženom površina od od 53 m². Prema daljim utvrđenjima nižestepeni sudova prednik tužilaca, a nakon njegove smrti tužiocima, su stambeni prostor od 39 m² izdavali u zakup, a tuženi je u stambenim prostorijama od 53 m² sam stanovao. Kada je zakupac prestao koristiti stambeni prostor koji pripada tužiocima, a tužiocima imali namjeru da zaključe ugovor o zakupu sa drugim licem, tuženi se uselio u ove stambene prostorije bez saglasnosti tužilaca.

Pravilno su nižestepeni sudovi odlučili kada su tuženog obavezali da tužiocima prema u posjedi dio stambenog prostora u površini od 39 m². Ovakva odluka nižestepeni sudova ukazuje se pravilnom, ali ne iz razloga navedenih u nižestepenim presudama, nego iz drugih razloga. Naime, zaključak da su prednik tužilaca i tuženi pregrađivanjem stana izvršili diobu trosobnog stana i time stvorili dva zasebna manja stana, ukazuju se preuranjenim. Stanom u smislu člna 3. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" broj 14/84) smatra se skup prostorija namijenjenih za stanovanje sa pomoćnim prostorijama, koje po pravilu čine jednu građevinsku cjelinu i imaju zaseban ulaz. Kako izvedeni dokazi ne ukazuju na to da su prednik tužilaca i tuženi, obzirom na raspored i veličinu stambenih prostorija, pregrađivanjem formirali dva posebna stana, ne može se sa sigurnošću prihvatiti stav nižestepeni sudova da je trosobni stan pretvoren u dvije realne individualne cjeline (član 2. Zakona o svojini na posebnim dijelovima zgrada).

No bez obzira na to ovaj sud nalazi da je osnovan zahtjev tužilaca da im tuženi preda u posjed dio stambenog prostora u pov. od 39 m² (desna strana trosobnog stana nakon pregrađivanja hodnika), jer je punovažan ugovor o diobi posjeda i bez razvrgnuća suvlasničke zajednice (član 14. ZOSPO-a). Prednik tužiocima i tuženi uredili su svoje međusobne odnose u o korištenju stana zaključenjem pismenog sporazuma prema kome su pregradili hodnik u ovom stanu, nakon čega se tuženi uselio u dio stana u pov. od 53 m², a prednik tužilaca (i nakon njegove smrti i tužiocima) dio stana u pov. od 39 m² izdavali u zakup. Zato tuženi nije bio ovlašten da jednostrano mijenja tako uređen način korištenja trosobnog stana. Stoga tužiocima pripada pravo na sudsku zaštitu ovlaštenja koja proizilaze iz navedenog sporazuma o uređenju odnosa, pa je odluka nižestepeni sudova da tuženi preda tužiocima u posjed dio stambenog prostora u pov. od 39 m² pravilna. Prigovor istaknut u reviziji da se tuženi proširio na dio stana koji je po sporazumu pripao predniku tužilaca radi zadovoljavanja svojih stambenih potreba, a da tužiocima taj stambeni prostor izdaju u zakup, je bez značaja, jer sporazum o uređenju međusobnih odnosa veće učesnike sporazuma u pogledu korištenja ovog trosobnog stana. Nije od uticaja ni prigovor revizije o nepotpunoj aktivnoj legitimaciji (jer da podnesenom tužbom nisu u ulozi tužilaca obuhvaćeni svi suvlasnici predmetnog trosobnog stana) obzirom da su sporazum o uređenju odnosa u pogledu korištenja stana zaključili prednik tužilaca i tuženi.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 348/87 od 14.4.1988.g.)

114.

Član 6. stav 1. i 13. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava koji u istom mjestu stekne pravo vlasništva na porodičnu stambenu zgradu ili odgovarajući stan, kao poseban dio zgrade, po sili zakona gubi stanarsko pravo, pa je dužan da se iseli iz stana sa svim korisnicima stana.

Iz obrazloženja:

Razlozi drugostepenog suda, koji je usvajanjem žalbe tuženi preinačio prvostepenu presudu i odbio tužbeni zahtjev, ne mogu se prihvatiti. To se prije svega odnosi na konstataciju drugostepenog suda da je prvostepeni sud izgubio iz vida propis iz člana 21. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, iz koga proizilazi pravo tužene A.S. kao kćerke tuženog A.A. koja živi u njegovom porodičnom domaćinstvu, da nastavi koristiti stan u društvenoj svojini, po iseljenju tuženog A.A. iz tog stana u vlastiti stan. U vezi s tim treba istaknuti da nije tačno da po iseljenju nosioca stanarskog prava po osnovu člana 13. zakona o stambenim odnosima SRBiH, u stanu mogu ostali korisnici stana, jer su i oni dužni da se isele.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 556/87 od 14.7.1988.g.)

115.

Član 23. Zakona o stambenim odnosima

Ugovor o korišćenju stana nije ništav samo zbog toga što je izostavljen jedan član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, naveden u rješenju o dodjeli stana na korištenje.

Iz obrazloženja:

Između tužene B.K. i tužene Direkcija za izgradnju i održavanje stambenog fonda JNA zaključen je ugovor o korištenju stana na osnovu rješenja Komande garnizona M., u kome su kao članovi domaćinstva označeni suprug i sin B. ali je prije zaključenja ugovora o korištenju stana Komande garnizona M. donijela novo rješenje, označavajući da se stan tuženoj B.K. dodjeljuje i za sina R. te da se zbog toga ranije rješenje stavlja van snage. Međutim, tužena Direkcija za izgradnju i održavanje stambenog fonda JNA u ugovor o korištenju stana unijela je da se zaključuje na osnovu ranijeg rješenja Komande garnizona M. i da će stan nosilac stanarskog prava koristiti sa suprugom i sinom B. (izostavljen sin R. koji je po utvrđenju nižestepeni sudova ostao u ranijem stanu, koji pripada tužiocu).

Na osnovu ovih utvrđenja, pravilnom primjenom materijalnog prava nižestepeni sudovi su odlučili tako što su tužioca odbili sa zahtjevom da se utvrdi ništavost ugovora o korištenju stana. naime, prema odredbi iz člana 23. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74, 23/76) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ovog ugovora o korištenju stana, ne proizilazi da bi bio ništav ugovor o korištenju stana, u kome bi, suprotno rješenju o dvanju stana na korištenje, bilo označeno da će nosilac stanarskog prava stan koristiti sa manjim brojem članova svoga domaćinstva.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 704/87 od 13.10.1988.g.)

116.

Član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Prekluzivni rok za tužbu zbog ispražnjenja bespravno useljenog stana iz člana 30. stav 7. zakona o stambenim odnosima, ne odnose se na tužbe koje su podnijete prije 1. novembra 1984. godine.

IZ obrazloženja:

Pozivanje tuženog na odredbu člana 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) nije osnovano s obzirom da je tužba podnesena još 4. aprila 1980. godine, jer je odredbom člana 87. citiranog zakona izričito predviđeno da se pomenuta zakonska odredba primjenjuje od 1. novembra 1984. godine i zato se ne može primijeniti u konkretnom slučaju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 214/87 od 28.1.1988.g.)

PORODIČNO PRAVO

117.

Član 230. stav 2. 231. i 232. Porodičnog zakona

Nedolično ponašanje djeteta prema roditelju nije razlog za lišavanje prava na zakonsko izdržavanje.

Iz obrazloženja.

Porodični zakon u svojim odredbama nije predvidio da bi u slučaju grubog i nedoličnog ponašanja djeteta prema roditelju – dijete izgubilo pravo da traži izdržavanje od roditelja, kao što to predviđa u odredbama člana 241. i 242. citiranog zakona u pogledu prava izdržavanja od bračnog druga. zato nije od značaja revizijski navod kojim tuženi tvrdi da mu je tužilac nanio tjelesnu povredu i da je stoga nedostojan da od njega traži izdržavanje, jer taj navod sve da je i tačan, ne bi imao nikakvog utjecaja na donošenje drugačije odluke.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 328/87 od 27.10.1988.g.)

118.

Član 258. Porodičnog zakona

Lice koje je izdržavalo tuđe dijete nema pravo da traži naknadu pričinjenih troškova od njegovih roditelja, ako je to činilo bez namjere da ih obaveže.

Iz obrazloženja:

Tuženi su u ljeto 1967. godine svoje dijete mlđb. Anđu dali na zaštitu i vaspitanje M.K. a u sporazumu sa tuženima M.K. je u jesen iste godine ovo dijete dala na zaštitu i vaspitanje tužiteljici. Tužiteljica je primila mlđb. Anđu u očekivanju skore udaje svoje kćeri, da ne bi ostala sama. Nižestepeni sudovi utvrdili da je tužiteljica izdržavala i školovala dijete stranaka, a da su tuženi samo u početnom periodu dali tužiteljici iznos od 3.300 dinara, a zatim iznos od 1.000 dinara.

Polazeći od prednjih utvrđenja nižestepeni sudovi su, na osnovu člana 258. Porodičnog zakona ("Službeni list SRBiH", broj 21/79), odnosno člana 40. Osnovnog zakona o odnosima roditelja i djece (do vremena stupanja na snagu Porodičnog zakona), obavezali tužene da tužiteljici za period od 1. jula 1970. godine do 1. juna 1981. godine naknade troškove izdržavanja mlđb. Anđe.

Međutim, pri odlučivanju u ovoj pravnoj stvari, nižestepeni sudovi nisu imali u vidu da lice koje je imalo troškove izdržavanja nema pravo na naknadu troškova ako su učinjeni bez namjere da se traži njihova naknada (animo donandi). U vezi s tim prepušteno je da se utvrdi da li je tužiteljica, bez namjere da traži naknadu ovakvih izdataka, u okolnostima kada su se njene kćerke spremale za udaju, primila dijete. U takvom slučaju potraživanje tuželjice ne bi bilo osnovano.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 560/87 od 14.7.1988.g.)

119.

Član 267. stav 5. Porodičnog zakona

Pravilo je da su stvari stečene zajedničkim radom u bračnoj zajednici – zajednička svojina bračnih drugova, samo bračni drug koji ima “znatno niži” udio u sticanju ima pravo da umjesto utvrđenja prava na suvlasnički dio zahtijeva naknadu u protuvrijednosti svog udjela.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pogrešno primijenom člana 267. stav 5. Porodičnog zakona SRBiH, zaključili da zbog toga što je udio tuženog u sticanju zajedničke imovine znatno niži od udjela tužiteljice, nema pravo da zahtijeva utvrđenje tog udjela već samo pravo na naknadu protuvrijednosti u novcu. Naime, pravo je jednog bračnog druga, čiji je udio u sticanju zajedničke imovine znatno niži od udjela drugog bračnog druga, da zahtijeva naknadu protuvrijednosti njegovog udjela u novcu, ali to ne isključuje pravo tog bračnog druga da zahtijeva utvrđenje udjela u zajedničkoj imovini srazmjerno doprinosu u sticanju te imovine. Tuženi je u toku cijelog postupka, a to ponavlja i u reviziji, zahtijevao utvrđenja udjela u predmetnoj zajedničkoj imovini, pa su nižestepeni sudovi bili dužni da utvrde taj dio neovisno od toga što su zaključili da je neznatan, a ne da to pravo tuženog isključuju, upućujući ga na postavljanje novčanog potraživanja.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 551/87 od 17.11.1988.g.)

120.

Član 266. i 271. Porodičnog zakona.

Naknada koju plaća jedan suvlasnik drugome, na ime razlike u vrijednosti između idealnog i realnog dijela, koji mu je pripao na diobi zajedničke imovine utvrđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja:

Nižestepene presude su zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prvostepeni sud je vrijednost jednog kvadratnog metra stambene površine, a s tim u vezi i visinu doplate, na ime razlike u stambenoj površini iznad 3/10 dijela, utvrdio prema cijenama u vrijeme vještačenja (16. oktobra 1983. godine). S obzirom na protek vremena do vještačenja pa do donošenja prvostepene presude (10. juna 1985. godine), da je u tom vremenu došlo i do povećanja cijena, prvostepeni sud je radi utvrđenja realne vrijednosti jednog kvadratnog metra stambene površine, a s tim u vezi i utvrđenja realne visine doplate, trebao pozvati vještaka da izvrši nadopunu vještačenja tako što će dati mišljenje na bazi u vrijeme presuđenja.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 630/87 od 25.8.1988)

121.

Član 273. Porodičnog zakona

Roditelji su dužni da trećem licu solidarnonaknade troškove izdržavanja njihovog djeteta, ali ako ne žive u bračnoj zajednici, njihova obaveza je razdijeljena, srazmjerno doprinosu koji su prema svojim imovinskim mogućnostima bili dužni da daju za izdržavanje djeteta.

Iz obrazloženja:

Roditelji su dužni da licu koje je izdržavalo njihovo dijete solidirano naknade troškove izdržavanja u smislu člana 273. Porodičnog zakona, ako žive u bračnoj zajednici. Ako roditelji ne žive zajedno svaki od njih bi mogao biti obavezan na naknadu troškova izdržavanja u srazmjeri u

kojoj je kao roditelj propustio (u skladu sa svojim mogućnostima) da doprinosi za izdržavanje svog djeteta.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 560/87 od 14.7.1988.g.)

122.

Član 273. Porodičnog zakona

Kada je protupravno prisvojeni novac preda bračnom drugu, koji je pri tome bio savjestan, postoji solidarna obaveza vraćanja samo ako je tako prisvojeni novac utrošen za podmirenje zajedničkih potreba porodične zajednice.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da pravosnažnom presudom supruga tuženog M.J. obavezana da tužiteljici plati 9.779,65 DM i 27.500 dinara, koji novac je prisvojila od G.I., koju je tužiteljica naslijedila. Također nije sporno da je izvršni postupak protiv M.J. radi namirenja navedene tražbine obustavljen, jer nema svoje imovine koja bi mogla biti predmet izvršenja.

Na osnovu okolnosti da je M.J. u postupku koji je prthodio donošenju naprijed navedene presude, izjavila da je prisvojeni novac predala svom suprugu – tuženom, koji nije znao da je novac protupravno prisvojen, nižestepeni sudovi su ocijenili da je tuženi soliradno odgovoran za navedeno potraživanje u smislu člana 273. Porodičnog zakona SR BiH i tužbeni zahtjev usvojili.

Osnovani sud navodi revizije da nižestepeni sudovi nisu utvrdili činjenice odlučne za pravilnu primjenu materijalnog prava. Prema odredbi člana 273. Porodičnog zakona SRBiH, za obaveze koje je jedan bračni drug preuzeo radi podmirenja tekućih potreba bračne odnosno porodične zajednice, kao i za obaveze za koje po zakonu odgovoraju zajednički oba bračna druga, odgovaraju bračni drugovi solidarno kako zajedničkom, tako i svojom posebnom imovinom. Ova odredba se primjenjuje na obaveze bračnih drugova nastala za vrijeme trajanja braka bez obzira na pravni osnov zasnivanja ili preuzimanja obaveze.

Nižestepeni sudovi su propustili da izvođenjem dokaza saslušanjem tuženog i njegove supruge M.J. u svojstvu parničnih stranaka, a po potrebi provođenjem i drugih dokaza, utvrde odlučnu činjenicu – da li je novac koji je M.J. prisvojila i predala tuženom, utrošen za podmirenje rekućih potreba bračne odnosno porodične zajednice (samom predajom novca tuženom od strane njegove supruge, nije zasnovana njegova solidarna odgovornost u smislu citirane zakonske odredbe, kako pogrešno ocjenjuju nižestepeni sudovi), pa zavisno od utvrđenja ove činjenice odluču o tužbenom zahtjevu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 629/87 od 25.8.1988.g.)

123.

Konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu

Neosnovan je zahtjev za regresiranje naknade troškova postupka dosuđene u parnici radi zakonskog izdržavanja pred stranism sudom, ako je tužilac po međunarodnoj konvenciji mogao da pokrene postupak pred tim sudom.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je svoj zahtjev zasnovao na navodima da je tužena zloupotrijebila pravo time što je tražila izmenu odluke o izdržavanju mlđb. djeteta kod suda u Minhenu, na osnovu čije odluke joj

je morao naknaditi troškove u iznosu od 300.000 dinara, pa je stoga zatražio da se obveže na vraćanje tog iznosa.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za vraćanje iznosa isplaćenog po osnovu naknade troškova spora, na osnovu pravosnažne presude opštinskog suda u Mostaru o izmjeni odluke o izdržavanju, jer je tuženoj pripadalo pravo da bira sud pred kojim će podnijeti tužbu za izmjenu odluke o izdržavanju.

Naime, tuženoj je pripadalo pravo da traži izmjenu odluke o izdržavanju pred nadležnim sudom u Jugoslaviji, ako i inostranim sudom, jer je Konvencijom o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu od 1959.g., predviđeno da se zahtjev za izdržavanje može podnijeti i inostranom sudu preko Saveznog sekretarijata za finansije.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 644/87 od 25.8.1988.g.)

NASLJEDNO PRAVO

124.

Član 67. Zakona o nasljeđivanju

Ništav je testament pred svjedocima ako zavještalcu nije poznao pismo na kome je napisan.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 67. stav 1. zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80) zavještalcu koji zna da čita i piše može sačiniti testament na taj način što će ispravu koju mu je neko drugi sastavio svojeručno potpisati u pisustvu dva svjedoka, izjavljujući pred njima da je to njegov testament. Ovim oblikom testameta može se koristiti samo lice koje zna da čita i piše. Ovo stoga što lice koje zna samo pisati li čak samo se potpisati, nije u mogućnosti da pregleda i ustanovi ono što je u testamentu napisano.

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima drugostepen presude proizlazi da je zavještalcu dana 3. jula 1980. godine sačinio testament pred svjedocima u advokatskoj kancelariji i da su testament potpisali svjedoci. Testament je napisan pisaćom mašinom, latinicom, dok se testator potpisao ćirilicom, pa kako je na osnovu rezultata izvedenih dokaza u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno da testator nije znao latinicu, već samo ćirilicu, nižestepeni sudovi su zaključili da on nije mogao lično pročitati sadržinu opisanog testameta.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 534/87 od 30.6.1988.g.)

Član 125.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Ugovor o doživotnom izdržavanju, kojim se primalac izdržavanja obavezuje da će za života ustupiti svoju imovinu ili njen dio davaocu izdržavanja, ne zaključuje se u formi propisanoj u članu 120. Zakona o nasljeđivanju, već u opštoj formi s obzirom na predmet prestacije (za prenos prava svojine na nekretninama u formi iz člana 9. ZPN).

Iz obrazloženja

Revizija je osnovana i u dijelu kojim su nižestepeni sudovi odbili protivtužbeni zahtjev tuženog da se utvrdi da je on stekao sporne nekretnine po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju. Nižestepeni sudovi polaze od toga da je ugovor o doživotnom izdržavanju u smislu člana 120. Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/780) strogo formalan ugovor., jer osim što mora biti sastavljen u pismenom obliku, nužno je da bude i ovjeren od sudije i da pri ovjeri ugovor bude pročitao ugovornim strankama, uz upozorenje na posljedice ugovora, pa pošto ugovor od 23. maja 1980. godine nije zaključen uz ispunjenje takve forme da se ne može smatrati ugovorom o doživotnom izdržavanju, te da nisu od značaja tvrdnje tuženog da je prije zaključenja ugovora od 23. maja 1980. godine, kao i poslije toga, sve do kraja života O.J. tuženi žive sa njim, starao se o njemu i obrađivao njegovo imanje. Međutim, nižestepeni sudovi pri razmatranju osnovanosti protutužbenog zahtjeva nisu imali u vidu da se može valjano zaključiti i ugovor, sa elementima ugovora o doživotnom izdržavanju, tako da se jedan ugovarač obavezuje da izdržava doživotno drugog ugovara, a da mu ovaj svu ili dio svoje imovine još za života ustupa u svojinu. Ukoliko takav ugovor ispunjava druge opšte uslove za valjanost ugovora i ako je sastavljen u obliku koji je predviđen posebnim zakonom (član 9. Zakona o prometu nepokretnosti), taj ugovor među strankama proizvodi pravno djestvo iako nije ovjeren od strane sudije u smislu člana 120. Zakona o nasljeđivanju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 358/87 od 14.4.1988.g.)

126.

Član 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Član 21. Zakona o izvršnom postupku

Iako primalac doživotnog izdržavanja može tražiti u izvršnom postupku ispunjenje obaveze iz sudskog poravnanja, kojim je noviran ugovor o doživotnom izdržavanju u pogledu ispunjenja te obaveze, to ga ne sprečava da zahtjeva raskid ugovora zbog toga što davalac izdržavanja ne ispunjava svoje obaveze.

Iz obrazloženja:

Ugovor o doživotnom izdržavanju, koji su dana 11. avgusta 1982. godine, zaključili tužilac, kao primalac izdržavanja i tuženi kao davalac izdržavanja, izmijenjen je sudskim poravnanjem, koju su parnične stranke zaključile kod prvostepenog suda pod brojem P. 884/82. Poravnanjem se tuženi obavezao da umjesto obaveza primljenih ugovorom o doživotnom izdržavanju tužiteljici na ime izdržavanja daje po 2.500 dinara mjesečno, kao i da joj preda u posjed 4.000 m² obradivog zemljišta koje bi tužiteljica sama koristila. Tuženi nije ispunjavao obaveze preuzete poravnanjem. Međutim, drugostepeni sud smatra da je tim poravnanjem sporni pravni odnos stranaka definitivno riješen i da je, tim poravnanjem sporni pravni odnos stranaka definitivno riješen i da je, u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku, tužiteljica stekla mogućnost da prinudnim putem traži ispunjenje obaveze, koje je tuženi opisanim poravnanjem preuzeo. Zato po nalaženju drugostepenog suda nisu postojali razlozi da se udovolji zahtjevu tužiteljice da se, zbog neispunjenja obaveze od strane tuženog, raskine ugovor o doživotnom izdržavanju. Mada je ispravan zaključak drugostepenog suda da je tužiteljica u izvršnom postupku mogla postaviti zahtjev da se tuženom prinudnim putem naloži da ispuni obaveze preuzete zaključenim poravnanjem (koje, u smislu člana 16. stav 2. tačka 1. Zakona o izvršnom postupku, ima karakter izvršne isprave), drugostepeni sud je izgubio iz vida odredbe člana 123. Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80) kojim je regulisano kada, u kojim slučajevima i pod kojim uslovima ugovorne stranke mogu raskinuti, odnosno tražiti raskid ugovora o doživotnom izdržavanju. Kako je konkretnom slučaju tužiteljica tužbom zahtijevala da se predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju raskine zbog toga što tuženi, kao davalac izdržavanja, prema njoj, kao primaocu izdržavanja, nije ispunjavao ugovorom preuzete obaveze (a što predstavlja razlog za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju iz ugovora o doživotnom izdržavanju iz člana 123.

stav 3. citiranog zakona), drugostepeni sud je ovaj spor trebao razmotriti iz navedenog materijalno – pravnog aspekta, te potom donijeti odluku o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 255/87 od 18.2.1988.g.)

127.

Član 239. i 152. Zakona o nasljeđivanju

Član 333. Zakona o parničnom postupku

Lice koje je učestvovalo u pravomoćno okončanom ostavinskom postupku nije prekludirano da u parnici istakne zahtjev za utvrđenje da je po drugom zakonskom osnovu prestalo pravo vlasništva (suvlasništva) na određenim stvarima koje su obuhvaćene rješenjem o nasljeđivanju, niti ga u tome sprečavaju pravila o pravosnažnosti sudske odluke, jer ne postoji istovjetnost zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 557/87 od 19.8.1988.g.)

NADLEŽNOST

128.

Član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

O zahtjevu za naknadu štete zbog povrede konja koji je vlasnik iznajmio svojoj organizaciji udruženog rada nadležan je da sudi redovni sud, a ne sud udruženog rada, bez obzira što je vlasnik u radnom procesu koristio iznajmljenog konja.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev se odnosi na naknadu štete zbog povrede konja, a zasnovan je na navodima da je tužitelj —radnik tuženog na poslovima izvoza iz šume drvnih asportimana, pri čemu je koristio vlastitu konjsku snagu, da za ovaj rad ostvaruje lični dohodak, na osnovu samoupravnog akta o raspodjeli ličnih dohodaka, a za korištenje konja naknadu prema utvrđenim normativima za korištenje konjske zaprege. Pored toga je istakao da je do nesreće došlo u momentu kada je krak kranske dizalice zakačio konja koji je inače udruženo sredstvo tuženog, gurao ga po tračnici i teško tjelesno povrijedio tako da je postao potpuno neupotrebljiv za rad.

Polazeći od izloženog, ovaj sud nalazi opravdanim prigovor Osnovnog suda udruženog rada u B.L., da se u konkretnom slučaju ne radi o sporu koji ima u vidu odredba člana 51. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH, nego o sporu iz zakupnog odnosa.

Ustupanjem konja na korištenje tuženom uz naknadu, zaključen je između tužitelja i tuženog ugovor o zakupu u smislu člana 567. Zakona o obligacionim odnosima. Kako je prema navodima tužbe šteta nastala tokom upotrebe zakupljene stvari, za suđenje u ovoj pravnoj stvari nadležni su redovni sudovi u smislu člana 34. stav 1. tač. 1-c. Zakona o redovnim sudovima SRBiH.

Momentom angažiranja konja vlasništvo tužioca za rad u korist tuženog, konj je postao privremeno društveno sredstvo tuženog (član 267. Zakona o udruženom radu) po osnovu ugovora o zakupu. Za pravnu prirodu ovog ugovora bez značaja je okolnost da rad sa konjem obavlja sam njegov vlasnik, jer on to, dok traje ugovor o zakupu, čini kao radnik tuženog (radnik kojem je tuženi povjerio da vlastitim konjem datim u zakup obavlja rad za njega).

(Vrhovni sud BiH, broj R. 2/88 od 24.5.1988.g.)

129.

Član 48. stav 1. tačka 9. Zakona o sudovima udruženog rada

U sporu o raspoređivanju sredstava (uključujući i stanove), prava i obaveze, po osnovu samoupravnog sporazuma zaključenog u povodu statusnih promjena u radnoj organizaciji ili složenoj organizaciji udruženog rada, nadležan je da sudi sud udruženog rada a ne redovni sud.

IZ obrazloženja:

Prema podnesku tužioca, kao tuženi je u ovoj parnici navedeno samo RO "Trgoprodaja" P. , a predmet konačno preciziranog tužbenog zahtjeva je utvrđenje da tužiocu pripada pravo raspolaganja na označenom stanu, te da su tuženi RO "Trgoprodaja" P., obaveže da to prizna i da svom radniku B.M. koji stanuje u tom stanu, u roku od 30 dana, obezbijedi drugi odgovarajući stan, Zahtjev je zasnovan na činjeničnim navodima tužioca da je koncem 1976. godine, došlo do transformacije zajedničkog prednika partijskih stranaka OOUR "Trgoprodaja" iz koje su se organizovale četiti novoformirane osnovne organizacije udruženog rada a zatim su se prve tri organizacije udruženog rada udružile u novu radnu organizaciju "Trgoprodaja" P. (tuženi) a OOUR "Velepromet" P. u RO "AIPK – Komerc" B.L. (tužilac), te su u ove četiri osnovne organizacije udruženog rada raspoređeni bivši radnici zajedničkog prednika stranaka, a ujedno je Samoupravnim sporazumom o raspoređivanju sredstava Fonda zajedničke potrošnje, sredstva za stambenu izgradnju i prava i obaveze iz tih sredstava, odnosno aneksom tog sporazuma, izvršeno raspoređivanje stanova prednika stranaka, tako da je po tom sporazumu stan iz tužbenog zahtjeva pripao tužiocu.

Prema tome, radi se o sporu o raspoređivanju sredstava, prava i obaveza iz međusobnog samoupravnog sporazuma o tim pravima i obavezama zaključenog povodom konstituisanja novih organizacija udruženog rada i njihovog udruživanja, dakle, o sporu za koji je odredbom člana 48. stav 1. tač. 9. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80) propisana stvarna nadležnost osnovnih sudova udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 113/88 od 26.5.1988.)

130.

Član 48. stav 2. tačka 21. Zakona o sudovima udruženog rada

Za suđenje o zahtjevu (prijedlogu) za poništenje odluke o dodjeli stana koju je donijela samoupravna interesna zajednica —Osnovna zajednica za izgradnju stanova učesnika NOR-a grada Sarajeva, nadležan je sud udruženog rada, a ne redovni sud.

Iz obrazloženja:

Predlagatelj (tužilac), svojim podneskom nasljevljenim kao tužba, pobija odluku Skupštine tužene SIZ stanovanja .- Osnovne zajednice za izgradnju stanova za učesnike NOR-a Grada Sarajeva, kojom je odbijen njegov prigovor protiv zaključka Izvornog odborra tužene, a tim zaključkom je odbijen zahtjev tužioca za dodjelu dvosobnog stana, kao razlog pobijanja tužilac navodi da su izvršni odbor, odnosno Skupština tužene, pri odlučivanju o njegovom zahtjevu za dodjelu stana pogrešno primijenili odredbu člana 8. pravilnika o rješavanju stambenih pitanja učesnika NOR-a na području Grada Sarajeva.

Ovaj sud je našao da odluke Skupštine tužene, koja se tužbom pobija, ne predstavlja upravni akt u smislu člana 6. zakona o upravnim sporovima, protiv koga se može pokrenuti upravni spor, pa zbog toga nema osnova u odredbi člana 38. stav 1. tačka 13. Zakona o redovnim sudovima, za stvarnu nadležnost Višeg suda u Sarajevu, a ne radi se ni o građansko – pravnom sporu za čije bi

rješavanje, po odredbi člana 34. stav 1. tačka 1-c. istog Zakona, bio stvarno nadležan Osnovni sud u Sarajevu.

Pošto se zahtjev tužioca, prema svojoj sadržini, odnosi na odlučivanje o pravu na dodjelu stana na korištenje koje on ostvaruje u Samoupravnoj interesnoj zajednici stanovanja – Osnovnoj zajednici za izgradnju stanova za učesnike NOR-a Grada Sarajeva, to je za suđenje u tom zahtjevu stvarno i mjesno nadležan Osnovni sud udruženog rada u Sarajevu, jer je njegova stvarna nadležnost zasnovana na odredbi člana 48. stav 2. tačka 21. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH. Prema toj odredbi sudovi udruženog rada, između ostalog, sude i o samoupravnim pravima i dužnostima radnih ljudi, organizacija i drugih korisnika u samoupravnim interesnim zajednicama, odnosno njihovim osnovnim zajednicama i jedinicama u kojima oni kao članovi tih zajednica zadovoljavaju svoje potrebe i interese.

*(Vrhovni sud BiH, broj R. 314/88 od 28.10.1988.g.)
(isto u R. 71/88 od 21.4.1988.g.)*

131.

Član 34. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima

Član 48. stav 2. tačka 22. Zakona o sudovima udruženog rada

Redovni sud je nadležan da odlučuje o sporu iz ugovora o dugoročnoj poslovnoj saradnji i kreditu, a ne sud udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile sporazum o dugoročnoj proizvodnoj saradnji i ugovor o investicionom kreditu za podizanje voćnjaka, na osnovu kojih je tuženi isporučio tužiocu sadnice višnji i trešnji. Tužilac tvrdi da se naknadno pokazalo da mu tuženi nije isporučio dvije sadnice trešnje “karaašlama” već dvije sadnice trešenje, pa da je zbog toga pretrpio štetu.

Iz izloženog proizilazi da je između parničnih stranaka zaključen sporazum o dugoročnoj poslovnoj saradnji, i ugovor o kreditu, pa zbog toga između stranaka nisu stvoreni odnosi učešća u upravljanju i odlučivanju o zajedničkim poslovima i ostvarenom dohotku, kao i njegovoj raspodjeli, te se ne radi o sporu iz člana 48. stav 2. tač. 22. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH. U konkretnom slučaju radi se građansko – pravnom sporu nastalom u izvršenju pomenutog sporazuma i ugovora, pa je za suđenje u ovoj pravnoj stvari u smislu člana 34. stav 1. tač. 1-c. Zakona o redovni sudovima SRBiH, nadležan osnovni sud.

*(Vrhovni sud BiH, broj R 311/88 od 31.20.1988.g.)
(Tako i broj R. 37/88 od 21.4.1988g.)*

132.

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

O zahtjevu za zasnivanje radnog odnosa bez oglasa ili konkursa, po osnovu ugovora o stipendiranju, nadležan je da odlučuje sud udruženog rada, a ne redovni sud.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 50. zakona o sudovima udruženog rada (“Službeni list SRBiH”, broj 14/80), osnovni sudovi udruženog rada, u prvom stepenu, pored ostalog, rješavaju i sporove o sticanju i prestanku svojstva radnika u udruženom radu.

Iz podataka spisa proizilazi da je predlagateljica bila stipendista učesnika u postupku, da je završila srednju poljoprivrednu školu u predviđenom roku i zatim postavila zahtjev za zasnivanje radnog odnosa bez objavljivanja oglasa, odnosno konkursa u smislu člana 14. stav 1. tač. 1. Zakona o radnim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 36/77 i 26/82).

Polazeći od suštine zahtjeva predlagateljice, ovaj sud nalazi da je osnovan stav Osnovnog suda K., da se u konkretnom slučaju radi o sporu iz člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH, za čije odlučivanje su nadležni osnovni sudovi udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 337/87 od 31.10.1988.g.)

133.

Član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da odluči o zahtjevu za poništenje odluke o dodjeli stipendije licima koja nisu u radnom odnosu.

Iz obrazloženja:

Zahtjev tužiteljice se odnosi na poništenje odluke o dodjeli stipendije drugim studentima, a zasniva se na navodima da je kao student Pravnog fakulteta u Sarajevu na objavljeni konkurs o dodjeli stipendije podnijela molbu koja je odbijena, a stipendija je protivno odredbama Pravilnika o stipendiranju, pobijanom odlukom dodijeljena drugim studentima.

Odredbom člana 48. i 52. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH, nije propisana nadležnost ovih sudova za rješavanje spora o zakonitosti odluke donesen po konkursu za dodjelu stipendije studentima. Stoga za rješavanje ove pravne stvari nije stvarno nadležan sud udruženog rada kako to pogrešno ocjenjuje Osnovni sud II.

Za suđenje u ovoj pravnoj stvari ne upuštajući se u ocjenu ovlaštenja tužiteljice da podnese ovakvu tužbu, nadležan je u smislu odredbe člana 34. stav 1. tač. 1-c Zakona o redovnim sudovima u SRBiH osnovni redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 287/88 od 31.8.1988.g.)

134.

Član 2. i 133. Zakona o nasljeđivanju

Član 51. Zakona o sudovima udruženog rada

O zahtjevu radnika za povećanje periodične naknade (rente) zbog gubitka ličnog dohotka nadležan je da sudi sud udruženog rada i u slučaju kada je radnik umro u toku postupka, pa je postupak nastavio njegov nasljednik.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 133. Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80) zaostavština prelazi na nasljednike danom smrti ostavioca. I potraživanja koja su podobna za nasljeđivanje (a to je u konkretnom slučaju novčano potraživanje za povećanje naknade zbog gubitka ličnog dohotka do trenutka smrti) u smislu člana 20. ovog zakona predstavljaju sastavni dio zaostavštine, pa nasljednici imaju pravni interes za utvrđenje tog potraživanja.

Predmetno potraživanje uprkos smrti ostaje uslovljeno njegovim radom i samoupravnim uređenjem, pa nije od značaja okolnost na koju ukazuje Osnovni sud udruženog rada u S. , da

nasljednic umrlog nisu u radnom odnosu kod OOUR “Niskogradnja” S. prema komje OOUR “Niskogradnja” S. prema kome je postavljen zahtjev da se obaveže da plaća povećani iznos rente.

S obzirom da je ovo potraživanje uslovljeno radom ostavioca kod te organizacije udruženog rada, osnovni sud udruženog rada nadležan je da nastavi postupak u ovoj pravnoj stvari neovisno od okolnosti što u procesni položaj predlagatelja stupaju nasljednici.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 45/88 od 21.4.1988.g.)

135.

Član 34. i 41. Zakona o vodama

Sud nije nadležan da odlučuje o zahtjevu za priključak na seoski vodovod.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tužioc i su svojim sredstvima izgradili priključak na seoski vodovod, a tuženi H.R. kao mještani nije učestvovao u snošenju izdataka za ove radove. Međutim, tuženi H.R. naknadno je odlučio da se i on priključi na ovaj vodovod, te se obratio tuženom RO “Vodovod” M.P. (koji upravlja vodovodom), sa zahtjevom za priključenje ali su se tom zahtjevu usprotivili tužioc i podnijeli tužbu sudu, sa zahtjevom da se utvrdi da tuženom H.R. ne pripada pravona priključenje na vodovod.

Ovakav spor i po ocjeni ovog suda ne spada u sudsku nadležnost. Naime, prema odredbi člana 41. Zakona o vodama (“Službeni list SRBiH”, broj 35/75) organizacijama udruženog rada, drugim organizacijama i pojedincima, koji nisu učestvovali u izgradnji seoskog vodovoda može se odobriti priključenje na takav vodovod ako je to moguće s obzirom na količinu vode za piće i druge uslove. Ovo odobrenje daje, na osnovu člana 34. istog zakona, nadležni organ uprave za poslove vodoprivrede. Sud je nadležan da u smislu člana 41. stav 3. u vezi sa stavom 5. Zakona o vodama, rješava spor o snošenju srazmjernog dijela troškova izgrađenog vodovoda, održavanja i iskorištanja vodovoda, ako interesent kome je odobrenje priključenje vodovoda i investitori seoskog vodovoda, nisu zaključili ugovor o učešću interesenta u tim troškovima.

S obzirom na izloženo i sadržinu tužbenog zahtjeva (da se utvrdi da tuženi H.R. nema ovlaštenja da se priključi na seoski vodovod zbog nedovoljne količine pitke vode) pravilno su se nižestepeni sudovi, na osnovu člana 16. Zakona o parničnom postupku, oglasili apsolutno nenadležnim da rješavaju spor u ovoj stvari.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 658/87 od 21.9.1988.g.)

136.

Član 54. – 57. Zakona o premjeru i katastru zemljišta

Članovi 164 – 167. Zakona o premjeru i katastru nekretnina

U sudskom postupku se ne može tražiti ispravka upisa posjeda u katastar zemljišta.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 187. stav 1. Zakona o parničnom postupku propisano je da tužbom za utvrđenje tužilac može tražiti da sud samo utvrdi postojanje odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost odnosno neistinitost neke isprave, što znači da se ne može tražiti utvrđenje činjenica – posjeda nekretnina koje se nalaze u njegovom pritežanju.

Ni iz izjava tuženog datih u toku postupka pred prvostepenim sudom ne proizlazi da tuženi polaže pravo na posjed predmetne nekretnine, pa zato ne postoje zakonske pretpostavke za podnošenje tužbe zbog uznemiravanja posjeda. (član 42. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

Kada bi se i prihvatili tužiočevi navodi sadržani u činjeničnom supstratu tužbe da je “Greškom prilikom fotogrametrijskog snimanja terena i uspostavljanja novog katastra označen tuženi”, iako on, prema slijedećim navodima tužbe “nema nikakvog pravnog osnova, niti valjanog titulsa”, neophodno je ukazati da su za otklanjanje ovakvih i sličnih grešaka nadležni opštinski organi uprave za geodetske poslove i katastar nekretnina (odredbe člana 54. do 57. Zakona o premjeru i katastru zemljišta, (“Službeni list SRBiH”, broj 14/78), odnosno člana 164., 165, 166. i 167. sada važećeg zakona o premjeru i katastru nekretnina (“Službeni list SRBiH”, broj 22/84). To istovremeno znači da za otklanjanje ovakvih i sličnih grešaka redovni sudovi uopšte nisu nadležni.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 335/87 od 14.7.1988.g.)

PARNIČNI POSTUPAK

137.

Član 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku

U parničnom postupku nemože se ispitivati zakonitost upravnog akta – rješenja o arondaciji, niti raspravljati o zahtjevu za isplatu naknade mimo tog rješenja.

Iz obrazloženja:

Iz razloga drugostepene presude slijedi da je prvostepeni sud na osnovu rezultata izvedenih dokaza utvrdio da su predmetne nekretnine od prednika tužilaca oduzete na osnovu pravosnažne odluke Sreske agrarne komisije od 17. jula 1947. godine, da se navedena odluka zasnivala na odredbama člana 7, 41. i 42. Zakona o agrarnoj reformi i kolinizaciji u N.R. Bosne i Hercegovine (“Službeni list NRBiH”, broj 2/46, sa izmjenama i dopunama u broju 18/46, 29/47, 37/49 i 14/51), kao i da je sporno zemljište od bivšeg vlasnika oduzeto “radi arondiranja državnošumskog zemljišta”, i ove nekretnine predate na upravljanje tadašnjem Ministarstvu šuma Bosne i Hercegovine.

Osim toga, u razlozima drugostepene presude je naglašeno da su u smislu člana 41. stav 1. ZARIK-a predmetne nekretnine oduzete bez naknade, jer je citirana zakonska odredba predviđjela mogućnost da se šumska dobra, koja spadaju u velike posjede, oduzmu bez naknade, pa iz svega naprijed izloženog slijedi da su nadležni organi uprave u skladu sa citiranim zakonskim propisima, predniku tužilaca oduzeli predmetne nekretnine i da su te nekretnine postale društveno vlasništvo.

To znači da su nakon provedenog upravnog postupka sporne nekretnine postale društveno vlasništvo, pa i kada bi bili tačni navodi tužilaca da citirano rješenje Sreske agrarne komisije sadrži nedostatke na koje su oni ukazivali u toku postupka pred prvostepenim sudom i u žalbi, odnosno u reviziji (tj. da navedeno rješenje njihovom predniku, a niti njima, nikada nije uručeno i da zato nije moglo postati pravosnažno, niti im je za oduzeto zemljište određena ili plaćena bilo kakva naknada), njegova bi se valjanost, pod uslovima propisanim odredbama Zakona o opštem upravnom postupku, mogla preispitivati u postupku pred nadležnim organom uprave. Upravni akt nisu ovlašteni da u parničnom postupku preispituju redovni sudovi, niti su oni, postupajući po tužbi radi utvrđenja pravnog odnosa, uz istovremeni zahtjev za vraćanje spornih nekretnina ili isplatu naknade u visini njihove protuvrijednosti, ovlašteni da ovakvom zahtjevu tužilaca udovolje, jer su u parničnom postupku vezani pravnosnažnom odlukom organa uprave.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 334/87 od 17.3.1988.g.)

138

Član 68. i 71. tačka 6. Zakona o parničnom postupku

Ako postoji sumnja da sudija svjesno griješi u korist ili na štetu parnične stranke to je razlog za izuzeće, a ne za određivanje da u predmetu postupa drugi stvarno nadležni sud.

Iz obrazloženja:

Pretpostavlja se da sudija ne griješi namjerno. Ako bi postojala sumnja da sudija namjerno griješi na štetu ili u korist stranke to bi bio razlog za izuzeće (član 71 do 76 Zakona o parničnom postupku), a ne za delegaciju drugog suda u smislu člana 68. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 204/88 od 21.6.1988.g.)

(Tako i R. 203/88 od 21.6.1988.g.)

139.

Član 68., 71 – 74 Zakona o parničnom postupku

Okolnosti koje pobuđuju sumnju stranke o nepristrasnosti svih sudija nadležnog suda nisu razlog za određivanje da u predmetu postupa drugi stvarno nadležni sud, već mogu predstavljati osnov za podnošenje zahtjeva za izuzeće.

Iz obrazloženja:

Iz odredbe člana 68., Zakona o parničnom postupku proističe da se za postupanje u pojedinim predmetnima, umjesto nadležnog, može odrediti drugi sud, ako je očigledno da će delegirani sud lakše sprovesti postupak ili ako za delegiranje postoje drugi važni razlozi.

U prijedlogu tužioca nije navedena nijedna okolnost iz koje bi proisticalo da će neki drugi sud lakše sprovesti postupak u ovom predmetu u odnosu na Osnovni sud G., što znači da ne postoje razlozi cjelishodnosti zbog kojih bi u ovom predmetu trebalo vršiti delegiranje drugog suda.

Navodi tužioca kojima se obrazlaže prijedlog za određivanje drugog suda da postupa u ovom predmetu, u suštini se svode na izražavanje sumnje u nepristrasnost sudije kao predsjednika vijeća, odnosno svih sudija toga suda koji bi došli u poziciju da odlučuju u ovom predmetu, što je razlog zbog kojeg se u smislu člana 71. tačka 6. zakona o parničnom postupku može tražiti izuzeće sudije, ali ne i opravdan razlog zbog kojeg bi u smislu člana 68. navedenog zakona trebalo odrediti drugi sud da postupa u ovom predmetu.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 235/88 od 21.6.1988.g.)

(Isto broj R. 201/88, 233/88, 238/88 i 239/88 svi od 18.2.1988.g.)

140.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Kada su stranke odredile u ugovoru drugi sud za suđenje u svim sporovima koji nastanu povodom ugovora, taj sud je nadležan i za spor o plaćanju zatezne kamate zbog neblagovremenog plaćanja novčane obaveze iz ugovora.

IZ obrazloženja:

Pogrešno je stanovište prvostepenog suda da nije ugovorena mjesna nadležnost prvostepenog suda u ovom predmetu, s obzirom da se tužbeni zahtjev odnosi na obračunate zatezne kamate po osnovu plaćenih glavnih tražbina u docnji, a koje rezultiraju iz zaključenog ugovora. Zatezne kamate su sporedno potraživanje akcesorne prirode i one dijele sudbinu glavnog duga, a to znači da se prorogaciona klauzula iz ugovora koji je priložen uz tužbu, odnosi kako na glavnica, tako i na zatezne kamate koje se potražuju zbog zakašnjenja u plaćanju glavnog duga iz ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 52/88 od 20.10.1988.g.)

141.

Član 90. i 109. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 14. i 35. Zakona o izvršnom postupku

Sporazum o socijalnom obezbjeđenju između Socijalističke federativne republike Jugoslavije i Savezne republike Njemačke, savez samoupravnih interesnih zajednica, socijalne i dječije zaštite Bosne i Hercegovine nije punomoćnik odgovarajuće institucije u SR Njemačkoj pred našim sudovima.

IZ obrazloženja:

Postupak u ovoj pravnoj stvari je pokrenut na osnovu dopisa Zajednice dodatka na djecu Bosne i Hercegovine Sarajevo, kojim se prosljeđuje akt Biroa rada u Freiburgu, SR Njemačka, a taj akt se naziva "Izvršni zahtjev Biroa rada Freiburg".

Pomenuti akt Biroa rada u postojećem obliku ne posjeduje sve osobine prijedloga za izvršenje predviđene u članu 35. Zakona o izvršnom postupku, jer nije naslovljen sudu, niti naznačno da se traži izvršenje tražbine putem suda, a nije navedeno ni srodstvo izvršenja. U ovakvoj situaciji sud je morao tražiti od povjerioca da ispravi i dopuni prijedlog za izvršenje (član 109. Zakona o parničnom postupku, u vezi sa članom 14. ZIP).

Odluke suda donesene u ovoj pravnoj stvari dostavljene su Zajednici dodatka na djecu BiH Sarajevo (sada Savez samoupravnih interesnih zajednica socijalne i dječije zaštite BiH Sarajevo) kao da je ova institucija punomoćnik Biroa rada Freiburg. Međutim, takav status (statut punomoćnika) Zajednica dodatka na djecu nije stekla po Sporazumu o socijalnom obezbjeđenju koji je zaključen između Socijalističke Federativne republike Jugoslavije i Savezne Republike Njemačke ("Službeni list SFRJ", broj 9/69), niti se taj status mogao steći po posebnoj punomoći, jer po členu 90. stav 1. Zakona o parničnom postupku, koji se propis, u smislu člana 14 ZIP, shodno primjenjuje i u izvršnom postupku, punomoćnik stranke u postupku može biti samo poslovno sposobno fizičko lice. Prema tome, ne postoje uslovi da se u ovom predmetu Zajednica dječijeg dodatka tretira kao punomoćnik Biroa rada Freiburg i zbog toga se ovoj instituciji nisu mogle ni dostavljati odluke koje su donesene u ovoj pravnoj stvari. Poštujući obaveze koje je naša zemlja preuzela po naprijed navedenom bilateralnom sporazumu, nedostatak u zastupanju se mogao otkloniti tako što bi se potpisnik akta Zajednice dodatka na djecu uslovno tretirao kao punomoćnik, pa je od njega trebalo zatražiti da u određenom roku dostavi punomoć, naravno potpisanu od inostrane institucije koja se u ovom predmetu pojavljuje kao povjerilac. Druga je mogućnost da sud izravno stupa u kontakt sa povjericom (Biro rada) i obavijesti ga o nedostatku u pogledu zastupanja, pozivajući ga da imenuje punomoćnika. Pomenuta manjkavost u pogledu zastupanja ima karakter bitne povrede odredaba postupka i u odnosu na odluku koju dužnik pobija žalbom.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 25/88 od 18.8.1988.g.)

142.

Član 109. , 186., i 494. Zakona o parničnom postupku

Član 38. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

Kako se osnovni sud do zaključenja glavne rasprave može oglasiti nenadležnim za suđenje u sporu iz nadležnosti Višeg suda i tužilac, koji je propustio da označi vrijednost predmeta spora, od koje zavisi stvarna nadležnost suda, može ukloniti taj propust u toku cijelog prvostepenog postupka.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 186. stav 2. Zakona o parničnom postupku, kada nadležnost, sastav suda ili pravo na izjavljivanje revizije, zavisi od vrijednosti predmeta spora, a predmet tužbenog zahtjeva, kao u ovoj parnici, nije novčano potraživanje, tužilac je dužan da u tužbi naznači vrijednost predmeta spora, što znači da u slučaju kada se radi o privrednom sporu, propust tužioca da još u tužbi označi vrijednost predmeta spora, faktički onemogućava sud da kvalifikovano ocijeni svoju stvarnu nadležnost, dakle da postupa po tužbi, pa je sa takvom tužbom osnovni sud morao postupiti kao sa neurednim podneskom u smislu člana 109. Zakona o parničnom postupku, odnosno pozvati tužioca da u određenom roku otkloni ovaj nedostatak i tek nakon toga ocijeniti svoju stvarnu nadležnost, a zatim raspravljati o tužbenom zahtjevu.

Kako osnovni sud kome je tužba podnesena, nije tako postupio, nego je tužilac samoinicijativno na ročištu za glavnu raspravu održanom pred tim sudom 11. januara 1988. godine otklonio nedostatak iz tužbe tako što je po prvi put označio vrijednost predmeta spora iznosom od 1.000.000 dinara, tužba je tek od tog momenta bila podobna za raspravljanje, a tako označena vrijednost predmeta spora mjerodavna za ocjenu stvarne nadležnosti, pa je u takvoj situaciji okolnost što je sud naknadno naplatio taksu na manju osnovicu, bez značaja za drugačije zaključivanje o stvarnoj nadležnosti suda.

Pošto se u ovom slučaju u ulozi tužioca i tuženog nalaze subjekti koje ima u vidu odredba člana 38. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima, a prema vrijednosti predmeta spora od 2.000.000 dinara, za suđenje je propisana funkcionalna nadležnost vijeća (član 494. Zakona o parničnom postupku), to je prema istoj odredbi Zakona o redovnim sudovima, viši sud stvarno nadležan.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 76/88 od 28.4.1988.g.)

143.

Član 151. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 2. zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti

Član 91. i 92. Zakona o autorskom pravu

Parnični troškovi ne obuhvataju i nagradu za zastupanje po autorskoj agenciji.

Iz obrazloženja:

Odredba člana 151. stav 2. zakona o parničnom postupku propisuje da parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu. Stranci, koju zastupa Jugoslovenska autorska agencija, ne pripada pravo na naknadu troškova zastupanja po Advokatskoj tarifi, jer ovo ne proizilazi ni iz odgovarajućih odredaba ranijeg Zakona o parničnom postupku, a niti iz odredaba sada važećeg Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, sa izmjenama i dopunama u broju 36/77, 38/80, 69/82, 43/82, 58/84 i 74/87), niti iz odredaba ranijeg ili sadašnjeg Zakona o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 30/68, odnosno 19/78).

Okolnost, što je u Jedinствenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ" broj 34/76) na strani 902. zaštita autorskih prava svrstana u istu kategoriju sa advokatskim uslugama – ne znači da je time propisano pravo autoske agencije na nagradu za zastupanje u autorsko pravnim sporovima. Naime, svrha Jedinственe klasifikacije djelatnosti propisana je odredbom člana 2. Zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 6/76), a iz te odredbe, kao i ostalih odredaba navedenog zakona, ne proizilazi zaključak da je njime priznato pravo Autorskoj agenciji da joj za zastupanje u autorsko – pravnim sporovima pripada naknada po advokatskoj tarifi. Ovi troškovi ne mogu se dosuđivati per analogiam, već samo na osnovu izričitog zakonskog propisa. Zato je neprihvatljiv žalbeni prigovor da autorska agencija, budući da je osnovana u skladu sa odredbama člana 91. i 92. Zakona o autorskom pravu i registrovana kod Okružnog privrednog suda u Beogradu, ima pravo na naplatu troškova zastupanja po odredbama Advokatske tarife.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 27/88 od 31.10.1988.g)

144.

Članovi 113. i 190. Zakona o parničnom postupku

Ne smatra se da je tužba preinačena prije zaključenja glavne rasprave ako je podnesak sa izjavom o povećanju tužbenog zahtjeva upućen sudu poštom preporučeno na dan ročišta na kome je glavna rasprava zaključena, a stigao nakon tog dana.

Iz obrazloženja:

U podnesku od 2.11.1987. godine, predatom pošti preporučeno 4.11.1987. godine (istog dana kada je zaključena glavna rasprava) koji je primljen kod prvostepenog suda 6.11.1987. godine, tužilac je preinačio tužbu povećanjem zahtjeva za kamate. Prema odredbama stav 1. i 2. člana 113. ZPP samo kad je podnesak vezan za rok smatra se da je dat u roku ako je prije nego što rok istekne predat ili upućen preko pošte preporučenom pošiljkom nadležnom sudu. Ovaj podnesak tužioca nije vezan za rok pa ga je on mogao poslati sudu u bilo koje vrijeme do zaključenja glavne rasprave. U vrijeme zaključenja glavne rasprave (4.11.1987. godine) podnesak tužioca je bio upućen sudu poštom preporučeno, ali mu je stigao tek 6.11.1987. godine. Takav podnesak (preinačenje tužbe) proizvodi procesno pravno dejstvo samo kada stigne sudu do zaključenja glavne rasprave, a ne i kada je na dan zaključenja glavne rasprave poslat prvostepenom sudu poštom preporučeno, pa zbog toga sud za njega nije znao i nije ga mogao uzeti u obzir.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 601/87 od 14.7.1988.g.)

145.

Članovi 190. stav 1. i 331. Zakona o parničnom postupku

Ne može se donijeti presuda na osnovu priznanja ako je u času njenog donošenja u sudskom spisu postojao podnesak tužioca kojim preinačava tužbu povećanjem tužbenog zahtjeva.

IZ obrazloženja:

Na ročištu za glavnu raspravu 21.4.1986. godine donesena je odluka da se rasprava u ovoj pravnoj stvari odlaže na neodređeno vrijeme radi provođenja dokaza vještačenjem u vezi sa utvrđivanjem visine štete. Slijedili su zatim podnesci obiju stranaka koji su predati pošti kao preporučene pošiljke 24.4.1986. godine. Tužilac u svom podnesku obavještava sud da svoj tužbeni zahtjev povećava na 5.000.000 dinara, a tuženi daje izjavu da priznaje tužbeni zahtjev kako je istaknut u tužbi, naravno prije preinačenja tužbenog zahtjeva.

Po prijemu navedenih podnesaka, prvostepeni sud, bez održavanja ročišta za glavnu raspravu, donosi presudu na osnovu priznanja kojom udovoljava zahtjevu tužioca do iznosa koji je opredijeljen u tužbi (348.538 dinara) a odbija prijedlog tužioca za preinačenje tužbe. U razlozima prvostepenog rješenja, koje razloge prihvata i drugostepeni sud, ističe se da je momentom priznavanja tužbenog zahtjeva zaključeno raspravljanje, pa da tužilac, u smislu člana 190.s tav 1. ZPP, nije mogao nakon toga preinačivati tužbu.

Izjava tuženog o priznanju tužbenog zahtjeva stvara obavezu za sud da bez daljeg raspravljanja donese presudu na osnovu priznanja. Davanje takve izjave ne može se, kako to pogrešno smatraju nižestepeni sudovi, uzeti kao momenat zaključivanja svakog raspravljanja u odnosnom predmetu, jer i iz odredbe člana 331. stav 3. ZPP proističe da mogu nastupiti određene okolnosti zbog kojih i poslije priznavanja tužbenog zahtjeva postoji potreba provjeravanja određenih okolnosti i činjenica, a ta provjera se može vršiti i na ročištu za glavnu raspravu. U pomenutom propisu izričito je navedena mogućnost odlaganja donošenja presude na osnovu priznanja, ako se ukaže potreba pribavljanja obavještanja u vezi sa činjenicom da li se radi o priznanju tužbenog zahtjeva sa kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3. ZPP). Može se pojaviti i sumnja da li priznanje tužbenog zahtjeva sadržano u podnesku potiče od tuženog, pa je i u ovakvom slučaju potrebno pribaviti potrebna obavještenja, a u tu svrhu se može zakazati i ročište za glavnu raspravu. Sama činjenica, o kojoj je riječ u članu 331. stav 4. ZPP, da tuženi može opozvati priznanje tužbenog zahtjeva sve do momenta donošenja presude, ukazuje na to da se priznanje tužbenog zahtjeva ne može poistovijetiti sa momentom zaključivanja raspravljanja pred sudom.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 112/88 od 8.12.1988.g.)

146.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. stav 1., 373. tačka 4. i 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku

S obzirom da je stopa zatezne kamate promjenjiva sud će prvostepeno revizije (žalbe) tuženog preinačiti pobijanu presudu tako da će odrediti da tuženi duguje zateznu kamatu po odredbi iz člana 277. stav 1. ZOO (odnosno po odluci SIV-a o visini stope zatezne kamate), ali najviše do visine stope koja je dosuđena odnosno ako presudu pobija tužilac, do visine stope zatezne kamate koju je tražio do zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

S obzirom na obavezu ovoga suda da po službenoj dužnosti pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava (član 365. stav 1. i 2. Zakona o parničnom postupku) valjalo je odluku prvostepenog suda o obavezi plaćanja zateznih kamata izmijeniti na način opisan u izreci ove presude, s obzirom na činjenicu da je stopa zateznih kamata koja se, u smislu člana 277. stav 1. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima, plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, podložna promjenama, s tim da stopa zatezne kamate u sporu stranaka ne može preći gornju granicu od 83% utvrđenu prvostepenom presudom, jer je tužilac konačno preciziranim tužbenim zahtjevom tražio da mu se kamata plati po toj stopi (član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 3/88 od 31.10.1988.g.)

147.

Član 333. Zakona o parničnom postupku

Nema presuđene stvari ako se činjenični osnov promijenio nakon pravosnažno okončanog postupka u ranijoj parnici.

IZ obrazloženja:

IZ razloga drugostepene presude slijedi da je pravosnažnom presudom prvostepenog suda u ranijoj parnici između istih parničnih stranaka, radi raskida ugovora o darovanju tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom. IZ razloga drugostepenog rješenja slijedi da se u oba spora, tj. i u pravomoćno okončanom i u ovome sporu radilo o istom tužbenom zahtjevu, zasnovanom na istom činjeničnom osnovu, jer da se i u jednom i u drugom sporu citirani darovni ugovor pobija zbog neblagodarnosti tuženog, te su zato nižestepeni sudovi zaključili da je u pitanju presuđena stvar, i zato tužbu odbacili (član 333. Zakona o parničnom postupku).

Osnovano se, međutim, u reviziji ukazuje da u konkretnom slučaju nisu bile ispunjene zakonom propisane pretpostavke za konstataciju da je tužbeni zahtjev istaknut od strane tužioca u ovome sporu pravosnažno riješen presudom prvostepenog suda broj P. 228/84 od 10. oktobra 1984. godine. Naime, pravosnažnost presude odnosi se samo na njenu izreku, a ograničena je na odnos među istim parničnim strankama, kao i na istovjernost presuđenog tužbenog zahtjeva u pogledu njegove sadržine i pravnog osnova. Pri tome je pravosnažnost ograničena na one činjenice (činjenice prema kojima se opredjeljuje osnov tužbenog zahtjeva) koje su se zbile prije donošenja presude. Ako se neke relevantna činjenica dogodila pošto se više nije mogla iznijeti u ranijem postupku, ona nije obuhvaćena pravosnažnošću. U konkretnom slučaju, međutim, iz činjeničnog supstrata tužbe vidljivo je da tužilac ističući da se tuženi i njegova supruga prema njemu neblagovremeno odnose, iznosi također da se oni uopšte ne brinu o njegovoj ishrani, odijevanju i liječenju, iako je on stariji čovjek i nesposoban da se o sebi brine, kao i da tuženi uopšte ne obrađuje zemlju koju je od njega dobio na poklon, već je prodaju bescijenje i dobijeni novac troši na kocku, piće i žene, a radi se o činjenicama koje su se dogodile iza pravosnažnog dovršenja ranije parnice.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 472/87 od 12.5.1988.g.)

148.

Član 354. Zakona o parničnom postupku

Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka kada je u sporu iz nadležnosti osnovnog suda sudio viši sud.

IZ obrazloženja:

Postupak je proveden i okončan pred stvarno nadležnim višim sudom iste vrste, što ne predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka. Naime, prema odredbi člana 354. stav 2. tačka 4. zakona o parničnom postupku, apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka u pogledu nadležnosti suda postoji samo ako su povrijeđena pravila o stvarnoj nadležnosti suda odnosno ako niži sud iste vrste odluči o tužbenom zahtjevu za koji je nadležan viši sud ili kada o tužbenom zahtjevu odluči redovni sud druge vrste, a takva povreda nije počinjena donošenjem pobijane odluke od strane višeg suda iste vrste.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 20/88 od 21.10.1988.g.)

149.

Član 382. Zakona o parničnom postupku

Ako revident nije pobijao žalbom prvostepenu presudu, reviziju može izjaviti samo protiv onog dijela drugostepene presude kojim je preinačena prvostepena presuda na njegovu štetu, pod uslovom da je povećana (ili smanjena) dosuđena naknada u iznosu koji predstavlja procesnu pretpostavku za dopuštenog revizije.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 382. stav 1. Zakona o parničnom postupku, stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donijete u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude. Stranka koja nije izjavila žalbu protiv prvostepene presude nema pravo da izjavi reviziju protiv pravosnažne presude donijete u drugom stepenu, kojom prvostepena presuda u dijelu kojim je odlučeno o njenoj obavezi nije izmijenjena na njenu štetu.

Iz podataka spisa proizilazi da tužena protiv prvostepene presude nije izjavila žalbu i da je prema tome ta presuda u dijelu kojim je usvojen tužbeni zahtjev do iznosa od 66.000 – dinara, postala pravosnažna, pa tuženoj ne pripada pravo na reviziju protiv drugostepene presude u dijelu kojim je preinačena prvostepena presuda i njena obaveza povećana za 46.000 dinara, jer je drugostepenom presudom odlučeno o njenoj obavezi u manjem iznosu od 50.000 dinara.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 341/87 od 12.5.1988.g.)

150.**Član 456. stav 1. i 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku**

Fikciju povlačenja tužbe ne otklanja odsustvo sa ročišta zbog “teškog finansijskog stanja” parnične stranke.

IZ obrazloženja:

Nedolazak parničnih stranaka na prvo ročište za glavnu raspravu i na sljedeće novo ročište, u smislu člana 499. stav 1. zakona o parničnom postupku, stvara zakonsku fikciju da je tužilac povukao tužbu, bez obzira što je podneskom, odgovarajući na prigovor tuženog, istakao da mu tuženi duguje novčani iznos naveden u mandatnoj tužbi.

Okolnost koju žalba ističe (teško finansijsko stanje tužioca zbog koga je navodno bio “objektivno” spriječen da pristupi na ročište) ne otklanja zakonsku fikciju o povlačenju tužbe, a posljedica nastupa nedolaskom stranaka na pripremno ročište ili na prvo ročište za glavnu raspravu i na sljedeće, novo ročište. Tužilac je mogao angažovati punomoćnika iz sjedišta prvostepenog suda i na taj način uticati na troškove postupka koje je on prethodno trebao da snosi, budu manji.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 35/88 od 20.10.1988.g.)

VANPARNIČNI POSTUPAK**151.****Član 82. stav 2. Zakona o eksproprijaciji****Član 382. i 400. Zakona o parničnom postupku****Član 111. Zakona o redovnim sudovima****Pravila vanparničnog sudskog postupka**

U vanparničnom postupku revizija nije dozvoljena, ako posebnim zakonom nije predviđena.

IZ obrazloženja:

Reviziju, kao vanredni pravni lijek, u vanparničnim stvarima nisu predvidjela ni pravna pravila vanparničnog sudskog postupka, niti pak slijed da bi revizija u vanparničnim stvarima mogla biti dozvoljena kada bi se shodno primijenile odredbe člana 382. i 400. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, sa izmjenama i dopunama u broju 69/82 i 74/87). S druge strane, Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86), u članu 111. stav 4. propisuje da će se u vanparničnim stvarima u pogledu nadležnosti suda za rješavanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti koji podiže javni tužilac, uslova za podizanje zahtjeva i drugih pitanja postupka shodno primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku. Zakon o redovnim sudovima, međutim, nema odredbe o reviziji, iako u istom članu reguliše neka pitanja vanparničnog postupka, što znači da revizija u vanparničnim stvarima nije dozvoljena, a zahtjev za zaštitu zakonitosti jeste, ako posebnim zakonom nije dozvoljena (kao npr. u članu 82. stav 2. Zakona o eksproprijaciji SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 753/87 od 20.10.1988.g.)

(Tako i broj Rev. 642/87 od 25.8.1988.g.)

IZVRŠNI POSTUPAK

152.

Član 20. i 35. Zakona o izvršnom postupku

Kada izvršna isprava obavezuje dužnika da isplati povjeriocu određeni iznos u stranoj valuti, povjerilac može tražiti izvršenje isplatom u domaćoj valuti po kursu na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Rješenjem opštinskog suda na osnovu pravosnažne rjesude kojom su dužnici oglašeni krivim zbog krivičnog djela prevare i obavezani da vjerovnicima vrate 3.500 DM, dozvoljeno je predloženo izvršenje, isplatom u dinarskoj protuvrijednosti utvrđenoj po kursu na dan izvršenja.

Protiv navedenog rješenja dužnisi su podnijeli prigovor navodeći da vjerovnicima pripada pravo na naplatu dinarske protuvrijednosti od 3.500 DM, obračunate po kursu na dan nastanka obaveze.

Vjerovnici su, s obzirom da je dužnik izvršnom ispravom, obavezan da im isplati navedene sume u stranoj valuti, mogli zahtijevati izvršenje isplate u toj valuti, pa u slučaju da se od dužnika ne bi moglo naplatiti ovakvo potraživanje izvršila bi se konverzija u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan isplate. Zbog toga su vjerovnici bili ovlašćeni da traže ispunjenje obaveze isplatom protuvrijednosti strane valute na dan isplate.

(Vrhovni sud BiH, broj gvl. 29/88 od 13.10.1988.g.)

**NAČELNI STAVOVI XXXIX ZAJEDNIČKE SJEDNICE SAVEZNOG SUDA,
REPUBLICHIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG
VOJNOG SUDA ODRŽANE 26. I 27. OKTOBRA 1988. GODINE U BEOGRADU**

153.

I

1. Obaveza zajednice osiguranja po osnovu ugovora o osiguranju korisnika, odnosno sopstvenika motornog vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima cijeni se prema ugovorenoj osiguranoj sumi.

2. Limit obaveze zajednice osiguranja utvrđuje se prema ukupnoj šteti u jednom štetnom događaju bez obzira na broj oštećenih lica.

Iznos štete prema kome utvrđuje obim odgovornosti zajednice osiguranja obračunava se tako što se novčana šteta uzima u iznosu u kome je nastala, a nenovčana materijalna šteta i nematerijalna šteta utvrđuje se prema cijenama odnosno kriterijima u vrijeme štetnog događaja. Šteta koja se naknađuje u stranoj valuti obračunava se po kursu na dan štetnog događaja.

Ako utvrđeni iznos štete ne prelazi iznos osigurane sume zajednica osiguranja dužna je da potpuno naknadi štetu i kad visina štete prema cijenama, odnosno kriterijima u vrijeme donošenja sudske odluke prelazi iznos osigurane sume. Ako je iznos štete utvrđen na način iz prethodnog stava veći od osigurane sume zajednica osiguranja dužna je da naknadi dio štete prema srazmjeri između osigurane sume i tako utvrđenog iznos štete.

3. Zatezna kamata i parinčni troškovi soduđuje se bez obzira na limit osiguranja.
4. Kad u parnici po zahtjevima više ošćenih iz istog štetnog događaja utvrdi da ukupna šteta prelazi osiguranu sumu sud će svakom od tužilaca dosuditi srazmjeran dio naknade, tako da zbir dosuđenih iznosa ne pređe limit obaveze zajednice osiguranja.

154.

II

Lice čije je autorsko pravo povređeno može zahtevati isplatu naknade kako po pravilima o pruzrokovanju štete tako i po pravilima o sticanju bez osnova, ako su ispunjeni uslovi za podnošenje oba zahteva , s tim što se naknada za isti gubitak po oba zahteva ne može komulirati.

155.

III

Pravosnažna presuda kojom je odlučeno o naknadi štete ne sprečava sud da u novoj parnici između istih stranaka po zahtevu za nanadu štete iz istog štetnog događaja raspravlja i o podeljenoj odgovornosti za štetu nezavisno od toga da li je u prethodnoj parnici podeljena odgovornost utvrđivana ili utvrđena.

UPRavno PRAVO

156.

Članovi 68, 70, 73. i 75. Zakona o građevinskim zemljištima

Naknada za dodjeljivanje, uređenje i korišćenje gradskog građevinskog zemljišta predstavljaju tri potpuno posebne vrste naknade koje su zakonom ustanovljene i culju ostvarenja sredstva koja bi se koristila za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta ili za razvoj i unapređenje drugih objekata komunalnih djelatnosti, kao i za troškove izrade prostorne planske dokumentacije, pa je tužilac kao vlasnik poslovnog prostora dužan da plaća naknadu za korišćenje tog zemljišta i pored toga što je platio naknade za dodjeljivanje i uređenje istog zemljišta.

Iz obrazloženja:

Sud nije našao da je u upravnom sporu koji je okončan presudom Višeg suda u Banja Luci broj U- 236/87 od 16.2.1988. godine došlo do povrede materijalnog prava ili povrede pravila postupka koja je mogla biti od uticaja na rješenje ove upravne stvari, pa se otuda nisu ni stekli uslovi za uvažavanje podnesenog zahtjeva primjenom člana 50. stav 1. i 2. u vezi sa članom 19. stav 2. zakona o upravni sporovima. Naime, u konkretnom slučaju se radi o utvrđivanju obaveze podnosioca zahtjeva na plaćanje naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, a koju naknadu su prema opštinskim odlukama, donesenim u skladu sa čl. 73. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86)- ranije odredbama čl. 160. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 13/74 i 21/81) dužni da plaćaju vlasnici stambenog prostora, odnosno korisnici gradskog građevinskog zemljišta, kao i nosioci stanarskog prava ili zakupci poslovnog prostora.

Prema tome, kako je i podnosilac zahtjeva vlasnik poslovnog prostora, to je u skladu sa odredbom Odluke o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta ("Službeni glasnik opštine Banja Luka " br. 7/78 i 2/85) obveznik plaćanja ove naknade. Pri tome je potrebno ukazati da ova naknada nije isto što i naknada za dodjeljivanje i uređenje gradskog građevinskog zemljišta, a koju naknadu su dužni da plate oni građani koji pristupaju izgradnji bilo stambenog ili poslovnog prostora na dodijeljenom gradskom građevinskom zemljištu. Stoga se neosnovanim ukazuje prigovor tužitelja da on nije u obavezi da plaća naknadu za korišćenje građevinskog zemljišta, jer da je u postupku dodjele građevinskog zemljišta radi izgradnje poslovne zgrade već platio naknadu za dodijeljeno građevinsko zemljište i njegovo uređenje, obzirom da se ovdje radi o drugoj obavezi koja nastaje i plaća se prije izgradnje bilo stambenog ili poslovnog objekta, dok obaveza po osnovu plaćanja naknade za korišćenje gradskog građevinskog zemljišta nastaje po izgradnji navedenih objekata i plaća se najčešće tromjesečno, kakav je slučaj u tužiteljevom predmetu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Uvl. 33/88 od 3.11.1988.g.)

157.

Član 272. Zakona o prostornom uređenju

Kada je društveno politička zajednica na osnovu člana 272. zakona o prostornom uređenju svojom odlukom ovlastila zavod za urbanizam i izgradnju grada kao organizaciju udruženog rada koja vrši djelatnost od posebnog društvenog interesa da u vršenju javnih ovlaštenja vodi postupak i donosi rješenje o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta, taj zavod je stvarno nadležan da odlučuje o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta a ne opštinski organ uprave.

IZ obrazloženja:

Pravilno je Viši sud u Zenici odlučio kada je tužbu Ferenčev Ivana podnijeti protiv rješenja Opštinske komisije za privredu, društveno planiranje i finansije Opštine Bugojno, broj 01-416-3 od 10.4.1987.g odbio kao neosnovanu. Ovaj sud nalazi da pobijanom presudom nije povrijeđeno materijalno pravo niti pravila postupka koja su mogla biti od uticaja na rješenje konkretne upravne stvari. Pri tome je sud dao potpune i valjane razloge zbog kojih je ocijenio da je zakonito drugostepeno rješenje a žalba neosnovana. Naime, neosnovano podnosila zahtjeva prigovara da zavod za izgradnju Bugojna nije stvarno nadležan da donosi prvostepena rješenja o obavezivanju građana za plaćanje naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, te da skupština opštine nije mogla na pomenuti zavod prenijeti javna ovlaštenja za donošenje ovih rješenja. Odlukom Skupštine opštine Bugojno o osnivanju zavoda za urbanizam i izgradnju Bugojno ("Službeni glasnik opštine Bugojno", broj 5/75) Zavod je osnovan kao organizacija udruženog rada od posebnog društvenog interesa za grad, pa mu je kao takvom povjereno opštinskom Odlukom iz iste godine između ostalog, i vođenje postupka i donošenja rješenja o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta. Ova odluka donesena je na osnovu člana 272. Zakona o prostornom

uređenju, kojim je propisano da društveno – politička zajednica može odlukom ovlastiti organizaciju udruženog rada da vrši pojedina javna ovlašćenja. Prema tome ne može se prihvatiti prigovor tužitelja da u njegovom slučaju pomenuti Zavod nije bio stvarno ovlašćen da donese rješenje o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta, jer se radi o organizaciji udruženog rada, a ne o upravnoj organizaciji kako tužitelj tvrdi, koja je ovlašćena opštinskom odlukom o povjeravanju vršenja određenih poslova iz oblasti prostornog uređenja da donosi pomenuta rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH. Uvl. 55/88 od 3.11.1988g.)

158.

Član 36. i 39. Zakona o stambenim odnosima

Član 210. Zakona o prostornom uređenju

Izvođenje radova u stanu spada u domen prava i obaveza davaoca stana na korišćenje i građana u korišćenju stana u društvenoj svojini i stana na kojem postoji pravo svojine a ne prostornog uređenja, i uređuje se Zakonom o stambenim odnosima, a ne zakonom o prostornom uređenju. Zato urbanističko- građevinski inspektor nije ovlašten da nosiocu stanarskog prava inspekcijском mjerom naredi obustavu i rušenje radova, koje je ovaj izveo u stanu.

Iz obrazloženja:

Prema pravnom shvatanju organa uprave izraženom u osporenom i prvostepenom rješenju nosilac stanarskog prava stana u društvenoj svojini ima pravo da izvodi radove uređenja i adaptacije stana samo ako je od nadležnog organa uprave dobio odobrenje za izvođenje ovih radova. Polazeći od ovog shvatanja organi uprave su tužiteljici naložili obustavljanje radova koje je bez odobrenja za gradnju izvodila u stanu u ul. Branka Bojića 15/1 a zatim su osporenim rješenjem pozivom na odredbu člana 210 Zakona o prostornom uređenju konačno naložili rušenje radova koje je tužiteljica izvela nakon obustave. Međutim, ovo pravno shvatanje organa uprave nije pravilno i suprotno je odredbama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87 – prečišćeni tekst), zbog čega se osporeno rješenje zasniva na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, kako se to osnovano u tužbi ističe. Naime, pitanja koja se odnose na prava i obaveze građana u korištenju stana kao i pitanja koja se odnose na prava i obaveze davalaca stanova na korištenje regulisana su citiranim Zakonom o stambenim odnosima član 1.). Pravo građanina da koristi stan za zadovoljavanje ličnih i porodičnih potreba vezano je i za obavezu da stan koristi pažljivo i da ga čuva od oštećenja. U okviru ove obaveze spada i dužnost da u stanu vrši opravke koje se odnose na tekuće održavanje stana (član 36).

Vršenju ovih radova ne mogu se protiviti stranari drugih stanova u zgradi, niti mu je za vršenje ovih radova potrebna saglasnost davaoca stana. Osim toga nosilac stanarskog prava može vršiti promjene u stanu u cilju poboljšanja uslova stanovanja i u cilju zadovoljavanja stambenih potreba ali pod određenim uslovima i uz saglasnost davaoca stana na korištenje odnosno zajednica stanovanja i pribavljenog mišljenja kućnog savjeta (član 36. i 39. citiranog zakona). Slijedi da pitanja koja se odnose na izvođenje radova u stanu ne spada u domen prostornog uređenja kako to pogrešno zaključuju organi uprave, nego se radi o pitanjima koja se odnose na stambenu oblast. Zbog toga građanin nije dužan prije izvođenja radova u stanu da dobije odobrenje nadležnog organa za izvođenje ovih radova. To proizilazi i iz odredbe člana 143. Zakona o prostornom uređenju, kojim nije propisano da je za izvođenje ovakvih radova potrebno odobrenje za gradnju. Prema tome građevinsko – urbanistički inspektor nije ovlašten da u smislu odredbe člana 210. citiranog zakona, naredi, nosiocu stanarskog prava, obustavu izvođenja daljnjih radova koje ovaj vrši u stanu, niti je ovlašten da inspekcijском mjerom nalaže rušenje izvedenih radova u stanu. Iz

navedenih razloga ovaj sud je uvažio tužbu tužiteljice i osporeno rješenje poništio primjenom odredbe člana 42. stav 2. Zakona o upravnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U- 695/88 od 9.6.1988.g.)

159.

Član 7. stav 1. Zakona o ličnom imenu

Građanin ima pravo da traži promjenu samo imena, odnosno prezimena, a ne i promjenu imena ili prezimena drugog građanina bez obzira na pravni interes i razloge kojim opravdava podnošenje takvom zahtjeva.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 818/88 od 12.5.1988.g.)

160.

Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu – tar. broj 4. Tarife osnovnog poreza na promet

Okolnost da je prilikom nabavke pića u maloprodaji tužiteljica kroz njegovu cijenu platila porez na promet ne oslobađa je obaveze da kao samostalni ugostitelj plati porez na promet kada to piće prodaje korisnicima usluga u svojoj ugostiteljskoj radnji, jer se radi o dva prometa.

Iz obrazloženja:

Kako je odredbama alineje druge tačke 2. Napomene tarifnog broja 4. Tarife osnovnog poreza na promet koja je sastavni dio Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 33/72, 55/72, 28/73, 36/75, 58/75, 7/77, 61/78, 26/79, 5/80, 63/80, 3/81, 23/82, 13/83, 66/83, 71/84, 39/85 i 11/86) propisano je da za samostalno ugostiteljske radnje poreska osnovica na promet alkoholnih pića i osvježavajućih gaziranih bezalkoholnih pića i mineralnih i gaziranih voda prodajna cijena, pravilno je postupio prvostepeni organ kada je tužiteljici utvrdio zaduženje poreza na promet tih pića u ukupnom iznosu od 334.293 dinara jer nije pružila dokaze da je platila propisane poreze na promet na prodajnu cijenu alkoholnih i bezalkoholnih pića. Stoga je i tuženi pravilno postupio kada je odbio žalbu tužiteljice izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Navodi tužiteljice da je dva puta platila porez na promet nisu se mogli prihvatiti jer nabavka alkoholnih i bezalkoholnih pića u maloprodaji ne oslobađa poreskog odveznika da plati propisane poreze na promet na poresku osnovicu koju čini prodajna cijena koja je poznata tek nakon prodaje pića korisnicima usluga u ugostiteljskoj radnji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 770/88 od 15.9.1988.g.)

161.

Član 123. stav 3. Zakona o porezima građana

Obvezniku poreza na ukupan prihod građana pripada pravo na umanjenje poreske osnovice i za unuku nesposobnu za privređivanje ukoliko ju je obveznik poreza ili njegov bračni drug dužan po zakonu da izdržavan.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 3. člana 123. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 39/84) obvezniku poreza na ukupan prihod građana umanjuje se osnovica poreza za svakog izdržavanog

člana porodice u visini 60% prosječnog godišnjeg čistog ličnog dohotka zaposlenih u privredi republike, a prema odredbi stava 4. istog člana kao izdržavani članovi porodice smatraju se bračni drug, maloljetna djeca, djeca na redovnom školovanju do 27 godina života, djeca koja su završila školovanje a nisu zaposlena, ukoliko su prijavljena samoupravnoj zajednici za zapošljavanje, kao i lica nesposobna za privređivanje koja je obveznik poreza ili njegov bračni drug dužan po zakonu da izdržava.

Iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizilazi da je tužiocu u skladu sa citiranim zakonskim odredbama umanjena osnovica poreza za izdržavana dva člana porodice (majku koja nema prihoda i kćerku koja je udana ali je u 1986. godini živjela u zajedničkom domaćinstvu, nije zaposlena i ni muž nema zaposelnja) kao i da nisu priznate olakšice na dvoje unučari i na kreću koja je bila zaposlena u 1986. godini i po tom osnovu ostvarila 800.000 dinara ličnog dohotka. U žalbi izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja tužilac je istakao da mu je proeska olakšica priznata za majku Vuković Jovanku i kćerku Vuković – Milosavljević Milicu i da ne vidi razloga zašto mu za unuku Milosavljević Andreu (kćerku Milice) nije priznata olakšica pošto je izdržavao i kćer i unuku. Prema obrazloženju osporenog akta navodi tužioca nisu se mogli prihvatiti jer ta mogućnost nije predviđena odredbama člana 123. Zakona o porezima građana

162.

Član 3a stav 2. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava

Građanin koji prodaje nepokretnost u cilju rješavanja stambenog pitanja može pod uslovima propisanim zakonom o porezu na promet nepokretnosti i prava ostvariti pravo na oslobođanje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava ne samo za iznos sredstava uloženi u kupovinu zgrade, nego i za iznos sredstava uloženi za osposobljanje te zgrade za stanovanje.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 2. člana 3 a zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, 13/82i 30/85) građanin koji prodaje nepokretnosti u cilju rješavanja svog stambenog pitanja može oslobođenje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava ostvariti za iznos sredstava od prodaje nepokretnosti koja će uložiti u kupovinu ili izgradnju stambene zgrade odnosno stana samo do površine utvrđene propisom o racionalnom korištenju stana u mjestu stanovanja odnosno preseljenja, a prema odredbi stava 4. istog člana na razliku vrijednosti prodane nepokretnosti i vrijednosti stambene površine iz stava 2. i 3. tog člana izvršiće se razrez poreza na promet nepokretnosti i prava.

U skladu sa citiranim odredbama odlučivanje o zahtjevu za oslobođanje od poreza i razrezu poreza na promet nepokretnosti i prava vrši se u istom postupku i donosi jedno rješenje. međutim, iz spisa predmeta proizilazi da je prvostepeni organ prethodno donio rješenje o razrezu poreza broj 04-455-260-160/87 od 2.9.1987. godine kojim je obavezao tužioca na plaćanje poreza na promet nepokretnosti i prava u iznosu od 5.113.650 dinara, a tek kasnije rješenjem broj: 07-452-459/87 od 12.10.1987. godine oslobodio ih plaćanja poreza u iznosu od 1.391-793 dinara,. Pošto se prema odredbama Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava oslobođanja od plaćanja poreza daje pod uslovom da građanin naknadno u roku od dvije godine podnese uvjerenje andležnom opštinskom organu, a u spisu predmeta nema podataka da li su tužioci i prije razreza poreza tražili oslobođanje od plaćanja poreza, kada su tužioci podnijeli pismeni zahtjev za oslobođanje od plaćanja poreza trebalo je izmijeniti rješenje o razrezu poreza od 2.9.1987. godine i donijeli jedno rješenje o oslobođenju od plaćanja poreza kao i eventuanom razrezu poreza. Pri tome trama istaći da je u postupku donošenja prvostepenog rješenja trebalo cijeniti prigovore tužioca da su kupili ruševan objekat, i da su morali ulagati sredstva da bi objekat osposobili za upotrebu. Naime, pod pretpostavkom ispunjenja ostalih uslova mogli su tužioci u skladu sa odredbama Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava da ostvare pravo na oslobođenje

kako za iznos sredstava uložen u kupovinu stambene zgrade tako i za iznos sredstava uložen u osposobljavanje istog objekta za stanovanje jer bi takvo oslobođenje bilo u skladu sa ciljem rješavanja stambenog pitanja tužioca.

(Presuda vrhovnog suda BiH. U. 684/88 od 22.9.1988.g.)

163.

Član 26. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava

Član 163. stav 3. Zakona o porezima građana

Član 13. Zakona o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu

Odnosi između nadležnog opštinskog organa uprave koji vrši razrez i naplatu poreza ili u čiju se korist plaća porez i poreskog obveznika nisu obligaciono pravni već upravno pravni odnosi zasnovani na zakonu, pa poreski obveznik nije može svoje pravo na kamate na neosnovano naplaćeni dio poreza na promet nepokretnosti ili prava zasnivati na odredbama zakona o obligacionim odnosima, koji reguliše obligacione a ne upravno pravne odnose.

Članom 26. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava, ni drugim njegovim članovima, nije regulisano da poreskom obvezniku pored prava na povraćaj neosnovano naplaćenog dijela poreza pripada i pravo na kamate na taj dio poreza, što predstavlja "pravu prazninu" u zakonu, te se po ovom pitanju moraju analogno primijeniti odgovarajuće odredbe zakona o porezima građana i zakona o posebnom oporezivanju proizvoda i usluga u prometu.

IZ obrazloženja:

U pogledu razreza i naplate poreza na promet nepokretnosti i prava od poreskog obveznika, kao i u pogledu povraćaja poreskom obvezniku naplaćenog poreza koji on nije bio dužan da plati, mogu se primijeniti samo odredbe zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, 13/82 i 30/85), a nikako odredbe Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 i 39/85).

Odredbama republičkog Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava predviđeno je da se na promet nepokretnosti i prava može uvesti porez na promet i da taj porez uvodi skupština opštine svojom odlukom (čl. 1.), da je poreski obveznik poreza na promet prodavalac nepokretnosti odnosno prava (čl. 4. stav 1.), da poreska obaveza nastaje u trenutku zaključenja ugovora o prodaji odnosno zamjeni nepokretnosti ili prava (čl. 15. st. 1.), da je poreski obveznik dužan platiti razrezani iznos poreza u roku od 15 dana od dana prijema rješenja o razrezu poreza, a na iznos poreza koji ne plati u ovom roku dužan je platiti kamatu po stopi iz člana 277. stav 2. zaknoa o obligacionim odnosima (izmijenjeni čl. 22), te da poreski obveznik od koga je naplaćen porez na promet koji on nije bio dužan da plati, ima pravo na povraćaj tog poreza (čl. 26) koje pravo može realizovati podnošenjem zahtjeva za povraćaj poreza nadležnom opštinskom organu uprave u čiju korist je plaćen porez (čl. 29. st. 1.).

Ovakvim odredbama Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava dato je javno pravno ovlašćenje skupštini opštine da na svojoj teritoriji uvede porez na promet nepokretnosti i prava, regulisano koja lica (fizička i pravna) su poreski obveznici navedenog poreza, kada nastaje poreska obaveza, razrez i naplata poreza, te povraćaj neosnovano naplaćenog poreza. Odnosi koji nastaju po navedenim pitanjima između nadležnog opštinskog organa uprave koji vrši razrez i naplatu poreza ili u čiju se korist plaća porez i poreskog obveznika nisu obligaciono pravni odnosi (odnosi koji nastaju voljom stranaka u pravnom prometu izvršavanja njihovih obaveza ili odnosi u oblasti prometa robe, i usluga u kojima je zastupljena ekvivalentnost njihovih prava i obaveza) već upravno pravni odnosi zasnovani na zakonu kojima je nadležni upravni organ ovlašćen da bez volje poreskog obveznika od njega naplati porez ne dajući mu za naplaćeni iznos poreza bilo kakvu naknadu u slučaju docnje u naplati poreza da mu naplati i kamate, a u slučaju

više naplaćenog poreza da mu vrati neosnovano naplaćeni dio poreza. Iz ovih razloga neosnovano se tužitelji kao poreski obveznici pozivaju na odredbe čl. 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, koje se ne mogu primijeniti na njihov slučaj (po pitanju prava na kamate), jer se radi o saveznom zakonu koji reguliše obligacione odnose, a ne upravno – pravne odnose.

Tužitelj osnovano ukazuje u tužbi na pogrešnu primjenu Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava u prvostepenom i osporenom rješenju po pitanju plaćanja kamata na iznos neosnovano naplaćenog poreza na promet. Odredbama tog zakona nije predviđeno pravo poreskog obveznika na naplatu kamata na iznos poreza koji nije bio dužan da plati, nego samo pravo na povraćaj tog poreza, ali nijednom odredbom nie predviđeno ni da poreski obveznik nema pravo na kamate u takvom slučaju. To pitanje po ocijeni suda, nije regulisano navedenim zakonom i po istom postoji pravna praznina u zakonu. Za ovakvko tumačenje postoji osnov u drugim republičkim zakonim koji regulišu istu vrstu potraživanja . poreze druge vrste.

Zakon o posebno oporezivanju proizvoda i usluga u prometu (“Službeni ist SRBiH”, broj 30/85, 11/86, 45/86 i 42/87), u članu 13. propisuje da se u pogledu nadležnosti za obračun poreza na promet, plaćanja akontacije poreza, postupka utvrđivanja i naplate poreza, povraćaja poreza, zastarjelosti, knjiženja i kontrole shodno primjenjuju odrebe zakona o porezima građana (“Službeni list SRBiH”, broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88), a članom 163. stav 3. tog zakona predviđeno je da poreski obveznik na neosnovano više plaćene iznose poreza ima pravo na kamatu po stopi koja se plaća na štedne uloge po viđenju. Prema citiranim odredbama proizilazi da poreski obveznici od kojih se neosnovano naplate veći iznosi poreza predviđenih navedenim zakonima imaju pravo na povraćaj tog iznosa poreza sa kamata, pa je normalno zaključiti da u takom slučaju pripada pravo na kamate i poreskom obvezniku od kojeg je neosnovano naplaćen veći iznos poreza na promet nepokretnosti i prava. Pošto je propušteno u Zaknu o porezu na promet nepokretnosti i prava da se reguliše pitanje prava na kamate i visinu kamatne stope na neosnovano naplaćeni veći iznos proeza (tzv. pravna praznina) ostaje kao jedina mogućnost da se po ovim pitanjima analogno primijene odgovarajuće odredbe zakona o porezima građana.

Kako upravni organi nisu pravilno tumačili odredbe materijalnog prava na kojima je zasnovano prvostepeno i osporeno rješenje, propustili su da utvrde odlučne činjenice za koji vremenski period pripada tužiteljima pravo na kamate, po kojoj kamatnoj stopi procentuano je osnovano njihovo potraživanje na iznos neosnovano naplaćenog poreza na promet i konačno o kojem novčanom iznosu se radi, pa su oba rješenja donesena uz povredu pravila postupka i pogrešnu primjenu materijalnog prava. Time su se stekli uslovi za pobijanje osporenog rješenja iz člana 10. stav 1. tač. 1. i 3. Zakona o upravnim sporovima, radi čega je uvažavanjem tužbe primjenom člana 39. stav 2. istog zakona odlučeno kao u dispozitivu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 385/88 od 10.6.1988.g.)

164.

Član 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Članovi porodičnog domaćinstva nosioci stanarskog prava nemaju pravo da nastave sa korišćenjem stana nakon iseljenja nosioca stanarskog prava u slučaju kada je nosilac stanarskog prava stekao stanarsko pravo na drugi stan, koji mu je dodijeljen i za članove porodičngo domaćinstva, pa i onda kada je drugi stan nosiocu stanarskog prava dodijeljen na privremeno korišćenje.

Iz obrazloženja:

Na osnovu dokaza izvedenih u toku postupka utvrđeno je da je majci tužioca iz osnova radnog odnosa dodijeljen drugi stan. U rješenju o dodjeli stana navedeno je da se stan dodjeljuje za sve članove porodičnog domaćinstva uključujući i tužioca. U istom rješenju navedeno je da se drugi

stan dodjeljuje na privremeno korišćenje. Polazeći od ovih činjenica utvrđenih u toku postupka upravni organi su po, ocjeni ovog suda, izveli pravilan zaključak da tužiocu ne pripada pravo da nastavi daljnje korišćenje predmetnog stana jer je njegovoj majci dodijeljen drugi stan i za njega kao člana porodičnog domaćinstva. Okolnost da je u samoupravnoj proceduri prilikom dodjele predmetnog stana odlučeno da se dodjelom ovog stana ne rješava refinitivno stambeno pitanje porodice majke tužioca nego da se radi o privremenom rješenju stambenog pitanja nema značaja na pravo tužioca da nastavi daljnje korišćenje predmetnog stana jer je stambeno pitanje dodjelom predmetnog stana za cijelu porodicu majke tužioca riješeno privremeno do definitivnog rješenja, pa da cijela porodica majke tužioca koristi drugi stan dok se stambeno pitanje majke tužioca ne riješi definitivno. Na ovaj zaključak ukazuje i okolnost da majka tužioca nije osporavala rješenje o dodjeli stana u kojem je navedeno da se drugi stan dodjeljuje privremeno i za sve članove porodičnog domaćinstva, pa je zbog toga konačno i pravomoćno majci tužitelja dodijeljen drugi stan i za tužioca. Iz izloženog nisu ispunjeni uslovi koje predviđa odredba člana 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima da tužilac, kao član porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava nastavi daljnje korišćenje predmetnog stana. Ovaj sud stoga nalazi da se osporeno rješenje zasniva na pravilnoj primjeni materijalnog prava, zbog čega je primjenom člana 42. stav 2. Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u dispozitivu presude.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 43/88 od 12.5.1988.g.)

165.

Član 10. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Za odlučivanje o zahtjevu za iseljenje nezakonito useljenog lica iz stana na kome je stečeno stanarsko pravo nadležan je redovni sud.

IZ obrazloženja:

Zakonom o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br 14/84), u odredbi člana 10. određeno je, da sporove u stambenim odnosima, po pravilu, rješava nadležni sud, a organ uprave nadležan za stambene poslove samo kada je to ovim zakonom određeno. Kada je na stanu u društvenoj svojini određen ili utvrđen nosilac stanarskog prava (ugovorom o korištenju tana, odlukom suda ili odlukom organa uprave) tada sporove radi zaštite stanarskog prava nosioca stanarskog prava rješava nadležni sud. Ovo stoga što citiranim zakonom nije određeno da ovakve sporove rješava organ uprave. Zbog toga tužiteljici kao nosiocu stanarskog prava predmetnog stana, u kji se uselilo neko lice bez njene dozvole, pripada pravo da zaštitu svog prava traži kod redovnog suda.

Prema tome, organi uprave nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da nisu nadležni za donošenje odluke o iseljenju lica koje se u predmetni stan uselilo bez dozvole tužiteljice kao nosioca stanarskog prava. za ocjenu nadležnosti za rješavanje ovog spora nije odlučno što tužiteljica ne koristi predmetni stan kako to neosnovano tužiteljica u tužbi ističe, nego je odlučno da se radi o stanu u društvenoj svojini na kome postoji nosilac stanarskog prava, a da zakonom nije predviđena nadležnost organa uprave u sporovima kji se odnose na zaštitu prava koja pripadaju nosiocu stanarskog prava u skladu sa zakonom.

166.

Član 24. stav 1. Zakona o uzurpacijama

Član 208. stav 4. i član 270. stav 3. Zakona o opštem upravnom postupku

Na osnovu rješenja kojim je odbijen zahtjev stranke da joj prizna u svojini uzurpirano zemljište, a nije joj naloženo da to zemljište napusti, ne može se dozvoliti izvršenje radi odstranjenja stranke sa tog zemljišta, jer se tim rješenjem u izvršnom postupku ne može zasnovati takva obaveza izvan i umjesto izvršne isprave.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je rješenje prvosepenog organa od 1.11.1985. godine kojim je odbijen zahtjev tužiteljice da joj se prizna pravo svojine na uzurpiranom zemljištu označenom kao kč.br. 12/51 (3594) u površini od 2654 m², upisana u Zk.ul.br. 410 KO Blagaj, postalo izvršno, jer je prema priloženoj dostavnici dostavljeno tužiteljici 9.11.1985., godine a na isto nije izjavila žalbu.

Međutim, kako navedenim rješenjem tužiteljici nije naloženo u smislu člana 24. stav 1. Zakona o uzurpaciji napuštanje uzurpiranog zemljišta, to se nisu ni bili stekli zakonski uslovi za donošenje zaključka o dozvoli izvršenja, pa otuda tužiteljica osnovano prigovara da joj se nije moglo naložiti napuštanje sporne uzurpacije. Da se nisu stekli potrebni uslovi za donošenje zaključka o dozvoli izvršenja proizilazi i iz odredaba člana 208. stav 4. i 270. stav 4. Zakona o opštem upravnom postupku prema kojim je regulisano da ako se rješenjem nalaže izvršenje kakve radnje u dispozitivu će se odrediti rok u kome se ta radnja ima izvršiti, i rješenje postaje izvršno istekom tog roka, a ako nije određen rok rješenja postaje izvršno u roku od 15 dana od dana donošenja rješenja. Slijedi dakle, da samo ako je rješenjem naložena obaveza stranci, može takvo rješenje biti predmet izvršenja. Rješenje kojim se zahtjev stranke odbije ne dolazi u obzir za prinudno izvršenje a zaključkom o dozvoli izvršenja ne može se stranci zasnivati obaveza.

IZ prednjeg proizilazi da rješenje o uzurpaciji nije podobno za izvršenje ne iz razloga što je tužiteljica u međuvremenu podnijela prijedlog za primjenu vanrednog pravnog sredstva ne odlaže izvršenje a niti iz razloga što rješenje nije dostavljeno punomoćniku tužiteljice jer tužiteljica nije pružila dokaze da je u vrijeme donošenja rješenja o uzurpaciji zastupao punomoćnik, već iz razloga što tim rješenjem tužiteljici nije naložena obaveza napuštanja spornog zemljišta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 241/88 od 1.7.1988.g.)

167.

Član 123. Zakona o prostornom uređenju

Namjena određenog zemljišta planiranog u prostoru utvrđuje se samo planskim aktima urbanističke regulative donesenim za određena područja u skladu sa zakonom, a ne drugim opštim aktima.

Iz obrazloženja:

Zahtjev tužioca za izdavanje urbanističke saglasnosti za izgradnju vikend kuće na opisanom zemljištu upravni organi su odbili iz razloga što su uvidom u Odluku o građevinskom zemljištu ("Službene novine grada Sarajeva", broj 22/85) utvrdili da predmetne parcele nisu označene kao građevinsko zemljište, a uvidom u katastarski plan su utvrdili da se radi o zemljištu u naravi njiva, pa su na osnovu prednjeg izveli zaključak da je predmetno zemljište poljoprivredno zemljište, zbog čega, nalaze da nisu ispunjeni uslovi iz člana 122. i 123. Zakona o prostornom uređenju za davanje saglasnosti za predmetnu gradnju. Međutim, upravni organi polaze o pogrešnog pravnog shvatanja da je za izdavanje urbanističke saglasnosti osnov odluke o građevinskom zemljištu kao i katastarski plan, pa pogrešno na osnovu ovih akata izvode zaključak o postojanju odlučne činjenice tj. o namjeni predmetnog zemljišta.

Namjena određenog zemljišta planiranog u prostoru može se utvrditi samo uvidom u planske akte urbanističke regulative koji su navedeni u odredbi člana 123. stav 1. 2. i3. Zakna o

prostornom uređenju. Ako se radi o području za koje je predviđen režim gradnje prvog i drugog stepena (član 6. stav 1. tačka 2. i 3. istog (zakona) tada je osnov za izdavanje urbanističke saglasnosti regulacioni plan, urbanistički projekat ili urbanistički red. Ako se radi o području za koje nije obavezno donošenje navedenih akata, tada se namjena zemljišta određena u prostoru kao i ostali propisani urbanističko – tehnički uslovi utvrđuju na osnovu urbanističkog plana, plana parcelacije i uslova utvrđenih u odluci o provođenju urbanističkog plana (član 6. tačka 3. i član 114. i 2. i člana 110. stav 2. istog zakona). Na osnovu prostornog plana, parcelacije i odluke o provođenju prostornog plana utvrđuju se uslovi za izdavanje urbanističke saglasnosti ako se radi o području za koje nije donesen urbanistički akt regulative iz stava 2. člana 123. navedenog zakona ili obvezno donošenje ovog akta (režim gradnje trećeg stepena – član 6. stav 4.). Zbog toga je za pravilno rješenje ove upravne stvari, potrebno utvrditi da li su doneseni određeni akti urbanističke regulative pa uvidom u postojeći akt utvrditi o kakvom se zemljištu radi, odnosno kako je predmetno zemljište definisano u prostoru a zatim pravilnom primjenom citiranih odredaba Zakona o prostornom uređenju, nakon pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja odlučiti o osnovanosti zahtjeva za izdavanje urbanističke saglasnosti za navedenu gradnju. Ovaj sud ukazuje da je donesen Prostorni plan grada Sarajeva koji je objavljen u “Službenim novinama grada Sarajeva”, broj 7/86, pa je uvidom u ovaj akt potrebno utvrditi da li je istim utvrđena i namjena predmetnog prostora, jer se radi o prostornom planu svih opština koja spadaju u grad Sarajevo.

Iz navedenih razloga ovaj sud je uvažio tužbu tužioca i primjenom odredbe člana 42. stav 2. i člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u dispozitivu presude.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 4359/87 od 28.7.1988.g.)

168.

Član 11. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Ne smatra se da je povreda koju pretrpi aktivno vojno lice u saobraćajnom udesu prilikom putovanja na sistemski pregled zadobijena pdo okolnostima iz člana 11. stav 2. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, pa to lice ne ispunjava uslove da mu se na osnovu te povrede prizna svojstvo mirnodopskog vojnog invalida.

Iz obrazloženja:

Prema prvedenim dokazima u spisu ove upravne stvari, a što je i nesporno, tužilac je doživio saobraćajni udes u Zagrebu dana 5.2.1984. godine, kada se nalazio na putu za obavljanje sistematskog ljekarskog pregleda po uputnici ambulatnog ljekara vojne pošte iz Bihaća, a inače je on aktivno vojno lice. Kod takvog stanja stvari tuženi je i po mišljenju ovog suda pravilno postupio kada je konačno u upravnom postupku odbio njegov zahtjev utvrđujući da nisu ispunjeni uslovi iz člana 11. stav 2. zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca (“Službeni list SFRJ”, br 68/81. 41/83 i 75/85) da mu se prizna svojstvo mirnodopskog vojnog invalida i u vezi s tim pravo na vojnu invalidninu.

Naime, tužiočev slučaj kao aktivnog vojnog lica, se ne može podvesti pod odredbe stava 2. člana 11. jer se saobraćajni udes u kome je on povrijeđen nije dogodio pod okolnostima koje su njime propisane. Putovanje na sistemski pregled ne predstavlja okolnost specifičnu za vršenje službe u oružanim snagama kakve su nabrojane u tom članu niti okolnost koja bi bila slična tim nabrojanim okolnostima. Stoga tuženi nije povrijedio zakon na tužiočevu štetu donošenjem osporenog rješenja kako se to u tužbi ističe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 254/87 od 26.2.1987.g.)

169.

Član 11. stv 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 136. stav 2. Zakona o javnim putevima

Okolnost da je reorganizacijom organa uprave ukinu organ koji je prema zakonu o javnim putevima nadležan da odlučuje o žalbama protiv rješenja donesenim u stvarima izvršenja inspeksijske mjere otklanjanja nedostataka u održavanju magistralnih puteva ne predstavlja razlog da se u toj pravnoj stvari rješenjem isključi pravo na žalbu, jer se to pravo pod određenim uslovima može isključiti samo zakonom.

IZ obrazloženja:

Članom 135. stav 2. Zakona o javnim putevima ("Službeni list SRBiH", br 6/78 i 21/83) propisano je da se protiv rješenja inspektora (za javne puteve) može podnijeti prigovor organa inspekcije za javne puteve *čiji je inspektor*, članom 136. stav 2. istog zaknoa da se protiv rješenja Republičkog organa inspekcije donijetom po prigovoru može, izjaviti žalba Republičkom sekretarijatu za saobraćaj.

Izneseno propisivanje pravnih lijekova je, kako to proizilazi iz ukupnih odredaba tog Zakona, predviđeno s obzirom na značaj oblasti iz koje je taj Zakon donesen. Stoga, a kod činjenice da ni u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o javnim putevima ("Službeni list SRBiH", br 21/83) nisu propisane drugačije odredbe o pravnim ljevovima od već iznesenih, organizacione promjene u organima uprave nisu mogle uticati da se strankama ograniči pravo na navedene pravne lijekove i daju drugačije pravne upute. U vezi sa tim se ističe da je odredbom iz Glave IV (Ustavnost i zakonitost) Ustava Socijalističke Republike BiH propisano, između ostalog "Protiv rješenja i drugih pojedinačnih sudskih i drugih organa kao i protiv akata samoupravnih organizacija i zajednica koje vrše javna ovlaštenja, donesenih u prvom stepenu, može se izjaviti žalba nadležnom organu".

Zakonom se izuzetno, u određenim slučajevima miže isključiti žalba ako je na drugi način obezbijedena zaštita prava i zakonitosti" (član 225). Sljedstveno takvim odredbama Ustava Zakonom o ostvarivanju prava i izvršenju obaveza radnih ljudi i građana organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica u upravnom postupku ("Službeni list SRBiH", br 20/79) u članu 21. stav 3. propisano je da o žalbi protiv prvostepenog rješenja organa u sastavu republičkih organa uprave rješava Republički organ u čijem je sastavu.

U stavu 4. tog člana propisano je da o žalbi protiv prvostepenih rješenja republičkih organa uprave. U slučajevima kada se na takva rješenja može izjaviti žalba rješava izvršno vijeće Skupštine SRBiH.

To što u sadašnjem sistemu ne postoji Republički sekretarijat za saobraćaj nij emoglo poslužiti za zaključivanje kako je tužen izveo u svom odgovoru na tužbu bez obzira na kakva je eventualno, propisana unutrašnja organizacija njegovim pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji. U vezi s tim valja istaći i to da su zakonom o organizaciji i djelokrugu republičkih organa uprave i republičkih upravnih organizacija ("Službeni list SRBiH", br 40/79) poslovi bivšeg Republičkog sekretarijata za saobraćaj i poslovi bivšeg Republičkog inspektora za saobraćaj preneseni u djelokrug rada Republičkog komiteta za saobraćaj (član 42. stav 1. tačka 1. i člana 43. stav 2. tačka 4.) Stoga ni eventualna uputstva ili dogovaranje koja proizilaze iz odgovora na tužbu sa Republičkim sekretarijatom za pravosuđe i upravu kao i Sekretarijatom za zakonodavstvo izvršnog vijeća Skupštine SRBiH nisu mogla poslužiti kao osnov za davanje upute o pravnom lijeku kakva je data u pouci iz osporenog rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, br. U. 209/87 od 19.3.1987.g.)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

Anticipativna kamata
Krivično djelo prevare izvršeno izdavanjem mjenice koja nije naplativa.
Nerazumljiva izreka presud,
Neznatna društvena štetnost kao uslov za postojanje privrednog prestupa,
Neslaganje opisa djela iz izreke izvornika presude i njenog prepisa, 8
Nužna odredba, 1
Obezbjedeње plaćanja između korisnika društvenih sredstava, 9
Odgovorno lice, 2
Odnos krivičnih djela teškog slučaja razbojništva i ubistva iz koristoljublja, 3
Osnov krivičnog djela pljačke izvršeno kroz kvalifikovani oblik zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja i osnovnog oblika krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja iliovlaštenja, 24
Odnos produženog krivičnog djela sitne krađe, prevare i utaje i krivičnog djela krađe, prevare i utaje, 25
Odgovornost za stavljanje u promet proizvoda bez garantnog lista i tehničkog uputstva, 11
Ogovornost za privredni prestup i u slučaju povećanog broja radnika, 14
Odgovornost prometnih organizacija za stavljanje u promet zamućenog piva, i piva koje sadrži talog, 15
odnos rješenja o odbačaju zahtjea okrivljenog za ponavljanje prekršajnog postupka i zahtjeva za sudsku zaštitu, 17
Oduzimanje predmeta uprekršajnom postupku, 16
Prekid toga relativne zastare izvršenja kazne zatvora za vrijeme dok izvršenje traje, 21
Rok za podnošenje zahtjeva za naknadu troškova kada je krivični postupak obustavljen, 19
Saslušanje službenog lica SUP-a kao svjedoka, 6
Saslušanje predstavnika organa starateljstva centra za socijalni rad) kao svjedoka u krivičnom postupku protiv maloljetnika, 18
Sprečavanje zloupotrebe štampe, 5
Sastav vijeća, 5
Shodna primjena, ZKP, 5

Svojstvo filijale osnovne banke i odgovornost za privredni prestup, 10
Vanredno preispitivanje pravosnažne presude nadležnost republičkih vrhovnih sudova koji sud prvi odlučuje, 20
Vežanost okrivljeno pravnog lica i odgovornost lica u postupku privrednih prestupa, 22
Vrijednost nabavljenih mašina koje nisu funkcionalne za jednu OOUR-a a jesu funkcionalne za drugu OOUR-a, 23.
Zabrana preinačenja presude na štetu okrivljenog, 7

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Arondacija
 -ne može se poništiti rješenje uparnici niti tražiti veća naknada, 137
Autonomija volje
 - ugovaranje cijene stana, 57
Autorksa agencija
 - troškovi zastupanja, 143
Autorsko pravo
 - naknada štete i sticanje bez osnova, 154
Avans
 - pravo na kamatu, 81
 - uticaj na razliku u cijeni kod ugovora o građenju, 59
Bitna povreda postupka
 - ne postoji kad sudi viši sud iste vrste, 148
Bitna zabluda
 - kada je rprodavac namjeravao prodatu drugom, 30
Bračna tekovina
 - pravo na novčanu naknadu, 119
 - valjan je neformalni raskid ugovora o diobi, 32
Bračna zajednica
 - solidarna obaveza supruga za vraćanje protupravno pribavljenog novca, 122
Cijena
 - kada ne može povrat, 54
 - obračun razlike i avans kod ugovora o građenju, 59
 - iz ugovora o prodaji – ugovorna kamata, 62
 - rok plaćanja kod ugovora između korisnika društvenih sredstava, 71
 - rok za isplatu kada kupac u docnji sa preuzimanjem robe, 72

- razlika kod ugovora o građenju u slučaju docnije izvođača, 77
- razlika ako ugovorena klauzula “ključ u ruke” 78,
- usluge kod organizovanja putovanja, 80

Cijena automobila

- po redosljedu uplate, 58

Delegacija

- ne zbog razloga izuzeća, 138 i 139

Dioba

- vrijeme procjene suvlasničkog dijela, 120

Dječiji dodatak

- zastupanje po međunarodnom sporazumu, 141

Docnja

- izvođača – pravo na razliku u cijeni, 77
- povjerilačka – kada prestaje, 51

Doživotno izdržavanje

- forma ugovora, 125
- raskid ugovora iako je obavezanovirana sudskim poravnanjem, 126

Eksproprijacija

- naknada samo za objekte iz rješenja o eksproprijaciji, 47
- naknada za građevinski objekat i njegove pripatke, 46

Elektroenergetske organizacije

- ne duguje naknadu za reprodukciju šume na trasi dalekovoda, 110

Forma

- posljedice ništavosti ugovora, 35
- ugovor o doživotnom izdržavanju ako se imovina prenosi za života primaoca izdržavanja 125

Gost

- popust u cijeni pansiona, 82

Gradsko građevinsko zemljište

- nepunovažan ugovor o prodaji, 38

Grom

- nije uvijek viša sila, 89

Indosiranje

- mjenica na trasanta – značaj, 52

Izuzeće

- sudije, a ne delegacije suda, 138 i 139

javni put

- i služnost, 42

Kamate

- ugovorene između korisnika društvenih sredstava, 48

- ugovorene na cijenu iz ugovora o prodaji, 62

- na avans kod ugovora o građenju, 81

Kasko osiguranje

- zakonska subrogacija prema trećem koji je upravljao vozilom, 111

Katarsta

- ispravka u upravnom postupku

Kupovina radi pokrića

- kod raskida ugovora o prodaji stana, 69

Materijalni nedostaci

- specijalno ugovorena svojstva, 73

Međa

- ugovor o uređenju između prednika obavezuje, 45

Mjesna nadležnost

- ugovorena – odnosi se i na zatezne kamate, 140

Mjesna zajednica

- pravo na naknadu za pripremu i održavanje majdana šljunka, 109

Monetarni nominalizam

- obim izvršenja dosuđene novčane naknade, 90

Nadležnost

- suda udruženog rada za naknadu štete zbog oštećenja sredstva vlasništvo radnika, 128

- suda udruženog rada u sporu o raspoređivanju sredstava, 129

- suda udruženog rada za poništenje odluke o dodjeli stana i učesnika NOR-a. 130

- redovnog suda u sporu iz ugovora u dugoročnoj poslovnoj saradnji, 131

- suda udruženog rada za zasnivanje radnog odnosa po ugovoru o stipendiranju, 132

- redovnog suda za poništenje odluke o dodjelistipendije, 133

- suda udruženog rada o zahtjevu nasljednika radnika, 134

- za priključak na seoski vodovod, 135

Naknada

- za pripremu i održavanje majdana, 109

- za reprodukciju šumskog rastinja ispod dalekovoda, 110

Naknada štete

- u slučaju povrede ugovorne obaveze, 67

- ugovaranje iznosa naknade, 68

- prouzrokovane povredom ugovora o prodaji stana, 69
 - uračunavanje djelimične naknade i kamata, 70
 - odgovornost podnosioca lažne krivične prijave, 85
 - prouzrokovana bolešću i tjelesnom povredom, 86
 - pravo na obeštećenje ne prelazi na singularnog sticaoca oštećene stvari, 87
 - prouzrokovane na radu i u vezi sa radom, 88,
 - odgovornost SFRJ za pogibiju vojnika od groma, 89
 - sniženje naknade, 92
 - ako izdaci nisu iz imovine povrijeđenog, 93
 - izmjena rente ako štete zbog gubitka strane valute, 94
 - zbog neodržavanja puta, 96
 - u kapitaliziranom iznosu, 98
 - zbog uginuća domaće životinje, 99
 - lovna šteta i izmakla korist, 100
 - zbog gubitka ličnog dohotka – zatezna kamata, 103
 - zbog neispunjenja ugovora-uračunavanje zatezne kamate, 106
- Nepokretnost*
- forma poklona, 36
- Ništavost ugovora*
- djelimična, 33 i 37
- Ništav ugovor*
- posljedica, 34
- obavezno osiguranje od odgovornosti*
- limit obaveze, 153
 - pojam trećeg lica, 97
- Odgovornost*
- za obaveze OOUR iz koje izdvojeno novo organizovana, 27
 - izvođača radova i projektanta za nedostatke projekta, 64
- Odgovornost za štetu*
- povredom ugovora, 67
 - OOUR-a za njegovog radnika, 88
 - zajednica za puteve, 96
- Odricanje od zastare*
- sadržaj pismene izjave, 55
- Odustanak*
- od ugovora o zakupu – značaj forme, 83
- Organizovanje putovanja*
- redukcija cijene usluge, 80

Osigurana suma

- limit obaveze osiguravača, 153
- osnovna organizacija udruženog rada*
- odgovornost za obaveze OOUR iz koje izdvojena, 27

Ostavinski postupak

- rješenje o nasljeđivanju i tužba po drugom osnovu, 127

Parnični troškovi

- kod zastupanja po autorskoj agenciji, 143

Pasivna legitimacija

- u slučaju povrede ugovora, 67

Podijeljena odgovornost

- i presuđena stvar, 155

Podnesak

- značaj predaje poštom preporučeno, 144

Poklon nepokretnosti

- forma, 36

Povjerilačka docnja

- prestanak, 51

Pravni sljednik

- organizacija udruženog rada, 28

Preinačenje tužbe

- podneskom. do kada moguće, 144
- i presuda na osnovu priznanja, 145

Prekluzija

- neznanje adrese prodavca ne produžava rok za tužbu zbog rpavnih nedostataka, 74

Presuda na osnovu priznanja

- i preinačenje tužbe, 145

Presuđena stvar

- ne postoji ako je izmijenjen činjenični osnov, 147
- i prigovor podijeljene odgovornosti, 155

Prigovor

- na količinu, 61

Prigovor prijeboja

- u slučaju zastarjelosti potraživanja, 53

Prijeboj

- zastarjelosti potraživanja, 53

Prijeboj potraživanja

- u postupku redovne likvidacije, 50
- indosiranje mjenice, 52

prodaja

- ne može se tražiti povrat dobrovoljno plaćene veće cijene za drugi tip vozila, 54

Projekat

- obim obaveze provjere izvođača radova, 66

Prorogaciona klauzula

- odnosi se i na sporedna potraživanja, 140

Raskid

- ugovora o prodaji . razlozi, 73

Razlika u cijeni

- kod ugovora o građenju, ako ugovorena primjena Opštih uzansi za promet robe, 60

Redovna likvidacija

- prijebaj potraživanja, 50

regres

- stopa zatezne kamate, 104

Regresno potraživanje

- zastarjelosti, 56

Renta

- izmjena kod naknade štete zbog gubitka u stranoj valuti, 94
- promjena po novom zakonu. ZOO, 95

Revizija

- stranka koja nije izjavila žalbu, 149
- u vanparničnom postupku, 151

Rok

- plaćanja cijene kod ugovora između korisnika društvenih sredstava, 71

Rok dospijeca

- slobodno ugovaranje između korisnika društvenih sredstava, 48

Slučaj

- ne isključuje objektivnu odgovornost, 89
- kao osnov oslobađanja od odgovornosti za štetu, 96

Služnost

- i javni put, 42
- obim pješačke staze, 43
- proširenje pješačkog prolaza, 44

Solidarna odgovornost

- ništav ugovor o poklonu zaključen u namjeri da se spriječi iseljenje, 31
- podjela posjeda, 113
- tužba za ispražnjenje, 116

Stanarsko pravo

- ne pripada vlasniku (suvlasniku), 112
- gubitak po samom zakonu zbog sticanja prava vlasništva, 114

Stipendija

- nadležnost suda udruženog rada za zasnivanje radnog odnosa po ugovoru o stipendiranju, 132

Strana valuta

- vraćanje dinarske protuvrijednosti, 75
- naknada štete u dinarskoj protu vrijednosti- izmjena rente, 94
- povjerilac u izvršnom postupku može tražiti isplatu u domaćoj valuti 152

Sudski registar

- značaj upisa, 28

Sudsko poravnanje

- ne može se pobijati zbog prekomjernog oštećenja, 49

Teret dokaza

- u slučaju iz člana 644, stav 2. ZOO, 79
- kada je zastupnik postupao mimo odluke samoupravnog organa, 29

Testament

- pred svjedocima, 124

Treće lice

- zajednica penzijsko – invalidskog soiguranja kod osiguranja od odgovornosti, 97

Tužba

- zakonska fikcija povlačenja, 150

Ugovor

- punovažno zastupanje OUR kod prekoračenja ovlaštenja, 29
- pasivna legitimacija u slučaju povrede, 67
- ugovaranje naknade štete unaprijed, 68
- između korisnika društvenih sredstava, 71

Ugovor o djelu

- odgovornost za nedostakte materijala, 76

Ugovor o građenju

- uračunavanje avansa u razliku u cjelini, 59
 - ugovoranje primjene Opštih uzanski za promet robom i razlika u cijeni, 60
 - naknada štete zbog neispunjavanja, 63
 - kada solidarna odgovornost izvođača i projektanta, 64
 - provjera projektne dokumentacije, 66
 - razlika u cijeni u slučaju docnje izvođača, 77
 - klauzula “ključ u ruke” i razlika u cijeni, 78
 - teret dokaza u slučaju iz člana 644. st. 2 ZOO, 79
 - kamate na avans, 81
- Ugovor o korištenju tana*

- valjan iako je izostavljen član porodičnog domaćinstva, 115

Ugovor o kreditu

- između organizacija udruženog rada, 65

Ugovor o prodaji

- gradskog građevinskog zemljišta koje je stvarno neizgrađeno, 38
- ugovaranje kamata na cijenu, 62
- rok za isplatu cijene i docnja u preuzimanju robe, 72

Ugovor o prodaji stana

- smanjenje štete kupovinom radi pokrića, 69

Ugovor o zajmu

- obračun dinarske protuvrijednosti zajma u stranoj valuti, 75

Upis u zemljišnim knjigama

- značaj kada zgrada ne postoji, 38

Uračunavanje

- djelimične naknade i zatezних kamata u naknadu štete, 70

Vanparnični postupak

- i revizija, 151

Vlasnička tužba

- ne zastarijeva, 41

Vrijednost predmetnog spora

- ne može se označiti u toku cijelog postupka, 142

Zajednica mirovinskog osiguranja SR Hrvatske

- pravo na naknadu štete u kapitaliziranom iznosu, 98

Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja

- uvijek je treće lice kod osiguranja od odgovornosti, 97

Zakonsko izdržavanje

- nedostojnost djeteta ne oslobađa roditelje, 117
- naknada troškova licu koje ih nije učinio animo donandi, 118
- solidarna ili razdijeljena obaveza roditelja da naknade troškove izdržavanja trećem licu, 121
- troškovi postupka pred stranim sudom, 123

Zakup

- poslovne prostorije – odustanak od ugovora, 83

Zastarjelosti potraživanja

- uticaj na prijeloz, 53

- odricanje od zastare, 55
- regresnog prema korisniku vozilo neosiguranom od odgovornosti, 56

Zatezna kamata

- uračunavanje u naknadu štete, 70
- na dosuđenu naknadu bog oštećenja stvari, 91
- utuženje razlike do visine kamatne stope, 101
- na stranu valutu, 102
- na potraživanje naknade štete zbog gubitka ličnog dohotka, 103
- stopa regresnog potraživanja koje potiče iz ugovora u privedi 104
- koju duguje indosant, 105
- i naknada štete zbog neispunjenja ugovora, 106
- procesna kada prestane glavno potraživanje, 107
- ne prestaje teći kada dotigne glavnice, 108
- spor oko plaćanja – nadležan ugovoreni sud, 140
- izreka presude višeg suda po pravnom lijeku, 146

Zdravstvena zaštita

- plaćanje cijene ako usluga pružena bez uputnice, 84

Zemljište i zgrada

- pravno jedinstvo, 40

Zgrada

- otuđenje odvojeno od zemljišta, 39

UPRAVNO PRAVO

Građevinsko zemljište

- obaveza plaćanja naknade za dodjeljivanje, uređenje i korišćenje gradskog građevinskog zemljišta, 156
- stvarna nadležnost za odlučivanje o naknadi za korišćenje građevinskog zemljišta, 157

Inspekcije

- ovlašćenje urbanističko – građevinskog inspektora za izricanje inspekcijskih mjera obustava i rušenja radova izvedenih us tanu, 158

Lično ime

- aktivna legitimacija za traženje promjene ličnog imena, 159

Oporezivanje proizvoda i usluga u prometu

- nabavke pića u maloprodaji i obaveza plaćanja poreza na promet, 160

Porezi građana

- umanjenje osnovice na ukupan prihod građana za nauku, 161

Porez na promet nepokretnosti i prava

- oslobađanje od plaćanja poreza za iznos sredstava utrošenih na adaptaciju kupljene stambene zgrade, 162
- pravna priroda odnosa između opštinskog organa uprave i poreskog obveznika u vezi sa razrezom i naplatom poreza, 162
- pravo poreskog obveznika na kamate na iznos više naplaćenog poreza na promet, 163

Povreda zadobijena prilikom odlaska na sistemski pregled

- Vidi: Vojni invalidi, 168

Stambeni odnosi

- dodjela drugog stana nosiocu stanarskog prava na privremeno korišćenje i pravo članova njegovog porodičnog

domaćinstva da nastave korišćenje ranijeg stana, 164

- ovlašćenje za izricanje inspeksijske mjere obustave i rušenja radova izvedenih u stanu, 158
- nadležnost suda za iseljenje nezakonito useljenog lica iz stana na kome je stečeno stanarsko pravo, 165

Uzurpacija

- nedostaci rješenja o uzurpaciji koji ga čine neizvršivim, 166

Vikend kuća

- određivanje namjene zemljišta za izgradnju vikend kuća, 167

Vojni invalidi

- povreda kativnogvjnog lica u saobraćajnom udesu prilikom odlaska na sistematski pregled i sticanje svojstva vojnog invalida, 168

Žalba

- nemogućnost isljučenja žalbe kada je ukinut organ koji po zakonu odlučuje o žalbi, 169

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO PRAVO, PRIVREDNI PRESTUPI I PREKRŠAJI

Savezni propisi

Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", br. 44/76, 34/84 i 14/87)

Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77 i 14/85)

zakon o sprečavanju zloupotrebe slobode štampe i drugih vidova informisanja ("Službeni list SFRJ", br. 58/76)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", br. 60/75 do 34/86)

Zakon o mjeničnim poslovima i prometu efektivnog stranog novca u Jugoslaviji ("Službeni list SFRJ", br. 61/82 i 40/84)

Zakon o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", br. 38/77 i 11/80)

Zakon o osnovama sistema cijena i društvenoj kontrolci ("Službeni list SFRJ", broj 1/80 i 38/80)

Zakon o osnovama bankarskog i kreditnog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 70/85)

Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", broj 70/83 i 16/86)

zakon o knjigovodstvu ("Službeni list SFRJ", broj 25/81 i 53/85)

Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za lične dohotke, za zajedničku potrošnju radnika i za određene troškove poslovanja za 1986. godinu ("Službeni list SFRJ", broj 34/86)

Republički propisi

Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 16/77, 32/84, 19/86 i 41/87)

Zakon o prekršajima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86)

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76, 57/83, 85/87 – prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 11/88)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80)

Zakon o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78 i 39/85)

Zakon o autorskom pravu (“Službeni list SFRJ”, broj 19/78)

Zakon o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, broj 60/75 do 34/86)

Zakon o mjenici (“Službeni list FNRJ”, broj 16/65 i 54/70)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“Službeni list SFRJ”, broj 24/76)

Zakon o osnovama bankarskog i kreditnog sistema (“Službeni list SFRJ”, broj 70/85 do 65/87)

Zakon o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojim se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovnoskog tržišta u toj oblasti (“Službeni list SFRJ”, broj 43/76 do 43/86)

Zakon o prometu zemljišta i zgrada – raniji (“Službeni list FNRJ”, broj 26/54 i 19/55, (“Službeni list SFRJ”, broj 43/65, 67/65 i 17/67)

Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada – raniji (“Službeni list SFRJ”, broj 41/80 do 43/86)

Zakon o parničnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77 do 74/87)

zakon o izvršnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 20/78 do 74/87)

Zakon o krivičnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 20/86)

Konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu (“Službeni list FNRJ”, broj 10/59)

Sporazum o socijalnom obezbjeđenju između SFRJ i SR Njemačke (“Službeni list SFRJ”, broj 9/69)

Samoupravni sporazum o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite van područja SIZ zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada (“Službeni list SFRJ”, broj 43/84)

Opšte uzanse za promet robom (“Službeni list FNRJ”, br. 15/54)

Zakon o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, br. 19/86)

Posebne uzanse o građenju (“Službeni list SFRJ”, br. 18/77)

Posebne uzanse u ugostiteljstvu (“Službeni list SFRJ”, br. 69/83)

Republički propisi

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, br. 9/87)

Zakon o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, br. 38/78)

Zakon o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, br.12/87)

Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – raniji (“Službeni list SRBiH”, br. 13/74)

Zakon o premjeru i katastru nekretnina (“Službeni list SRBiH”, br. 22/84 i 12/87)

Zakon o premjeru i katastru zemljišta (“Službeni list SRBiH”, br. 14/78)

Zakon o putevima (“Službeni list SRBiH” 6/78 i 21/83)

Zakon o šumama (“Službeni list SRBiH”, br. 11/78 i 12/87)

Zakon o vodama (“Službeni list”, br. 36/75)

Zakon o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, b. 7/77 i 12/87)

Zakon o elektroprivredi (“Službeni list SRBiH” 16/78 i 40/82)

Zakon o osiguranju imovine i lica (“Službeni list SRBiH”, br. 21/77)

Zakon o rudarstvu (“Službeni list SRBiH”, br. 4/84)

Zakon o pravu svojine na poslovni zgradama i prostorijama (“Službeni list SRBiH”, br. 23/79 i 26/86)

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija (“Službeni list SRBiH”, br. 33/77 i 12/87)

Zakon o svojini na dijelovima zgrada (“Službeni list SRBiH”, br. 35/77)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, br. 14/84 – prečišćeni tekst i 12/87)

Porodični zakon (“Službeni list SRBiH”, br. 21/79)

Zakon o nasljeđivanju (“Službeni list SRBiH”, br. 7/80)

Zakon o sudovima udruženog rada
("Službeni list SRBiH", br. 14/80)

Zakon o mirovinskom i invalidskom
osiguranju SR Hrvatske ("Narodne novine –
Službeni list SR Hrvatske", br. 26/83, 5/86 o
42/87)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku
("Službeni list SFRJ", br. 47/86)

Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i
porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ",
br. 31/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u
prometu ("Službeni list SFRJ", br. 33/72 do
11/86)

Republički propisi

Zakon o porezu na promet nepokretnosti i
prava ("Službeni list SRBiH", br 6/78, 13/82
i 30/85)

Zakon o porezima građana ("Službeni list
SRBiH", br 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88)

Zakon o posebnom oporezivanju proizvoda i
usluga u prometu ("Službeni list SRBiH", br
30/85, 11/86, 45/86 i 42/87)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni
list SRBiH", br 34/86)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list
SRBiH", br 13/74, 21/81, 34/86 i 9/87)

Zakon o uzurpacijama ("Službeni list
SRBiH", br 6/78)

Zakon o stambenim ("Službeni list SRBiH",
br 14/84 i 12/87)

Zakon o ličnom imenu ("Službeni list
SRBiH", br 35/71 i 38/86)

Zakon o javnim putevima ("Službeni list
SRBiH", br 6/78 i 21/83)